

Dumitru Radu Popescu

Studiul osteologic al unui schelet de cal dintr-un mormînt avar din Transilvania

*piesă în mai multe acte
și mai multe tablouri **

Personajele

(în ordinea intrării în scenă)

CROITORUL
MUSTACIOSUL
CLĂPĂUGUL
ANAIS
DAVID
EDUARD
PISTRUATUL
MĂRIA
MARTA
GILU
BASCA
POPESCU

NICOARA
FACCA
ULA
BUCĂTARUL
ILIE
PĂSULA
VIOREL
BUTA
LAVINIA
DORIN
VLAD
PĂUNIȚA

** NOTA REDACȚIEI. Regretînd că limitele spațiului grafic de care dispunem ne împiedică să publicăm integral textul amplei fresce dramatice: Studiul osteologic al unui schelet de cal dintr-un mormînt avar din Transilvania sau Mormîntul călărețului avar de D. R. Popescu, facem loc în paginile revistei unei versiuni prescurtate cu acordul autorului. Pentru a înlesni înțelegerea evoluției unora dintre personaje și a relațiilor dintre ele, au fost selectate și fragmente din cîteva tablouri ce n-au fost reținute pentru versiunea pe care o tipărim.*

Şapte mirese

(I)

Curtea unei şcoli primare, într-un sat din Transilvania. Se aude sunînd clopoţelul, semnul recreaţiei sau al începerii unei alte ore.

CROITORUL : Eu am fost operat de hemoroizi.

MUSTĂCIOSUL (*în chiloşi şi maiou, jucînd fotbal cu un îns clăpăug, echipat tot în chiloşi şi maiou, trăgîndu-i acestuia la poartă. Amîndoi fotbalişti sînt desculţi*) : Nu mă interesează.

CROITORUL : Vă interesează, altfel n-o să vă explicaţi de ce-am întîrziat...

MUSTĂCIOSUL : Te-au operat ieri ?

CROITORUL : Mai de mult, dar totuşi n-am putut veni cu bicicleta... şaua încă nu-mi compete... (*Ride.*)

CLĂPĂUGUL : Pe noi ne interesează să mergă totul ca pe roate. Ai adus rochiile ?

CROITORUL : Adus, e-am venit cu brişca...

MUSTĂCIOSUL : Şi le poţi potrivi singur, pe fetişcanele astea ?

CROITORUL : Pot.

MUSTĂCIOSUL : Măcar alîta sper că mai poţi.

CROITORUL : Pot orice. Că m-am făcut sănătos. Chiar ieri am fost la control... M-a pus doctorul... Mă rog, şi-a luat aparatul, ochelarii şi s-o uitat în c... meu şi-o zis : „Splendid ! Excelent !“

MUSTĂCIOSUL : Deci, nu te mai doare...

CROITORUL (*din două geamantane scoţînd mereu rochiile de mireasă*) : ...de nimic, nici în cot... Chiar mi-o zis doctorul Popovici din Oradea : poţi să...

(*Toţi trei mor de ris. Clopotul nu mai sună. În curte apar mai mulţi copii. Nu e nici o exuberanţă în purtarea lor, nici măcar o uşoară veselie nu i-a cuprins ajungînd aici... Mustăciosul le dă mingea. El şi celălalt fotbalist de ocazie se spală pînă la brîu la fîntîna de lîngă magazia de lemne a şcolii.*)

MUSTĂCIOSUL : Minte naş o să apară şi fătulele noastre...

CLĂPĂUGUL : Doseară... la parada modei, căci vrem să facem o paradă... să arate bine !

CROITORUL : O mireasă arată cum arată rochia...

(*Cîţiva copii dau cu piciorul în minge, se joacă, rid.*)

ANAIS (*vine în curte*) : Copii, cine vrea să mergă să culegem mere ?

(*Toţi vor. Vin în jurul ei.*)

MUSTĂCIOSUL : Nu mai lăsaţi nici un măr în grădina şcolii ?

ANAIS : Cu asta se mai satură şi ei...

MUSTĂCIOSUL : Bravo ! Eşti şi obraznică ! De ce nu se scobeşte bărbatu-tău în punga ?

ANAIS : N-are bani.

MUSTĂCIOSUL : Iubito, nu mă minţi... Vrei să-ţi dau o veste proastă ? Te-ai cam îngrăşat...

ANAIS : Cînd te enervezi, mă insulti... Ai o minte cit un bob de piper.

MUSTĂCIOSUL : Mîntea, da, noroc că prin alte părţi sînt mai bogat de la Dumnezeu...

ANAIS : Sînt grasă, da ? !

MUSTĂCIOSUL : Destul de grasă ca să te pot mîncea la noapte...

CLĂPĂUGUL (*care a tras cu urechea ; şoptit*) : La noapte, nu se poate... avem trageri speciale...

MUSTĂCIOSUL : E drept... Dar ar putea şi ea să ne dea o mîină de ajutor, găina batriună face zeama bună...

CLĂPĂUGUL : Dacă morcovul e tînăr. Pst ! Vine regele... (*Se prăpădesc de ris. Croitorului, care şi-a strîns marfa în geamantane.*) Nu spui nimic, pînă nu-l mărităm pe regele... (*Îl arată pe David, care a apărut în pragul scării, urmat, la o mică distanţă, de Eduard.*) Copii ! Ia mere... (*Anais pleacă, urmată de copii.*) Dar, unde-or fi farsuzele ?

MUSTĂCIOSUL : Îşi dau şir centurile de castitate... (*Lui David.*) Fericitul rege ! (*Îse, urmat de Clăpăug şi de Croitor.*)

DAVID : David era rege, dar eu nu sînt rege.

EDUARD : El zice că eşti fericit.

DAVID : Ştie al cum vreau eu să fiu fericit ?

MUSTĂCIOSUL (*revine*) : O să vă supăraţi dacă, nici în curte, marele croitor venit din Oradea Mare cu brişca o să îmbrace şapte fete în mirese ?... Pentru o paradă a modei... (*Lui David.*) Parcă v-am mai cerut voie, preafericite rege David...

DAVID (*surîzînd*) : Eu sînt rege, dar nu sînt David... Fetele vor ?

MUSTĂCIOSUL : Fetele vor şi ce se prefază că nu vor. (*Vesel.*) Nu vă place valsul ?... Valsul mireselor... Hai, domnilor, să nu mai discutăm... E un joc... (*Croitorul şi Clăpăugul apar urmaţi de şapte adolescente.*) La lumină, le poate îmbrăca mai bine... (*Croitorului, arătînd spre magazia de lemne din fundul scenei, de unde începe grădina cu meri.*) Treceţi mai lîngă

grădină, e acru! mai curat... (Lui Eduard.)
Așară am avut o lungă discuție cu domnul profesor David... Bucuria vieții nu stă în visare, cum crede domnia-sa, ci în sudoare, în gîfîituri, în singe, în...

EDUARD : ...în scîrnăvie...

MUSTĂCIOSUL : Exact. (Din grădină apare un îns pistriaiat, tînăr, în pantaloni soldățești de uniformă germană și în maiou, mîncînd mere. Cîntă la muzicuță. Are sinul plin de mere. Salută soldățește. Apoi își continuă drumul spre intrarea în școală.) N-am înțeles ce-a spus, aveți gura plină de zeamă de mere...

EDUARD : A spus ce trebuia să spună. (Croitorul le îmbracă pe fete în rochii albe de mireasă.) Ce vară... Ce soare, ce lumină ! Ce mere grozave ! (A luat niște mere, bîgînd mina în sinul Pistriaiatului. Le șterge cu palma, oferindu-le Mustăciosului și lui David... Mîncă și el mere.) Ce frumusețe, Doamne !

MUSTĂCIOSUL : Și tinerele domnișoare sînt frumusele... Dar toate trec, și sezonul merelor trece... Și lumina, spre toamnă, o să mai scadă... (Apare Măria ; duce pe umeri, în două traiste, două oale de pămînt ; în mîini, două bidoane roșii, cu lapte. Arătînd-o.) Este, Mărie ?

MĂRIA (care nu știe despre ce e vorba) : Este. (Lui David.) Cheile de la bucătărie, să pun laptele...

DAVID : Anais e în grădină... (Măria pune jos traistele.) Marta ! (Una dintre fete, îmbrăcată în mireasă, se apropie.) Adă cheile de la cămară, sînt la Anais...

(Marta pleacă spre grădină.)

MUSTĂCIOSUL : Toate trec... Și Măria o fi fost frumoasă cîndva...

MĂRIA : Mai sînt și acum. dar trebuie să ai ochi ca să vezi...

MUSTĂCIOSUL : A, unu la zero pentru preafrumoasa lăptăriță... (Ei.) Dar trebuie să recunoști că și vara trece, și frunzele se ofilesc. (Ride.) Este ? Pînă și frunzele !

MĂRIA : Da, toate au un scînzămînt... Și, ce-i cu asta ?

MUSTĂCIOSUL (arătîndu-l pe David) : Numai domnia-sa nu înghite ideea că pînă și frumusețea are un sfîrșit... (Marta a adus cheile. I le dă lui David ; acesta le dă Măriei. Privind-o pe Marta cum se îndepărtează, Mustăciosul suride.) Pînă și fecioria fetelor are un sfîrșit... (Măriei.) Mărie... tu ai fost vreodată virgină ? (Ride.) Mărie, tu ai fost vreodată fecioara Maria ? (Moare de rîs.)

MĂRIA : Dacă nu mi-ar părea rău de lapte, ți l-aș turna în cap... (Pleacă spre școală, în stînga — în fund, dreapta, fiind grădina.)

MUSTĂCIOSUL : Ce dracu', muierc, nici tu nu mai ai umor ? (Celor doi.) Ea e împără-

teasă... Trăiască matrinlatul ! (Maria a ieșit. Pistriaiatul a apărut în pragul scîrilor, stînga. Stă pe scări și mîncă mere și cîntă la muzicuță și le privește pe jumele mirese.) Mă duc să dau o mînă de ajutor măcar unei mirese... (Merge, bucuș de ghuma făcută.) Unde e haos, să punem nițică ordine, domnilor... Pulină sare, puțin piper...

EDUARD : Și puțină dragoste...

MUSTĂCIOSUL : Dacă se poate ; dacă nu, se poate și fără. (S-a îndepărtat.) Romeo și Julieta... Niște cretini ! Și Shakespeare, un al treilea cretin !

DAVID : „Haos diform de forme ideale“... Romeo și Julieta, dacă nu mă înșel... (Măria se îndreaptă spre grădină, cu cheile în mînă.) Lasă cheile la mine...

MĂRIA : Mai vreau s-o rog pe doamna... (Își vede de drumul ei.)

DAVID : Pînă acuma nu i-am plătit aproape nimic... (Mustăciosul o prinde pe Măria de mînă și vrea să-i pună pe cap un sovon de mireasă. Măria fuge. Ca pentru sine, despre Mustăcios.) Vorba Măriei, dacă n-ai cap, creierul nu face donă parăle...

EDUARD (care privește cu un binoclu depărtările) : Acolo... sus... în dreapta, o necropola avară... Ca să fii sincer, am ales să... inspectez... școala de-aici... doar ca să mai revăd locurile unde, cînd eram student, am făcut cea mai grozavă descoperire a vieții mele : necropola avară...

DAVID : V-am citit articolul, pareă în „Analele“ Universității clujene... Cîte morminte ?... Eu încă nu le-am văzut, de cînd mă aflu aici... Dealtfel, sîntem doar de vreo zece zile... Spre rușinea mea, n-am avut timp... Și mi-a fost și frică... (Privește spre Mustăcios.) Onre de ce le-mbracă mirese ?

EDUARD (privind prin binoclu) : Pareă a spus... (Revenind la ale lui.) Istoria dă tinereții mintea bătrîneții...

DAVID : Pirvan ?

EDUARD : Nu știu, cred că-i un proverb... Da, sînt cinci morminte de înhumatie, cam în zona aceea... Privește... (Îi dă binocul.) Am descoperit acolo și piese atipice, un toporaș și un fragment de cuțit... dar, și acestea, atestate în alte necropole aparținînd aceleiași perioade...

DAVID : Secolul VII ?... Ce-am rîs ! Scris în articol : „în mormîntul M-4 s-a găsit un craniu lipsit de inventar“... Eram student în primii ani...

MĂRIA (s-a legat acum de Mustăcios, venind cu el din grădină) : Cine-mi plătește mie laptele și sîmăchișa ?

MUSTĂCIOSUL : Dumnezeu.

MĂRIA : Dumnezeu n-are bani.

MUSTĂCIOSUL : N-are nici minte. Că te lasă pe tine să mă bați la cap. Nu mă interesează laptele, muierc ! Nu e treaba mea ! (S-a apropiat de Eduard.) Asta e

în stare, pentru lapte și brinză, să de-
clare război !

EDUARD : Nu spera de la ea... (*suride*) de-
cît o neutralitate amicală, nu un ajutor
activ... Ce căldură !

MUSTĂCIOȘUL : Aproape să nu crezi că
există. (*Măria pleacă din nou spre gră-
dina.*) N-are astîmpăr ! (*Evident, despre
Măria.*) Asta, cred că-i foarte bună la pat.
(*Clăpăugul.*) Pînă și pe un leneș ca
tine te-ar face om. Ce vrei ?

CLĂPĂUGUL : Croitorul zice să aduc pate-
fonul și plăcele și să le-nvețe pe fete
valsul...

MUSTĂCIOȘUL : Nu știu să valseze ?

CLĂPĂUGUL : Nu știu, sau nu vor — nu
știu...

MUSTĂCIOȘUL : Cu toate se-nvață lumea,
pînă și cu binele. Pînă și cu valsul.
(*Clăpăugul intră în clădirea școlii.*) Am
putea s-o-nvățăm și pe Măria valsul...

EDUARD : E o femeie cunoscute.

MUSTĂCIOȘUL : E o greșeală să le crezi
pe femei după cum arată, e o greșeală
să-i crezi pe dușmani pe cuvînt de onoare,
sau pe vecini, sau pe cei aflați la putere,
sau pe-ai tăi, legați prin prietenie cu cei
ce-ți sînt dușmani, sau cu mironosițele...

EDUARD : Ne dai o lecție de învățăminte
biblice ?

MUSTĂCIOȘUL : Nu, vorbeam singur. Cum
să-i învăț eu pe doi profesori de istorie
ce este istoria ?... Sau femeia ? Sau răz-
boiul ? (*Clăpăugul vine cu patefonul în
brațe. Pistruiatul, care-l urmasa în clă-
dire, cară un geamantanăș cu plăci.*) Răz-
boiul, domnilor... pe unii i-ar putea în-
văța tangoul... Oricum, distruge lenea,
plăcilitatea, înviorează singele... aduce
egalitatea între oameni... (*Bătîndu-l pe
Clăpăug pe umeri.*) Este ? Măi, ți-ar plăcea
ție să te afli în prima linie și să scapi
de somnul care te face să tot caști și să
dormi pe picioare ? N-auzi ? (*Clăpăugul
cască.*) Ți-ar plăcea ?

CLĂPĂUGUL : Mie-mi place să fiu leneș...

EDUARD : În politică e bine să spunem
alor noștri că nu va fi niciodată război...
Să speculăm antipatia față de dușmani,
și să ne punem în securitate...

MUSTĂCIOȘUL : Nu doriți să le învățați pe
domnișoare valsul ?...

EDUARD : Tocmai mă gîndeam cum să
ajung pînă la necropola avară... Măria e
cu căruța ?... (*Pleacă spre dreapta. Iese.*)

(*Se aude patefonul cîntînd valsuri vieneze.
David pleacă pe urmele lui Eduard, în
dreapta. Din grădina apare Anaïs. Discută cu
Marta.*)

ANAIS : Am furat din rația voastră de
pline... Mi-era foame.

MARTA : O să fie pline...

ANAIS : Miine o să plecăm de-aici. (*Strin-
gînd-o de mînă.*) O să vă ducă... Cine
știe unde...

MARTA : Nu veniți cu noi ?

ANAIS : Nu, eu nu sînt evreică. Și mi-e
frică...

MARTA : De ce ne-au îmbrăcat mirese ?

ANAIS : Nu știu... (*Din dreapta vine, singur,
David.*) Nici el nu știe, mi-ar fi spus...
Poate, ca să se amuze... Ori chiar pentru
ca să faceți reclamă rochiilor ?... E posi-
bil... Croitorul vă și fotografiază, vîd...
(*Croitorul, într-adevăr, a început să foto-
grafizeze cu aparatul său cu trepid.*)

MARTA : Ei ne cred niște oi... (*Pleacă la
colegele ei, David s-a apropiat.*)

ANAIS : Vor banii comunității.

DAVID : Nu există asemenea bani.

ANAIS : Asta o spui pentru mine, sau pen-
tru ei ? Banii din care-am plătit pînă
acum hrana copiilor au secăt ?

DAVID : Doar nu bănuiești că vreau s-o
șterg cu ei ?

ANAIS : N-ai unde. Și ei știu asta. Și vor
paralele.

DAVID : Și Eduard ?

ANAIS : Poate, dar nu cred, el e omul care
nu poate alege.

DAVID : (*în timp ce Croitorul, Clăpăugul,
Mustăciosul și Pistruiatul le învață pe fete
valsul, prin grădina.*) De-aș fi avut bani,
nu ne părăseau și ultimele îngrijitoare.

ANAIS : Nu ne-au părăsit, au fugit, ca să
nu fie luate și ele drept... Femei simple !

DAVID : Ioașe ! S-au cărat cu păturile, cu
cearșafurile copiilor.

ANAIS : Nu le-ai dat o para chioară, de-o
lună... Nu puteau trăi din vînt. (*Intră
Măria, cu alte oale cu smîntînă.*) Și dum-
neata vrei s-o ștergi ?

MĂRIA : Unde ?

ANAIS : Oriunde, ca fostele...

MĂRIA : Eu sînt de-aici.

ANAIS : Și ele nu erau din satele vecine ?

MĂRIA : Două erau de la Oradea, nemări-
tate. Le-a luat frica de soldați...

ANAIS : Dumitale nu ți-e frică de ei ?

MĂRIA : Ce să-mi fac ?

ANAIS : Să...

MĂRIA : Și ce-o să pîtesc ?

ANAIS : Nu ți-e rușine să spui așa ceva ?

MĂRIA : Asta-i, acum ! Nu mi-e rușine nici
să fac, dar să spun...

ANAIS : Nu te credeam o...

MĂRIA : Nici nu sînt. Pînă acum.

ANAIS : Dar, dacă ei o să vrea, ce poți
face ? !...

MĂRIA : N-o să fac decît ce fac și alte mu-
ieri, cînd nu mai au ce face.

DAVID : Ai adus și celelalte oale cu lapte ?

MĂRIA : Și brînză, și sămăchișă...

DAVID : N-am cu ce să-ți plătesc.

MĂRIA : Nici pînă amu nu mi-ai plătit.

DAVID : Dar ți-am promis c-o să-ți plă-
tesc. Acuma-ți spun pe șleau : te-am min-
țit, n-am nici un ban.

MĂRIA : Și ce să fac, s-arunc laptele la
oîni ?

ANAIIS : Să-l duci acasă...

MARIA : Se acrește. Eu stau lângă pădure, departe de sat... Se acrește, pe căldura asta... Mă duce să-l fierb, dă cheile... (*În cheile de la Anaïs. Îl vede pe Mustăcios apropiindu-se, cu Marta de mână, și scărpinându-se la subțiori, pe șale.*) Cînd îl văd pe răiosul ăsta scărpinându-se, mă apucă și pe mine scărpinatul... (*Iesc.*)

ANAIIS : Țsta nu e bolnav de rîie, e chiar rău...

MUSTĂCIOSUL (*lui David, arătînd-o pe Marta*) : Vîno, te rog, profesore, și spune-i că e bine să învețe valsul... (*În dreapta apare Eduard.*) Toată lumea e bine să știe să danseze... (*Împreună cu David și Marta, se apropie de cei care valsază.*)

ANAIIS : Unde-o să-i duceți pe copii ?

EDUARD : Nu știu. Trenul îi duce. Dealtfel, eșecul sau victoria nu mai depind de noi...

ANAIIS : Nu vi se pare tragic destinul lor ? Știți de foame, tîrșiți din localitate în localitate... Unde duceți niște orfani luați de pe la orfelinate ?

EDUARD : Cred că nu vrei să-ți dau eu un răspuns. Problema, acum, nu este să ciști-găm, ci să ieșim dintr-o situație imposibilă, cît mai elegant... (*Apare Clăpăugul.*) Dar, mi s-a părut odioasă fuga celor două pedagoge...

ANAIIS : Niște fetișcane speriate...

EDUARD : Ele s-au speriat, însă le-au kisat pe copilele de-aici disperate. Niște hoate și niște criminale, care nu s-au gîndit decît la pielea lor...

CLĂPAUGUL : Ca să nu fie găurită.

EDUARD : Ar fi meritat măcar un glonț pe la ureche... Copiii rabdă de foame, și lor nu le pasă ! (*Clăpăugul iese în dreapta.*)

ANAIIS : Gui îi pasă ?

EDUARD : Nouă trebuie să ne pese ? O ! Cînd am ajuns în Rusia... și mai ales în iarna cumplită !... Ne-am dat seama că era imposibil de ciști-gat... Și, dacă am văzut c-am pierdut... și dacă asta e vizibil... nu înțeleg de ce sovieticii și aliații lor să nu profite ? ! (*Privindu-l pe Pistruiat, care dansează cu Marta, venind spre ei.*) Dar unde sînt banii comunității ?

ANAIIS : Ați luat acești orfani... ca să puneți mîna pe bijuteriile bogătașilor care-i țineau la școală ?

EDUARD : Dar, dacă cineva vrea să-și însușească...

ANAIIS : Ce să facă, acum, eu... ?

EDUARD : N-are ce să facă ? Poate, să-i dea cauze... pentru care lupă... Comunaștilor...

ANAIIS : Credeți că soțul meu e în stare să-i lase pe copii să moară de foame, ca să... ?

EDUARD : Dacă este devotat cauzei.

ANAIIS : Avem și noi două fetițe gemene, au trei ani... El nu este.

EDUARD : Este.

ANAIIS : El ? !

EDUARD : Mai mult : este chiar evreu.

ANAIIS : El ? ! I-ați corectat actele ?

EDUARD : După acte, nu e. Dar, fără acte, dumeata știți bine... ești cea mai în măsura să cunoști adevărul. Dacă fuge, va muri. Dacă dă banii, o să scape. Dacă recunoaște... fără să-l dezbrace... scapă !

ANAIIS : I-am spus de-atîtea ori să nu se amestece... Nu vreau să rămîn văduvă, sînt și eu o femeie oarecare, proastă... Vrei să mori ? — I-am întrecut. Și nu m-a ascultat. E adevărat, este. Văd că știți totul.

EDUARD : Doamnă, eu nu știu nimic. Vorbeam așa... făceam, va să zică, politică... În poliție, e bine să vorbim frumos. Cu suflet. Face impresie... Impresia că ne preocupă ceva, e adevărat. Dar eu vă minteam. Cum v-ar fi putut minți oricine altcineva. Nu, încă nu l-ați trădat pe regele David... (*Suride.*) Așa-i spus, regele David ? (*Ride.*) Ba da, l-ați vîndut, pentru că a compromis viitorul gemenelor dumneavoastră... De fapt, preferați să plătească acum, mai puțin, decît mai tîrziu... totul... Eroare, scumpă doamnă. Eu vorbeam, vorbeam, făceam politică, impresionam, amenințam, dar nici în viață și nici în politică toate acestea n-au vreo legătură cu sfînta realitate... (*Îi arată pe Pistruiat și pe Marta.*) Nu vă place cum dansează Romeo cu Julieta ? (*Suride.*) *Apare David.*) Am în pivniță niște sticle cu bere... Vă invit să le bem împreună...

(*Ies toți trei, în dreapta. Cîteva clipe în mijlocul scenei se află doar Pistruiatul cu Marta, vîlsînd, tăcuți. Mustăciosul bate din palme și cheamă fetele în jurul său. Patefonul nu mai cîntă. Mustăciosul îi face semn Pistruiatului să plece. Acesta intră în școală. Clăpăugul scoate din magazia de lemne cîteva cearșafuri curate. Le împarte fetelor. Și ciocolată.*)

MUSTĂCIOSUL : Domnișoarelor... Copiii vor pleca spre scară... Voi o să înai rămîneți la noapte și, poate, și pe mai departe... depinde totul de voi. O să v-aducă mincare bună... aveți și cearșafuri curate... și cămăși de noapte... Și bere, dacă cineva dorește... (*Apare Măria.*) Și deseară o să primiți în vizită... sigur, pentru dans, doar v-am învățat valsul... cîțiva tineri ofițeri... Vă rog să vă arătați dragălașe față de ei... (*O vede pe Măria.*) Cară-te de-aici, proasto ! (*Măria dispăre, în dreapta.*) Vara, nopțile sînt scurte... cu stele... va fi frumos !... (*Croitorului.*) Să mai aduci și alte plăci. (*Apare, din dreapta, David.*) Acum, mergeți în dormitor și vă odihniți...

DAVID : Ce s-a-ntîmplat ?

MUSTĂCIOSUL : Nimic, fetele merg la culcare...

DAVID : Marta, ce-i cu cearșafurile asten ?...

CLĂPAUGUL : Sînt noi... dacă cele vechi au fost șutite...

DAVID (*Mustăciosului*): Le-ai spus feteleor
ceva deosebit?
MUSTĂCIOSUL: De cînd comuniștii și ji-
danii pun întrebări?
DAVID: Domnule...

*(Elevele sînt împinse de Clăpăug pe ușa
ce dă în școală, în dreapta.)*

MUSTĂCIOSUL: Hai, jos pantalonii!

DAVID: Ce-i asta?

MUSTĂCIOSUL: Dacă nu dai banii... jos
pantalonii! Să vedem cine ești...

DAVID: Vreți să mă umiliți?

MUSTĂCIOSUL: Doar ești bărbat, de ce
să te simți umilit...

(Măria apare în grădină.)

CROITORUL (*îi desface cureaua*): Hai, arată
legitimația.

DAVID: Domnilor, sînt profesor...

CROITORUL: Ești jidan. (*Îl dezbracă de
pantaloni.*) Jos izmonelc... Și să vină trei
eleve, alea mai mari... (*sînt oprite trei
eleve, printre ele fiind și Marta*)... și să
ne spună adevărul... Hei, fătulelor, eu
nu văd bine.

MUSTĂCIOSUL (*patetic, ironic*): E clipa
adevărului...

EDUARD (*apare, în dreapta*): O clipă, bă-
ieți... Omul este... Domnișoarelor, lăsa-
ți-ne... (*Le face semn să plece. Ele dispar
în dreapta.*) A recunoscut și soția dum-
nealui... Este!

MĂRIA (*din școală, încercînd să deschidă o
fereastră, spărgînd geamurile*): Lume!
Lume! Săriți! Săriți! Au murit fetele!
Au murit fetele! (*Cei din curte intră în
grabă în școală. Patefonul cîntă.*) Lume,
s-au omorît fetele, au băut otravă, lume!...
Că nu v-a păsă de ele... Că le-ați crezut
zăpăcite de frică, proaste... Ce vă mai
holbați, toate au pielea răcită, numai una,
numai una... Laptele! Laptele! Sconte-
o, mă, la aer... Pune-o pe iarbă... Și trage
apă rece din fîntînă... (*Pistruiatul apare
cu Marta în brațe. Eduard se duce la
fîntînă, scoate apă.*) Au vrut fetele să
scape de ce le-a fost scris... de ce a vrut...
(*Apare și ea, cu o cană plină cu lapte.*)
Marta e dusă în grădină, sub un măr...
Mare minune, lume, lume!... Dar n-o să
scape nici fata asta...

CROITORUL (*oprește patefonul; împachie-*

tud): Ei, drăcia dracului... (*Merge spre
magazie.*)

ANAIS (*Mustăciosului*): Știau ce le așteaptă...
și s-au hotărît, toate... toate! Mai bine
așa, decît! Mai bine moarte, decît!

CROITORUL (*revenind, Mustăciosului*): Re-
gele a dispărut... L-a lovit în cap pe...

MUSTĂCIOSUL: Tot n-o să scape. (*Luînd
clopoțelul din cuiul de la intrarea din
dreapta.*) Cheamă copiii de prin grădini...
E ora cînd trebuie să plece la tren...
(*Anais privește clopoțelul. Se aude apoi
suntul acestuia. Din ce în ce mai ner-
vos.*) Duceți-o în magazie... (*Pistruiatul
o ia pe Marta. Dispar în spatele maga-
ziei.*) Tot nu mai scapă... (*Copiii vin în
goană.*) Alinaiază-i pe două rînduri... Vă
aștept în drum... (*Iese.*)

ANAIS: Cîte doi, cîte doi... O să plecăm la
gară... Pe două rînduri, așa... Puteți să
țineți merele în buzunare...

EDUARD: Spune-le ceva, doamnă...

ANAIS: Eu o să rămîn, copii... Ne despăr-
țim... Să fiți cuminți... Plecați cu trenul
în vacanță... La munte. O să fie o ca-
bană cu apă caldă. E și zăpadă acolo,
ori o să fie... și-o să vă dați cu sania...
Aveți grijă să nu răciți! Să nu beți apă
rece, copii! Cînd vă jucați, cînd alergați
și transpirați, să nu beți apă rece, imi
promiteți?!

UN COPIL: Da, doamnă...

ANAIS: Și-o să culegeți ciuperci.

ALT COPIL: Da, doamnă...

ANAIS: Și zmeură.

ALTUL: Și mure o să fie?

ANAIS: Și mure.

ALTUL: Și urși?

ANAIS: O, la munte sînt și urși, și veve-
rițe... Și zăpadă! Și-o să ningă... și peste
voi, c-o să păreți niște oameni de ză-
padă.

ALTUL: Și peste veverițe?

ANAIS: Și veverițele o să pară de zăpadă...
Și-o să vedeți și urși de zăpadă... Hai,
cîntați... ce vreți voi... Hai, unu, doi,
trei... (*Ei încep să iasă pe poarta dintre
magazie și școală, poate, prin mijlocul
scenei.*) Hai, cîntați cîntecul veveriței...
(*Ei pleacă, lăldînd un cîntec.*)

EDUARD: Cîrmul ține o creangă de salcie
în mînă... Ca pe un steag verde, al spe-
ranței...

ANAIS: Ai spus ceva?... Cîntați, copii, așa...
mai tare... Din toată inima, așa, așa...

Mărul (II)

În grădina Măriei.

MĂRIA: He, he... Cocoșul!

GILU: Ce?

MĂRIA: Și găina... he, he...

GILU: Ce-i?

MĂRIA: Nimic. O cocoșește.

GILU: Și ce-i de rîs aici?

MĂRIA: Bucurie la bucurie.

GILU: Eu nu mă gîndesc la bucuria lor, eu

mă gândesc la ou.

MĂRIA : Ca să faci un ou, trebuie să ai două.

GILU (bea, mănincă) : Și carnea e bună... (Cintă.) „Mă pretene, io și tu, / Șohan n-om veda răiu...”

(Cintă și Măria. Din pământ roșu, Măria face cărămizi. În spate, stînga, se vede un cuptor de cărămizi. Focul arde cărămizile.)

MĂRIA : Măcar pune lemne pe foc.

GILU (stînd culcat pe niște fin) : N-aud.

MĂRIA : Nu lăsa focul să se stingă.

GILU (rîzînd) : N-aud.

MĂRIA : Cînd nu vrei să faci ceva, n-auzi.

GILU : Cînd mă chemi în tine în pat, aud.

MĂRIA : Cînd e vorba de muncă, n-auzi.

GILU : Și-atunci e vorba de muncă.

MĂRIA : Mi-ar plăcea să fie niște cărămizi bune, arse bine...

GILU : Cînd mănînc morcovi roșii, n-aud...

Pareă-mi trece trenul prin urechi...

MĂRIA : Lenea îți trece prin urechi ! (Pune ca lemne pe foc.)

GILU : Nu-i adevărat. Nu vrei să-ncerci ?...

Nu vrei să încerci un morcov ?

MĂRIA : Of, putoarea lumii !

GILU : Azi-noapte n-ai zis că sînt puturos.

MĂRIA : Nu ești bun decît să mănînci și să bei.

GILU : Și să...

MĂRIA : Și mai ce ?

GILU : Să stau pe burtă. Nu-i destul ? La-să-le păcatelor de cărămizi, cui vrei să le mai vinzi ?

MĂRIA : S-o găsi cineva... Case o să se mai facă destule... Mă duc s-aduc apă... (Iese cu două găleți goale.)

GILU (cintă popește) : „Bucurie și pace de la Dumnezeu-Tatăl și de la Domnul nostru Isus Hristos... Mărire între cei de sus, lui Dumnezeu, și pe pământ pace, între oameni bunăvoire...”

MĂRIA (turnînd apa peste pămîntul roșu, pe care-l calcă mărunt cu picioarele) : Cînd pleci ?

GILU : La noapte trec granița la Miersig, prin pădure, mîine seară la Sibiu, la un prieten, cu care-am fugit împreună din armată.

MĂRIA : Ați dezertat.

GILU : Așa se spune.

MĂRIA : Și, nu-i așa ?

GILU : Nu-i așa, fiindcă nu e pentru prima dată... (Suride.) Prima oară am dezertat după trei zile de armată. M-au prins. M-au condamnat. M-au iertat. După o lună, am dezertat a doua oară.

MĂRIA : Te-au prins... Te-au condamnat.

GILU : M-au iertat... Eram din Bihor, ce să-mi facă ? Doar aș putea să rămîn aici...

MĂRIA : Și, de ce nu rămîi ?

GILU : Să mă pui la muncă ? (Serios.) M-ar prinde aștia...

MĂRIA : Nu te-ar prinde în veci...

GILU : M-așteaptă sibianul, i-am zis să m-aștepte. El a dezertat prima oară... Mi-a

zis : mă, de te prind ai noștri, pașpe ani îți dau, că se-adună pedepsele...

MĂRIA : De ce pașprezece ?

GILU : Așa a primit un unchi de-al lui, care-a furat oi de mai multe ori... Dar nu-i aceeași brînză !

MĂRIA : Sibianul nu înțelege. Nici eu nu pricep...

GILU : Nimeni nu pricepe. Eu nu pot să stau pe loc. Nici în armată. Niciunde. Eu de la treisprezece ani am fost hoț de cai. Și, dacă nu pun mîna noaptea pe un cal, nu pot răbda...

MĂRIA : Sau pe o iapă...

GILU (rîzînd) : Asta e situația ! Ai mei m-au crescut prin pădurile și bălțile de lingă Dunăre, de la Severin în jos... Furam cai și de la sirbi, îi aduceam înotînd...

MĂRIA : Neam de țigani...

GILU : La sînge, cum îți place tie... Focoși, dar nu țigani... Sînt ortodox. (Cintă popește.) „Ciți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați și îmbrăcat...”

MĂRIA : După ce furați caii, dați cu toții fuga la biserică să vă spele de păcate...

GILU : Aprindeam luminări și cîntam... (Cintă.) „Doamne miluiește, Doamne miluiește...”

MĂRIA : Din oameni trupești, să ajungeți oameni ai Duhului sînt...

GILU : Vezi că și tu cunoști situația ? (Ca un preot.) „Să ne îmbrăcăm în haina cea de nuntă, ca împreună cu Hristos să fim, ca el, Domnul nostru... Lucrarea duhului său, a dragostei, a bunătații, a nădejzii, în noi să se vadă, prin harul lui, noi...”

MĂRIA : Mai bine ai aduce niște apă.

GILU : Nu pot, mă gândesc la Dumnezeu. (Cintă.) „El e desăvîrșirea, veșnicia... și noi la el să ajungem, cît mai aproape de mînbitorul nostru...”

MĂRIA : La el și la cai.

GILU : E drept, dacă nu fur cai cel puțin o dată pe săptămînă, nu sînt om. (După un scurt timp.) Cai sau iepe. (Măria aruncă o găleată cu apă peste el.) Ce faci ?

MĂRIA : Îți mulțumesc frumos.

GILU : Dar am zis în glumă...

MĂRIA : Pentru glumă... Și pentru că ți-ai adus aminte de mine și-ai venit să glumești cu mine...

GILU : Rizi, dar puteau să-mi tragă grînicerii un cartuș în buci...

MĂRIA : Și cînd o să pleci, mai pot să-ți tragă...

GILU : N-au ei bafta asta. Am ureche de hoț de cai... I-auzi ! (În depărtare, abia perceptibil, se aude cineva cîntînd la muzicuță.) E bine să-mi iau valea, ce să mai aștept noaptea...

MĂRIA : Stai, e un copilandru, îl știu...

GILU : Copilandru, copilandru, dar nu-i plecat să culegă mure, are...

MĂRIA : Să intrăm în casă, pînă trece...

GILU : Și, de intră și el ?...

MĂRIA : Sînt șapte locuri pe unde să ieși... Hai... (Ies amîndoi. Muzicuța se aude din

ce în ce mai aproape... *Apare Pistruitul. Privește cărămizile încă umede, la una în mână. Își lipește palma de ea. Apoi, pune o găleată cu gura în jos și se descalță. Își dă jos ciorapii. Calcă cu talpa o cărămidă, privește urma. E încântat. Calcă și cu dreptul, o altă cărămidă. Privește mărul din dreapta. Cintă la muzicuță. Scurt. Ca o descoperire. Bucuros. Își dă jos haina. Se urcă în măr. Nu se mai vede, e în virful mărului. Cintă la muzicuță. Cad mere din măr. Măria revine.) Care ești în măr? Care furi merele?! (Se aude muzicuța.) Tu ești? Hei, bată-te norocul! Să nu cazi, să-ți frângi gîtul... și să te plătesc ca pe-al bun! Nu-ți umple sinul cu mere, că-ți dau un coș... Și-ți dau și pere... Omule, n-ai? Hai, ponte ești grăbit, ponte te-așteaptă ai tăi... Măi, surdule, cum te cheamă? Și de unde ești? Din ce sat? Sau din ce oraș? Ai frați? Spune, ai? (Se aude un foc de armă. O liniște cumpănită se așterne.) Ce s-a nîtmplat, oameni buni?! (Din măr încep să curgă mere, de-alungul trunchiului, ca scăpate din mîini. Apoi cade muzicuța. Încă un foc de armă.) Doamne, apără și păzește! (Pistruitul cade, printre crengi, pe pămînt. Din sin îi curg mere.) Dar n-ai furat mere, omule... (Vede că are un măr în mână.) Ai luat doar să mîncînc... (Apare Gilu, de-alungul capturului.) Doamne, omule! (Scutură pomul, ca și cum s-ar fi luat cu Gilu de pînă.) Doamne, omule, ce-ai făcut?*

GILU (apropiindu-se): L-am pîlit la mir...

[.....]

Virgina celestă și dinozaurii

(V)

Sală de clasă a școlii din comună. Tabla. Lîngă catedră, pe un scaun, un telefon. Omul cu bască, pe care-l vom numi, simplu. Bască, încearcă să vorbească nu se știe cu cine. Bate în furcă, nervos. Măria șterge tabla, mătură. Popescu și Nicoară discută în surdină.

MĂRIA: Cine vine?!

BASCĂ: Pst! Mărie!... Du-te și mai adă flori...

MĂRIA: Am adus cinci trandafiri...

BASCĂ: Puțin! (Nervos.) Trebuie mai multe flori...

MĂRIA: Cite?

BASCĂ: Cel puțin zece kilograme... Hai cu mine, să nu rîmînem descoperiți la capitolul flori. (Ies împreună.)

POPESCU: Vlad Tepeș nu era o figură deosebită... Avea în el ceva monstruos, dar, despre măreția lui, documentele ne lipsesc... legende de Dracula și poveștile cu vampiri nu însemnă cîntec... Pe plan intern, a mai încercat el cite ceva, dar pe plan extern s-a băgat întotdeauna cu capul în niște situații imposibile... și în probleme imposibile...

Îi bătea soarele pe frunte... Nu mai scutura mărul, că-l îngroapă merele... doar nu vrei să-l îngropăm în mere... (Merele cad peste ei.) Ca pe un porumbel l-am pîsnit... Că, și el, de mă vedeai înțîi, nu mă ierta... (Îi ia în brațe.) Ce ușor e, ca o pasăre... Am să-l îngrop în pămînt roșu... (Iese cu el, prin stînga.) Nici n-o să se știe în veci c-a fost pe-nici... Uite, i-au rămas niște frunze prin pînă... (Măria se așază pe pămînt, lîngă măr. Adună mere în poală.) Ce mîini lungi are, ca niște aripi de bărzoi... Dărim malul ăsta pe el... Nici Dumnezeu n-o să mai știe de el... (Revine.) Am terminat... (Își curăță palmele una de alta.)

MĂRIA: Bine că nu l-ai băgat în captor...

GILU: Nu mi-a trecut prin cap... Dar eu sint creștin, inuere... Și ar fi puțin a carne friptă...

MĂRIA: Vintul curăță totul... (Privindu-l.) M-am temut că-l pui pe foc...

GILU: Doamne păzește! Dar tunica tot i-o pun... (Se duce și-o aruncă în foc.) Muzicuța aude-o fi? (Măria începe să facă din nou cărămizi. Muzicuța a îngropat-o într-o cărămidă nouă.) O fi fost la el în buzunar... Eu mă duc, Mărie... Să nu vină cineva să-l caute... Dar bocancii îi iau, că sint buni... (Îi încălță.) Ai mei sint numai petice... Ce să-i faci, asta-i situația! Nu-mi iau rămas bun, o să mai vin...

MĂRIA: Du-te sănătos...

GILU (pleacă, mîncînd mere): Vai de păcatele lui! Era așa de ușor... Ca o bărză... (Iese.)

NICOARĂ: Îl tenta imposibilul?!

POPESCU: Nu, nu era un domnitor mare...

Cum a fost Ștefan cel Mare, care a domnit atîta timp și care a știut ce vrea... Istoriografia noastră e tentată să ni-l prezinte pe Ștefan într-o postură romantică: pregătindu-se mereu ca să-i atace pe turci... Adevărul, că el a dorit să nu se transforme Marea Neagră într-un pașalic turcesc... Și, mai ales, să nu cadă în mîna turcilor cetățile genoveze de la nordul Mării Negre, prin care se făcea tot comerțul dintre Orient și Apus... Prin țara noastră au trecut aceste drumuri comerciale și noi ne-am dezvoltat datorită acestor drumuri... Cînd era să cadă cetățile, s-a bătut pentru ele... Știa ce voin, nu ca Tepeș.

BASCĂ (intră nervos, cu un braț de trandafir): Lasă-l în plata Domnului pe Tepeș... și chiar pe Ștefan... N-avem timp de ei! Vine mămuca noastră și ne găsește nepregătiți!

NICOARĂ: Dar, totul e gata de trei zile...

BASCĂ: Da, dar vezi că florile s-au vestejit... Și erau puține! Și covoarele?

POPESCU: Oamenii de pe aici n-au covoare...

BASCĂ: În alte părți, cum au? Noroc e-am adus cu un camion, de la fabrica de bomboane... Și porcul și vițelul? Cine răspunde, până la urmă, de carnea vițelului? Dar, de porc? Tot cu!

NICOARĂ: Tot tu!

BASCĂ: Și de poezii? Mămuca iubește poeziile... Facca! (Strigă.) Facca! (Apare Facca.) Dragul meu, eu nu mă pricep la versuri. Vreau să te-ntreb, sint destul de mobilizatoare?

FACCA: Să le recit?

BASCĂ: Nu, n-avem timp... Du-te și le mai învață...

FACCA: Le-am învățat pe de rost...

BASCĂ: Mai învață-le o dată. (Facca iese.) Să vină lozincile! Să intre lozincile! (Intră Ulă cu Maria, cârind lozinci scrise pe panouri.) Bravo! Voi sunteți masele largi populare, baza temeliei...

ULĂ: Dar eu nu măninc ce măninci tu...

BASCĂ: Să lăsăm mîncarea. Te vei bucura de fericire în colectiv.

ULĂ: Mîntea mea proastă îmi zice că fiu contra...

BASCĂ: Contra fericirii?!

(Intră Facca.)

ULĂ: Contra fericirii ăsteia...

BASCĂ (ride): O vrei pe cea din ceruri? E mai dulce fericirea de apoi?

ULĂ: Nu-i așa de sigură... Ce-am eu cu tine, și cu haniî ce-i ai tu, și cu puterea ce-o ai tu?

BASCĂ: Fericirea că avem un far luminos... Și că ea veghează mămuca... Vezi, poezii sînt mai serioși (îl arată pe Facca, aplaudindu-l). Îi cîntă cîntece de slavă... Cînt-o și tu și fii fericit... (Ride.) Eu te-nteleg. ești mistic, popii v-au învățat că numai Dumnezeu este Alfa și Omega! Află că e o concepție depășită. Fericirea pe pămînt e o chestiune de strictă actualitate. Și-o vom clădi cu mîinile noastre, cărămidă cu cărămidă. (În timp ce ei aranjează lozincile pe pereți etc., Nicoară și Popescu ies.) Mai sus, lozinka asta cu popoarele din lagărul nostru... Mai jos, lozinka aia cu americanii... Dumnezeu e o vorbă goală, tovarăși...

ULĂ: Dumnezeu a zis șarpelui: blestemat ești între toate vitele... și să măninci țărîna...

FACCA: Ce cărți ai în traista asta?

ULĂ: Cărți pe care nu le-a scris nimeni.

BASCĂ: Ai acte?

ULĂ: Omului i-a zis: blestemat este acum pămîntul din pricina ta.

BASCĂ: Am auzit că... Vrei să-mi ghicești și mie în palmă?

ULĂ: Ești cîntărit.

BASCĂ: Cine m-a cîntărit?

ULĂ: Șarpele.

MĂRIA: Lăsați-l să-mi ghicească mie...

FACCA: Adam a pus nevastei sale numele Eva: căci ea a fost mama tuturor celor vii. Se cunoaște. Eva, virgina celestă...

MĂRIA: Ce scrie în palma mea?

FACCA: I-a izgonit din grădina Edenului, după ce-au luat din pomul cunoașterii, ca să nu ia și din pomul vieții și să trăiască în vece! I-a gonit, ca să nu fie oamenii nemuritori! (Lui Ulă) Este, maestre?

MĂRIA (lui Ulă): Ce scrie?

ULĂ (citindu-i în palmă): O să te dea afară din grădina cu meri și cu peri...

FACCA: Cu stea în frunte și cu sticla de țuică în jeb.

ULĂ (Măriei): ...care o să zdrobească sub călcii șarpele...

FACCA: Și omeniarea va respira ușurată, eliberată. Frunză verde, foaie lată, din poiată.

ULĂ: Împărăția întunericului, soarele o va lumina... (Ride și el.) Frunză verde și-o lălea... (Moare și el de ris și-l pupă pe Facca pe frunte.) Doamne, ce bine e să fie la casa omului doi inși deștepți, unul tot îți răspunde cine e mai sfînt decît toți sfinții și n-are suflet, cine?

BASCĂ: Îmi place că, lucrînd aici la punerea lozincilor, sînteți optimiști și glumeți...

MĂRIA (ride): Gluma e ruptă din rai.

BASCĂ (rîzînd): Și bătaia... Dar acum ieșiți și aduceți covoarele...

FACCA: Și cu? (Intră Nicoară cu Bucătarul.)

BASCĂ: La covoare nu-i scăpare... (Ride de propria sa glumă. Cei trei ies.)

NICOARĂ: Ieri ai fost la Peica.

BUCĂTARUL: Fost.

NICOARĂ: Și?

BUCĂTARUL: Am aplicat linia.

NICOARĂ: Ce-ai făcut?

BUCĂTARUL: Am aplicat legea. Am prins trei țărani care n-au ieșit la semănat și-am aplicat...

NICOARĂ: Ce lege?

BUCĂTARUL: Nu spune legea că oamenii muncii au dreptul să judece și să pedepsească?... Spune. I-am băgat în beci la primărie, i-am judecat și i-am închis pe trei zile.

NICOARĂ: La ce uzină ai lucrat tu pînă acum?

BUCĂTARUL: La fabrica de bomboane „Mihai Eminescu”. Știi, eu sînt bucătar de meserie. Cofetar, în particular. Dacă doriți o înghețată, imediat... Lapte este, ouă... Rece ca ghița.

NICOARĂ: Prea rece... Mă dor amigdalele.

BASCĂ (despre Nicoară, care a ieșit): Of, greu le mai intră unora în cap principiile...

BUCĂTĂRUL: Mai ușor le intră un glonte...
(Vrea să ridă, dar, cum Bască nu ride, trece la altceva.) Am pregătit găluște tiroleze. Trei frauzeluțe se innoaie în apă și se store, apoi se dau prin mașină cu 250 grame carne afumată fiartă, 125 grame salun de Sibiu, 125 grame slănină afumată... Se adaugă trei linguri de făină și o ceașcă cu lapte, în care s-au bătut bine trei ouă. Facem găluște... care se fierb în puțină apă cu un vîrf de sare. So servește cu varză acră crudă.

(Bască a deschis fereastra. Exerciții de respirație. Gimnastică. Își dă jos cămașa. Il bate soarele.)

ULĂ (intrînd cu covoarele, împreună cu Măria și cu Facca): Stai prea la soare. O să te prăjești.

BASCĂ: Îmi trece.

ULĂ: Nu mai apuci.

BASCĂ: Și, ce să fac?

ULĂ: Dacă nu ești rață, să te gîndești...

BASCĂ: Nu sînt nici rață, nici gîscă. Nu fi pe nebunul cu mine, nu se prinde.

ULĂ: Atunci, ești altă galiță. (Ride. Toți aranjează covoarele.)

BASCĂ: Îți vine să rizi?

ULĂ: Îmi vine. Rața se uită c-un ochi la soare și nu pricepe că el se-nvîrte la deal de la vale și la vale de la deal.

BUCĂTĂRUL: Rața nu cugetă.

ULĂ: Nu. Cînd închide ochiul, crede că e noapte.

BUCĂTĂRUL: Proasta de ea.

ULĂ: Vaca de ea. Dar el se duce dincolo...

BUCĂTĂRUL: Soarele?

ULĂ: Ei!

BASCĂ: Să mai stea și alții la soare?

ULĂ: Să mai stea și alții la umbră!

BUCĂTĂRUL (iese — nu-i de stat): Mă duu la vițel...

BASCĂ: Nu știam, prostul de mine.

ULĂ: Dar o să știi.

BASCĂ: Va să zică, o să stau și eu la umbră.

ULĂ: Cum zici.

BASCĂ: Dacă-e om și gîndesc, așa ar trebui să fie. Dar sînt rață. Și-o să te bag pe tine la umbră, că umbli cu bancuri.

ULĂ: Bagă-mă. Cu cît te grăbești, cu aît o să-ți vină rîndul mai repede...

(Iese și Facca.)

BASCĂ: Chiar crezi? (Suride.)

ULĂ: Așa e de la Dumnezeu, să apuce toți soarele...

BASCĂ: Să nu fie întruna aceeași inși la umbră.

MĂRIA: Aceiași inși bătuți de Dumnezeu.

BASCĂ: Și aceiași inși unși cu miera fericirii raiului lui Dumnezeu... Vezi că nu sînt prost?

ULĂ: Nu ești. Atunci, cîntă cu mine... (Cîntă.) „Arde-l pe țaran cu cota, / Dă-i pămînt și ia-i recolta... / Și săracu' și bogatu', / Amîndoi au dat de dracu'..."

BASCĂ: Dacă n-aș avea umor, aș zice că... Dar știu că glumești... (Il bate pe umăr.)

Și că nu aprobi, ca și mine, că în vechiul regim unii au huzurit la soare pe Coasta de Azur, în Franța. Da, să între și ei la umbră! Bravo! Ai o gîndire dialectică! Mai aduceți covoare! (Cei doi ies.) Facca! (Apare Facca.) Să nu te pună dracu' să uiți versurile! Că mămuca iubește versurile...

NICOARĂ (intră, nervos): E adevărat? Lei băgat la zdup pe Bimbeca?

BASCĂ: Să fim obiectivi...

(Facca iese.)

NICOARĂ: Nu din vina ta e acolo?

BASCĂ: Vezi că ești subiectiv?

NICOARĂ: Cînd vorbește de măgăriile tale, sînt subiectiv?

BASCĂ: Au fost alte rațiuni, mai înalte.

NICOARĂ: Caro?

BASCĂ: Nu se pot dezvălui...

NICOARĂ: Și, atunci, cum să fiu eu obiectiv?

BASCĂ: Să-ți închizi gura.

NICOARĂ: Am înțeles, dacă tac, nu mai sînt subiectiv, dacă mînînc rahat, sînt obiectiv... Liniște de mormînt, tăcerea tăcerilor, iată un mormînt obiectiv. Dar cînd vom ieși din minciună?

BASCĂ: Gura mai mică!

NICOARĂ: Tovarășce...

BASCĂ: Nu sînt tovarăș cu tine.

NICOARĂ: Atunci te bag în mă-ta, n-am cu tine nici în clin nici în mîncă.

BASCĂ: Pleacă! Tu tot nu poți vorbi, de-acuma, cu țărani, în numele partidului...

NICOARĂ: Atunci, ce sînt eu aici, sluga ta?

BASCĂ: Servitorul partidului.

NICOARĂ: Tu ești partidul? Să ascult ce zici tu?

(Apare Gilu.)

BASCĂ: Bine ați venit... Totul e O.K.! (Ha, ha, ha.) Flori, covoare, lozinci... Tovarășii țărani stau bine cu moralul și cu entuziasmul... Eu mă duc puțin să văd ce-i pe la bucătărie... Oare mămuicii îi place usturoiul? (Iese.)

NICOARĂ: Nici usturoi n-a mîncat, nici gura nu-i pute...

BASCĂ (din ușă): Cui?

NICOARĂ (după o clipă): Ție!

BASCĂ: Da, așa mai merge... Ha, ha, ha... (Lui Gilu.) Știu că sînteți prieten cu dînsu'... altfel, he, he, he... Înșă... Nu mă înghite! Încolo, o om de nădejde... Face glume bune... (Lui Nicoară.) Să trăiți...

Și nu vă supărați pe mine, am glumit și eu... (Iese.)

NICOARĂ: E un...

GILU: Dă-mi o cafea din termosul tău... că ai în geantă tot serviciul... ha, ha, ha... Mor de somn.

NICOARĂ (scoate un termos, două cești): E un imbecil, fie vorba între noi...

GILU : Noi, comuniștii, trebuie să schimbăm lumea, este? E prost făcută, recunoști? Și, tot ce facem, facem bine. Dacă ești prieten cu mine, mergi cu mine. De unde ai acest serviciu de cafea?

NICOARĂ : E de la mama... Era profesoară de lucru manual la școala normală de fete.

GILU : E foarte frumos... Porțelan chinezesc?

NICOARĂ : Din Germania...

GILU : Trebuie să credem în adevărul care ne este de folos.

NICOARĂ : Și minciuna politică poate, atunci, să ne fie folositoare.

GILU : E bună, cafeaua. Trebuie să-l excludem pe Stan Bimbea, care nu este de acord cu felul cum înfăptuim problema țărănească...

NICOARĂ : Am auzit că... a fost...

GILU : Un bandit! Trebuie să avem tăria să rupem odată clasa muncitoare de cei care o trădează.

NICOARĂ : Și, mai ales, să avem îndrăzneala să facem deosebirea dintre clasa muncitoare și cei care, având în mână frinele puterii, fac crime în numele ei...

GILU : Ești un naiv.

NICOARĂ : Dar, atunci, ce-o să se aleagă din partid, dacă noi toți sîntem niște naivi?

GILU : Eu nu sînt, și nici alții...

NICOARĂ : Am să mă duc la București.

GILU : Nu perturbă nimic! E un sfat prietenesc. Să avem grijă de satele noastre. În fiecare sat, să avem o organizație puternică. Trebuie să cîștigăm noi aliații... micii meseriași, oferindu-le posibilitatea să-și exercite meseria, profesorii, intelectuali, oferindu-le posibilitatea să-și exercite meseria... Fără sprijinul țăranilor săraci, nu exista revoluție proletară.

NICOARĂ : Eu vorbeam despre altceva... Despre cum noi...

GILU : Nu critica nimic. E un sfat prietenesc. Cum îți spun eu, va fi minunat. Țăranii vor trăi ca în rai...

NICOARĂ : Tu știi mai bine ca oricine ce este bun și rău pentru orice român...

GILU : Absolut. Te mai îndoiești? Eu am încredere...

NICOARĂ : În cine? În ce?

GILU : E foarte clar: în... noi, în... mine.

NICOARĂ : Ai ajuns și tu un înțelept. Dar eu... Stan Bimbea... care a fost exclus ieri... Nu mă mai încercă... Este? Dat de pămînt, de i-au ieșit fulgii! Ce înțelepciune poate justifica teroarea și lipsa de scrupule? Erai acolo, cum justifici asta?!

GILU : Nu-i nevoie.

NICOARĂ : Nu?!

GILU : Nu.

NICOARĂ : Cine nu-i cu mine, e împotriva noastră. Ei bine, eu nu sînt împotriva noastră, dar nu mai sînt cu tine.

GILU : Atunci, o să ai de-a face cu mine. Îmi pare rău. Am fost prieteni. A fost o cafea bună. Porțelan din Germania? Frumos... Dar, rădăcinile de clasă, dragul meu... Mai ai o șansă: spune-mi că m-ai încercat. C-ai glumit. Asta e, ai glumit... și eu, prostul... (Ride.)

NICOARĂ : Tu nu ești prost...

GILU : Foarte bine, laudă-mă...

NICOARĂ : Tu ai puterea să iei hotărîri minunate...

GILU : Multumesc. Ești foarte draguț.

NICOARĂ : Tu ești puternic, tu ești chiar puternic...

GILU : Fă-te ecoul hotărîrilor care le-am luat...

NICOARĂ : Mă fac...

GILU (il sîrută) : Ești un prieten de nădejde. Dar să nu mai umbli cu cioara vopsită. De nu eram prieteni din război, de n-aș fi fost la tine acasă, lingă Sibiu, de nu te-aș fi cunoscut... Doar tu erai comunist de-atunci, ce dracu'! (Il bate pe umeri.) Descară, la Băile Felix... am aranjat cu două studente de la Cluj... Mi-era teamă c-o să trebuiască să le țin piept la amîndouă... (Ride cu hohote.) Dar m-aș fi descureat... Hai, să nu aștepte... La tren și la studente, nu e bine să întîrzi...

NICOARĂ : Și mînuca?!

GILU : A fost chemată la București.

NICOARĂ : Și lumea de-aici?

GILU : O să le țină Popescu o conferință... So descurec ei... Mă duc să le spun... Te-aștept... (Iese.)

NICOARĂ : Virgina celestă... unde s-o fi dus? (Surtde.)

BASCĂ : Liniște! Am înțeles... Liniște! (Intră lume.) Vă rog să poftiți... Liniște! (Nicoară iese.) Tovarăși, în cadrul acțiunii de răspîndire a științei și culturii la sate, astăzi vă va vorbi tovarășul nostru aici de față (aplaudă, arătîndu-l pe Popescu)... despre (citește pe o hîrtie) evoluție și climă... Tovarăși, noi avem nevoie de intelectuali ca să schimbăm lumea. (Aplaudă. Lui Popescu.) Este? Ei trebuie să vă deschidă ochii, altfel... (Ce s-ar întîmpla altfel? Nimic...) Are cuvîntul tovarășul nostru... (Aplaudă. Aplaudă și Măria.)

POPESCU : Eu am să vorbesc despre „Enigma morții dinozaurilor”.

BASCĂ : Eu cred că înfii ar trebui făcută instruirea politică... Îmi permiteți? Tovarăși, în lume, astăzi, sînt două lagăre, lagărul păcii și lagărul războiului. Ele sînt antagoniste, din punct de vedere dialectic. Lagărul păcii sîntem noi și lagărul războiului sînt ei, care sînt și reacționari. Asta, pe scurt... Pofțiți, cu brutozaurii... Îmi permiteți să mai intervin pe parcurs... Multumesc. (Aplaudă. Aplaudă și Măria.)

POPESCU : Dinozaurii, brutozaurii, cum vreți să le spuneți, căci și ei sînt de mai

multe feluri, au trăit în era secundară, care a durat 150 de milioane de ani...

BASCĂ : Așa de demult ? !

POPESCU : Ea a început acum 220 de milioane de ani...

BASCĂ : Serio în cartea asta, din care citești, chestia asta ? Aștia numără milioanele ca la loterie... (Ride.) Mă iertați pentru glumă... Poftiți.

POPESCU (citește din carte, rar) : Datorită unui climat uniform, cald, reptilele, căci e vorba despre niște reptile, despre niște tiritoare, adică, s-au răspândit pe toată planeta noastră... Dinozaurii au cucerit mediul terestru... Aici, pe pământ, ei au fost maeștri de necontestat... Unii erau mai mici, chiar pitici, alții erau uriași...

BASCĂ : Pitici ? Și uriași ?... Ha, ha, ha... Piticul... nostru, din lagărul nostru, este cel mai mare pitic din lume... Mă scuzați pentru glumă... Dar, ca să mai înviorăm atmosfera... Poftiți...

POPESCU : Dinozaur, în franceză ar fi lăzard terribil...

BASCĂ : Și în rusă ?

POPESCU : Nu știu.

BASCĂ : Nu-i bine... Măcar în bulgară, sau în germană, într-o limbă prietănă... Mă refer la Germania noastră, desigur... Nu cunoașteți ? Nu-i nimic. Dar, atunci, să nu ne încărcăm memoria cu alte limbi străine. Fiecare popor are dreptul la limba lui proprie. (Îl vede pe ULĂ.) Măi, cum e chestia aia cu drumul ?

ULĂ : Drum drept, drum dres, drum strîmb... (Măria rîde.)

BASCĂ : Asta e... Cine poate să spună repede ? Drum drept, drum dres... (Se-ncurcă, ride.) Mă scuzați, am glumit... Ca să ne mai destindem... Poftiți...

POPESCU : Cei mici aveau 60 de centimetri lungime...

BASCĂ : Vă rog să vă notați. Să nu greșim la lungime. (Se uită în cartea...) Așa e adevărul, verificat și de mine... 60 de centimetri ! Trebuie să cunoaștem adevărul, și numai cine-l cunoaște poate să vadă unde se ascunde minciuna...

ULĂ : Drum drept, drum dres, drum strîmb... (Spune repede, de mai multe ori.)

BASCĂ : Bun. Unu la zero. (Îl aplaudă pe ULĂ.) Poftiți...

POPESCU : Alții... erau cele mai gigantice animale de pe pământ. Aveau... douăzeci și cinci de metri în lungime, șase metri în lățime... Capul... gândiți-vă ! se afla la douăzeci metri distanță de la pământ... Piciorul acestui animal cîntărea șaptezeci și opt de tone...

BASCĂ (verifică în carte) : Da, domnule ! Mare e grădina ta, Doamne ! Ha, ha, ha... Mă scuzați pentru gluma mea împotriva misticismului...

ULĂ : Ce minca ?

BASCĂ (luind cartea) : Branchiozaurul trăia, probabil, în apă... Ierbivor... Adică minca iarbă verde.

POPESCU : Tiranozaurul era biped, carnivor, înalt de șase metri, cîntărea opt tone, avea cap mare, dinți-sabie...

BASCĂ (verifică în carte) : Acesta-i adevărul, gol-goluț. Deși noi știm că adevărul este acel lucru de care noi avem nevoie.

ULĂ : Mai știu una. (Spune repede.) Cupă cu capac, capac cu cupă...

POPESCU : La începutul terțiarului, toate aceste vietăți au dispărut... Mamiferele și păsările le-au luat locul... De ce au dispărut ? În secundar, pămînturile erau calde și umede, acoperite de jungle tropicale... În terțiar... clima s-a schimbat... Cum de-au pierit acești monștri ?

BASCĂ (ia din nou cartea) : Au fost omorîți în ou ? (Săli.) Cum vine asta ? Care ou ?

ULĂ : Păi, ouă au fost de la începutul lumii. Dumnezeu n-a făcut pămîntul rotund ca un ou de biblică ?

BASCĂ : Lasă-l pe Dumnezeu în plata Domnului ! Noi avem aici alte obiective științifice și cultural-politice. Dar, ca să vezi că nu ne temem noi de Dumnezeu, o să-ți spun că ne doare în cot și de diavoli. Dealțul, cum v-am demonstrat în ședința trecută, cînd eu personal am conferențiat... E foarte clar : numai oine se închină lui Dumnezeu, dă de dracu'. Poftiți...

POPESCU : Întrebarea este : au rămas ei viguroși pînă la sfîrșit, pentru a dispărea deodată ? Nu. Moartea lor a început înainte de catastrofa...

BASCĂ : Dumneata văd c-ai tradus cartea asta... care e bătută la mașină... din limba franceză... din revista asta... Oare, nu-i o greșală politică aici ?... Ce revistă e, pentru copilași ? (Răsfoiește revista, află sub un ziar, Șoptit.) Păi, dar oamenii aceștia sînt copilași ? Eu aveam încredere... Mă rog, o să mai discutăm noi...

POPESCU : Datele acestea se pot găsi în orice manual elementar... Să mă opresc ?

BASCĂ (șoptit) : A, nu, ar fi o greșală ideologică... (Celor de față.) Tocmai mi-a venit un banc în cap, cu oul... Cine fură azi un ou, mîine fură și un bou... Ha, ha...

ULĂ : Cine fură azi un ou, e bou... ha, ha...

BASCĂ : Bună ! Doi la zero. Poftiți...

POPESCU : Alți savanți spun că mamiferele i-au distrus, mîncîndu-le ouăle... În lumea de azi, se știe, există animale mîncătoare de ouă... Dar ele nu pot face să dispară specia căreia îi mîncea ouăle... (Ride.)

BASCĂ : De ce rîdeți, tovarășe ?

POPESCU : Bine, nu mai rîd. Alții sîun că enigma morții lor... că ar fi vorba de o degenerescență a dinozaurilor... Dinozaurii erau o reușită a lumii animale. Căci și arborii, atunci, erau uriași... Dar dinozaurii aveau un cap mic și un creier minuscul... Unii susțin c-au murit din

cauza stupidității lor... din cauza tim-
peniei lor...

BASCĂ : Na-mi place...

POPESCU : Alții spun c-au fost cuprinși de
o nebunie a sinuciderii...

BASCĂ : Ceva pute aici...

POPESCU : Alții spun că la Potop n-au mai
fost locuri pentru ei în corabia lui Noe.
Dar toate astea nu sînt serioase...

BASCĂ : Sigur că nu sînt serioase. (Se ri-
dică în picioare.) Tovarăși, m-am prins...
Aici e vorba de o provocare... Vă rog
să plecați... Dumnezeua rămii cu mine.

(Lumea pleacă.)

ULĂ : Să vă spun o întîmplare...

BASCĂ : Nimic ! (Băgînd cartea în buzuna-
rul paltonului său de piele.) Mergem
direct unde știu eu... Așa ceva, așa ceva
nu s-a mai întîmplat... (Dă să plece, du-
cîndul de braț pe Popescu, adus pentru
răspîndirea științei.)

ULĂ : S-a mai întîmplat...

BASCĂ : Poftim ? !

ULĂ (spune de mai multe ori, repede) : O
întîmplare ne-întîmplată s-a-întîmplat în
tîmplărie, că tîmplarul a locat-o pe tîm-
plărească tocma-n tîmplă, de-a tîmplit-o...

Prețul (VI)

Lîngă mărul din grădina Măricei, o cruce de lemn.

MARIA (cîntă) : „Ia soldat, așa i-e dat,
Să moară neluminat, / Fără lumină de
ceară, / Fără om din a lui țară, / Fără
lumină de său, / Fără om din satul
său...”

GILU (între) : Cine te-a învățat să cînti ?...

MARIA : Nenorocirile m-au învățat să cînt...

GILU : Ce ești așa supărăcioasă ? ! Am vrut
să te-ntreb de unde știi cîntecul ăsta...

MARIA : Nu știu...

GILU : Îți spun eu... De la mine... Și eu
l-am învățat de la sibiianul cu care-au
dezertat din armata antonesciană. Cred
că îți l-am cîntat în ziua aia...

MARIA : Poate... (Între Marta.) Vrei să bei
o iagă cu lapte ?

MARTA (suride, obosită) : Da, o iagă...
(Măria iese.) Am cunoscut-o mai demult...
Era o femeie frumousă...

GILU : Nici acumina nu-i pică mucu' în ciorbă.

MARTA (cu ale ei) : Poftim ?

GILU : Ziceam așa... că e zdrăvăună !

MARTA : A cui o fi crucea asta ? (Gilu
mănincă mere, nu-i răspunde.) Am mai
văzut una, tot așa... dar lîngă un cîreș,
în grădina unui sas de pe lîngă Mediaș...
între Mediaș și Sibiu... În timpul război-
ului, un soldat de-al nostru... zic unii,
alții zic că un rus... Dar, cine mai știe ? !
(Apare Măria, cu o sticlă cu lapte.)
Cine să-l mai dezgroape ? ! ...Și, ce-ar
mai găsi... (Ea lapte.) Aici, cine-o fi
murit ?

MARIA : Nu știu, vreun om...

MARTA : Ziceam că, între Mediaș și Si-
biu, un soldat s-a urcat într-un cîreș...
Și și-a umplut sfînul cu cîreșe, și-a mîn-
cat... Și l-a văzut sasu' și i-a zis : ce
cauți, mă, acolo ?... Și sasu', care cosea
ceva lucernă... Harști ! I-a tăiat capul cu
coasa... Avea buzele pline de roșeața ci-
reșelor, că erau negre, coapte...

GILU : Cunoaștem cazul... Și ofițerul, cînd
a auzit, a venit și l-a împușcat, pe loc,
pe Griche... era în timpul războiului, avea
puteri depline...

MARTA : Nu asta contează... Ci că, pentru
atît de puțin, pentru niște cîreșe... Viața
omului era atît de ieftină...

MĂRIA : Și, acuma, e mai scumpă ?

MARTA : Ce-ai spus ?

MĂRIA : Aproape nimic. Uite-o pe Anais.
De-o săptămînă te tot caută. I-am spus
c-o să vii astăzi, la pomană... A îmbătri-
nit. Se apropie...

MARTA : Să n-o văd în ochi... Și-a vîndut
bărbatul, omul pe care l-a iubit... și-au
avut două gemene ! El a avut încredere
în ea, și ea l-a pîrît ! A scuipat pe toată
tinerețea și dragostea ei...

MĂRIA : Și-o fi zis că mai bine să-l vadă
trimis... chiar la moarte, decît fără iz-
mene în fața voastră, batjocorit...

MARTA : Decît umilit... mai bine ?...

MĂRIA : Da, da... Dar voi, fetele, ce altceva
ați făcut atunci ?

MARTA : Dar ea mă caută... știu, ea să de-
pun mărturie despre bărbatul ei... Ca să
fie decorată, probabil...

MĂRIA : Are două fete...

MARTA : Vrea o pensie ? O pensie c-a
supraviețuit rîiei... bolii aceleia infernale ?

MĂRIA : Boala aia era... chiar ce eram noi,
Marta, și noi trăiam în ea... era chiar
zilele și nopțile noastre, viața noastră...

ANAIS (între) : Bună ziua, Marta... Mă
bucur c-ai scăpat...

MARTA : De ce nu muncești ? De ce vrei
să-ți faci dosar ?

ANAIS : Fîindcă toți mă dau afară din ser-
viciu... Și mă privesc ca pe o tîrîtură...
ca pe o ființă abjectă, care și-a vîndut
bărbatul.

MARTA : Așa-ți justifici tu lenea... și că vrei să profiți... să ai o piine mai caldă...
 ANAIS : Nu, Marta...
 MARTA : Ba da. Ei n-au de unde să știe ce-ai făcut tu...
 ANAIS : Le-am spus eu... (Plecă.)
 MARIA : Doamne, zidește în mine inimă curată... (Aprinde o lumină și o pune la căpătîiul mormintului.) Pe-aici au trecut oamenii de care vorbea David... Pe-aici au murit și-aici au fost îngropați... Nu știu dacă i-o fi jelit cineva, dar nici-odată nu-i lîrziu... Doamne, iartă-i și le hodiește oasele în pace...
 MARTA : De ce le-ai făcut chiar astăzi pomana ? Prescuri, colaoi... pălincă... (Mă-nincă și bea o gură de pălincă dintr-o sticlă.) Știi că am să vin ?
 MARIA : Ben...
 MARTA : Și colivă le-ai făcut... Să le aprind și eu o lumină... (O aprinde.)
 MARIA (îngînînd, aproape cîntînd) : „Sus să avem inimile, sus să le avem, către Domnul...” (Martei.) Și, uită ce vrei să uiți...
 MARTA : A dori să uiți este a dori să fii mai bun decît ești... Astăzi, în zori, am mai văzut un om murind. Nu mai aflui nici o înțelegere pentru ce fac, nu mă mai înțeleg pe mine... sint ca o inimă rătăcită.
 GILU (intrînd, cu o sacoșă în mînă) : Ca o stea rătăcitoare... Al cui e parastasul ăsta ?
 MARIA : Nu e al prietenului tău de la Sibiu...
 GILU : Eu n-am nici o vină... (O arată pe Marta.) Ei l-au judecat... Vina se plătește... N-ai întrebato pe Marta ?
 MARIA : Doi prieteni... s-au mîncat pînă ce unul i-a frînt gîtul celuilalt... Din ură, ca să-i ia locul...
 GILU (sincer) : Nu-i adevărat... Din convingere...
 MARIA : Croitorul din Oradea se simțea bine în timpul războiului...
 GILU : Nu schimbă vorba...
 MARIA : N-o schimb... (Martei.) Croitorul... care era mînjit de sînge... Ca să le ia aurul, fi vinduse pe doi potecarăși evrei... Și chiar omorîse, într-o noapte, lingă Peța...
 GILU : Nu-i același lucru. Ce-am spus despre Nicooară spun și acum... convins...
 MARTA : El e convins că Nicooară a greșit... Poate, de-asta eu nu mai găsesc sensul faptelor mele... Nu mai pricep cine sint eu... Fiindcă el l-a iubit pe Nicooară...
 GILU : Da, am ținut la el... Dovadă, ca să-i păstrez amintirea... am cumpărat azi, de la maică-sa... un serviciu de cafea... (Scoate din sacoșă citeva cești.) E frumos... și era păcat să se piardă... Maică-sa a vîndut totul, pleacă la Sibiu, la nemuririle ei... (Măriei.) Am să-l țin la tine, o vreme... (Merge spre casa ei.)
 MARIA : Doamne, ce mult l-am ținut în sufletul meu... Într-o vară, a venit cu doi cai albi, furați de lingă Arad... Ne-am dus prin pădure pînă lingă Criș, noaptea...

M-a dus nebunul cu el spre Aleșd, să-i vindă... Era vară, ne-am scaldat în Criș... și el ne-a pus la amîndoi pe cap, ca la premianții de la școală, cite o coroană de flori... (Și chiar vede doi juri, goi, cu coroanțe pe frunte...) ...Flori de cîmp, galbene, albastre, flori de mac, roșii... Ne-a prins ploaia... caldă... Și-am plecat goi, călare pe cai, prin grîu, cu coroanele alea pe cap...
 MARTA : Parecă nu e nici o ușă... și nici un leac... din legăturile astea, ale fiecăruia dintre noi, cu lumea...
 MARIA : Dar cu Dumnezeu ?
 GILU (revenînd) : Ce e cu el ?
 MARIA : Nu e nici o ieșire, din nebunia asta, a legăturilor noastre cu el ?
 GILU : Ce vrei să spui ?
 MARIA : Nu știu... (Iese.)
 MARTA : Cît e de greu să fii om, poate vrea să spună... (Lui.) Poate, pentru ea, lumina cea nestricăcioasă a lui Dumnezeu se surpă...
 GILU : Foarte bine.
 MARTA : Dar nu doar despre Dumnezeu e vorba... pentru ea, el însemna prietenia, dragostea... Cînd mergeai goi, călări, cu coroanțe de flori pe cap... parecă v-ați fi botezat întru Hristos, parecă în Hristos v-ați și îmbrăcat...
 GILU : Ți-a povestit ceva ? Prostii de oameni tineri...
 MARTA : Pentru ea, dragostea era ceva dumnezeiesc... Toate erau sfînte, și prietenia ta cu Nicooară...
 GILU : Pe care crede că l-am turnat.
 MARTA : Ce groaznic e să fii îndrăgostită de un turnător, e chiar mai îngrozitor decît de-ai fi îndrăgostită de un criminal...
 MARIA (revine cu o oală cu mîncare și cu trei farfurii) : Carne de ouie cu varză... (Lui Gilu.) Cum ziceai că-ți plăcea ție, în copilărie, să mînînce pe la pomeni... (Le pune mîncare, Le dă cite o farfurie.) Croitorul era fericit în timpul războiului, căci în acele timpuri nenorocite ochii și urechile oamenilor aveau altceva de văzut și de auzit...
 MARTA : Și judecătorii se ocupau cu altceva, sau nici nu mai erau...
 MARIA (dîndu-i o farfurie lui Gilu) : Croitorul se împăcase cu vremile alea ale războiului... căci el se simțea uitat... erau grozăvii mai mari...
 GILU : Se simțea ocrotit... Dar acum i-am venit de hac, l-am prins c-a delapidat peste o sută de mii de lei... Lucra ca achizitor de fructe de pădure... Azi a fost împuscat, în zori. Nu poți fi toată viața complice cu potlogăriile, cu tot ce răul... Ulciorul nu merge de multe ori la apă. Nu ți-a povestit Marta ? Ea l-a condamnat la moarte, și-a asistat și la execuție... Să fie clar, n-are nici o legătură purtarea lui din trecut, dealtfel nedovedită, cu hojia de la centrul de fructe de pădure... „Osana !” a spus, cînd a murit... Ce înseamnă ?

MARTA : E o exclamație de bucurie... Preoții...

GILU : Știu, știu... Dar, ce legătură avea cerul cu delapidarea lui?... Te pomenesti că mai spera să fie izbăvit... Ei, Cel de sus n-are decît să-l ierte... Un bandit ! Făcea chesuri cu chelnerițe... și le turna șampanie pe țițe și pe șolduri și pe burți... (Martei.) N-ai făcut decît să respecti legea. Domnul Savaot, al îngerilor și al puterilor cerești, n-are decît să-l izbăvească... Nu-i dovedit c-a ucis o muieră, femeia care cîntărea zmeura și muștele și care a vrut să arate ce se-ntîmplă... Nu s-a dovedit că el... dar eu sînt sigur că el e criminalul...

MARTA : De ce eu trebuie să cîntăresc și să judec toate murdăriile lumii, de ce?... Cu ce-am greșit eu ?

GILU : E o meserie, Marta.

MARTA : Să condamnîm la moarte ?

GILU : Era un bandit.

MARTA : Chiar de era bandit... aveam eu dreptul ?

GILU : E normal să te frămînti, e omenește... Dar nu există o altă cale... Răul trebuie stîrpit... Recunoașteți, un criminal este vinovat...

(Marta iese.)

MĂRIA : Da, c-a greșit o clipă, cînd a ridicat lopata... sau securea, ca un pădurar, lîngă Salonta... O clipă, și nu mai poate îndrepta nimic... Dar un pîrîtor este mult mai ticălos, el nu se satură niciodată, el toarnă mereu... strică întruna, n-are mamă, n-are prieteni... Fățarnic, el nu numai că nu se închină lui Dumnezeu, dar se închină, în fiecare zi, Diavolului...

GILU : Tu n-o să înțelegi niciodată că noi trebuie să dăm o luptă cu tot ce întuneacă mintea oamenilor, cu misticismul... cu tot ce te ține pe tine, și-acuma, să nu vezi că duci un trai de roabă... că tot ce muncești, vinzi — altfel n-ai putea trăi... Vreau ca lumea să fie liberă. Mărie, omul să fie demn, că e om, nu să se tot căciulească la tot felul de dumnezei chiori... Ești o sentimentală, ca Nicoară... Nu pricepi care este adevărata menire a omului nou...

MĂRIA : Să spună lozinci... Fățarnic ai fost față de Nicoară... În arătare, prieten cu el, iar pe din dos, dușman de moarte. Și i-ai mai cumpărat și ceștile alea de cafă neagră ! (Ride nervos.) Să le iei din casa mea ! Ba nu, lasă-le, să-mi aduc aminte pîn-oi muri de ce-ai făcut... (Se apropie Marta.) Fata asta e frîntă, e ca o străină care s-a rupt în primul rînd de ea...

GILU : Vai, vai, ce-mi văd ochii în Copăceni. Fenomene de autoînstrăinare... (Suride.) O să vezi, cu vremea, că eu am dreptate... Și-ți las și ceștile, ca să vezi că nu mi-e frică... (Martei.) Cine nu se simte solidar cu principalele direcții și valori ale cauzei noastre, cine nu-și gă-

sește rostul în ce face, și umblă după alte scopuri, mic-burgheze, de liniște, de... Cine nu crede din suflet în ce face, desigur că se autoînstrăinează... Și apoi trădează, ca Nicoară...

MARTA : Nu sînt fericit, omule...

GILU : Fericirea are și ea îndoielile ei, e firese, doar și nenorocirea are speranțele ei...

MĂRIA (lui Gilu) : Ce vrei ?

GILU (amintindu-și de ideile ei bisericose și naive) : Să stea vîzduhul întru liniște, cu strălucirea stelelor sale ? Lumea se mișcă !

(Marta iese cu farfuriile golite.)

MĂRIA (cu ironie, căci nu-l consideră Dumnezeu) : Vrei să ne cerem iertare, că am pornit cortarea la spre noi ?

GILU : Vă las cu Dumnezeu ! Poți să faci pomeni cui vrei...

MĂRIA : Ți-am făcut și ție.

GILU : Asta e pentru mine ?

MĂRIA : Și pentru tine.

GILU (rîzînd) : Va să zică, am mîncat la propria mea pomană... Hai, că sinteti într-o dongă ! (Iese.) Iepe fără armăsari. Ar trebui să găsiți pe cineva să vă mai astîmpere mințile și să vă mai miște singele... (Iese.)

MARTA (revine) : Trebuie să-l înțelegi... El credea că e datorită lui să spună despre Nicoară... să-l demaște... „E paradoxul !” — zicea Nicoară, „e îngrozitor să vezi cu ochii tăi niște lucruri adevărate, ca și cum ar fi imposibile...” Poți să-ți pierzi mințile, Mărie... M-am trezit azi-noapte la ora trei... A sunat ceasul... (Aude ceasul.) Am ieșit afară, mă așteptau într-o mașină procurorul, medicul-legist... La ora patru, eram la pușcărie. S-a făcut controlul medical al condamnatului... N-avea nimic, decît o tuse ușoară... (Se aude o tuse.) Am mai asistat o dată, la Tîrgu Jiu... L-am dus pe un borfaș pînă lîngă Coloana lui Brăncuși. Și, acolo... Cu croitorul am ieșit pînă lîngă o pădurice... Era un gorun bătrîn... Acolo am oprit duba, am respirat aerul rece... El tușea, nu știa unde-l ducem, sau se amăgea?... (Se aude o tuse nervoasă.) Era cerul plin de stele... Croitorul avea vreo patruzeci de ani, furase peste o sută de mii... Un biet găinar, poate... Un... Mergea în fața noastră, tușînd... (aude tusea) și zicea „Osana”... (Aude.) ...Apoi, l-am urcat în dubă și-am venit cu mortul în dubă spre oraș... La marginea orașului, noi ne-am oprit la o circumă... Duba s-a dus mai departe... Noi am băut fiecare câte o țuică... Și-am discutat despre un camion ce s-a răsturnat lîngă Tileagd, despre fotbal... Fleacuri. Nu eram imbe-

cili... poate, voiam să uităm, poate, ne era... la ficcare... Eu îi ascultam, nu prea beam... Stau cu paharul în față... Și-am rămas acolo pînă la ora începerii serviciului... Atunci am plecat toți la serviciu cu tramvaiul... (*Bea pălincă*) Beam țuică, după ce... Eram insensibili?... Am rămas cu ei la bufet ca să nu zică ei că-mi părea rău... că regret, că am avut milă față de un bandit...

MĂRIA : Cine știe cu adevărat să aleagă neghina de grîu ?

MARTA : În ultima vreme, mă tot gîndesc la masașeți... Ei se închinau soarelui... Văd că n-ai auzit de ei.

MĂRIA : Eu sînt o muiere proastă.

MARTA : Scrie clar... celui mai iute dintre toți zeii... îi sacrificau pe cea mai ageră dintre toate viețuitoarele... Prima oară am auzit de ei de la profesorul nostru de istorie...

MĂRIA : David ?

MARTA : Ce s-o fi ales de el ? Avea o carte... în care era subliniat următorul pasaj... Mă ascuți ? Regina Tomyris, a masașeților, bătîndu-l în luptă pe Cyrus... îl căută printre morți... umpluse un burduf cu sînge de om... și-i muie capul în burduf, ocărînd mortul : „Te-am biruit în luptă, mi-ai ucis fiul prin înșelăciune... mi-a venit și mie rîndul să te satur de sînge...” Nu-ți aduci aminte de aceste rînduri... Inseamnă că nu dumneata le-ai subliniat în cartea ce-am găsit-o... ieri, la

dumneata în casă, pe un dulap, plină de praful... Uitată acolo... Cine-o fi adus-o de la școală ?

MĂRIA : Nu știu...

MARTA : Sau, poate, e alt exemplar ?

MĂRIA : Poate nepoții mei, care sînt la școală...

MARTA : Poate. Dar, ce este straniu... că același pasaj este subliniat... Să fie o întîmplare ? N-ai tresărit cînd i-am pomonit pe masașeți... Nu dumneata citisei cartea...

MĂRIA : Eu...

MARTA : O clipă, m-am gîndit că ar fi fost posibil ca David să fi trecut pe-aici... după ce i s-a pierdut urma... Doar te cunoșteam. Oare l-ai predat nemților ?

MĂRIA : Eu ?

MARTA : M-am întrebat... Era o prostie, iartă-mă... De l-ai ascuns... și cartea era a lui... sau alta, subliniată tot de el... o greșeală mărunță, cartea uitată pe dulap... putea fi fatală ! Dacă l-ar mai fi căutat nemții... Prostii... Tulburător e altceva : că acești masașeți nu mă lasă noaptea să dorm... Dumneata știi că eu dau într-o săptămînă o sută de ani de pușcărie ?

MĂRIA : Doamne apără și ferește...

MARTA : O sută de ani ! Cel puțin... Eu... nu mai pot... Nu mai suport... Mă simt ca regina Tomyris... Și mă tot întreb : regină nebună, nu ești sătulă de sînge ? Nu ești sătulă de atîta moarte ? (*Plînge*) Nu mai vreau !

Mașina fericirii

(VIII)

În depărtare, din cînd în cînd, se aude o muzică săltăreacă. În sat, la o răscruce de drumuri. Ne aflăm lingă locuința lui Păsulă. Un gard. O laviță.

ILIE : Deci, acesta este adevărul.

PĂSULĂ : Curat.

ILIE : L-ai declarat și în scris.

PĂSULĂ : Nu, că nu știu serie...

ILIE : Dar ai isăllit.

PĂSULĂ : O clipă, mă rog frumos. (*Dispare după o șiră de paie*) Nu fug, dar m-o lovit la pîntece...

ILIE : Ce-ai mîncat ?

PĂSULĂ : Gras, dacă mă gîndesc bine.

ILIE : Gîndește-te.

PĂSULĂ : Asta și fac.

ILIE : Deci, la o adică, recunoști, tovarășe...

PĂSULĂ : Recunosc... L-am văzut scara mergînd spre magazia cooperativei, fumînd... Deci, avea chibrite în buzunar.

ILIE : Deci, putea să dea foc !

PĂSULĂ : Dacă stăm strîmb și judecăm drept, da.

ILIE : Și ?

PĂSULĂ : Dacă ne gîndim că șogoru-său...

ILIE : Avea cazan de făcut pălincă ?

PĂSULĂ : Dacă stăm strîmb și judecăm drept, n-avea.

ILIE : Dar ce avea ? O batoză ? O moară ?

PĂSULĂ : O pușcă. (*Revine, mai luminat la față*.)

ILIE : Grav. Dacă stăm strîmb și judecăm drept, e chiar foarte grav.

PĂSULĂ : Așa zic și eu. Cu pușca, Ulă putea ! (*Fuge după o șiră de paie*.)

ILIE : Îmi place curajul cu care îl denunți.

PĂSULĂ : Nu-mi fac decît datoria.

MĂRIA (*lui Ilie, intrînd*) : Nu prea e curaj, dacă tu tot mereu îl încurajezi.

PĂSULĂ : Nu spun decît adevărul. Avea o pușcă. Și decorații fasciste !

ILIE : Decorațiile erau ale lui Ulă, dar le ținea la cumnatu-său ?

PASULĂ : Dar le purta dumineca, la biserică...

ILIE : A mai umblat cu ele pe piept ?

PASULĂ : Eu l-am văzut de cinci ori.

ILIE : Nu de șase ?

(Măria pleacă.)

PASULĂ : De cinci.

ILIE : Te-a bătut cineva ca să ne dai declarația asta ?

PASULĂ (revenind) : Dacă stau strîmb și judec drept, nu m-a bătut.

ILIE : Dar, de teamă c-o să te bată... ca pe loșca Bodilului... spui totul. Lui i-au seos trei dinți. Tu ai dinți frumoși, nu vrei să rămii fără ei.

PASULĂ : Nu, mă rog frumos.

ILIE : Și te-ai gândit... dacă nu rezisti torturii ? ! Căci loșca a urlat, nu ? A urlat : nu mă jupuiți ! Deși nu l-a jupuit nimeni.

PASULĂ : Doar trei dinți... de sus.

ILIE : Și-atunci, te-ai cuprins curajul...

PASULĂ : Da... (Pleacă după șira de paie.)

ILIE : Ți-ai zis : de ce să nu spun eu adevărul ?

PASULĂ : Da, mă rog frumos.

ILIE : În fond, e onorabil și cinstit să spui adevărul...

PASULĂ : Dacă stau strîmb...

ILIE : Și l-ai spus... și cu decorațiile... Adevărul, înainte de toate ! Nu l-ai trădat, așa-i ?

PASULĂ : Eu ? ! (Revine.)

ILIE : L-ai trădat, ca să preîntîmpini o bătaie zdravănă ?... Nu ! Gîndindu-te că, de-ți mută făcile, tot o să-l spui... Mai bine l-ai spus de la început. Este ?

Bistoș ?

PASULĂ : Ca să...

ILIE : Nu, stai strîmb și spune drept ! E drept ce zic eu ?

PASULĂ : Drept, să trăiți, tovarășe colonel.

ILIE : Nu sînt colonel. Dumneata ești responsabil...

PASULĂ : Nu, responsabil la bufet e șogoru-meu, Moșuț Dioclețian. Eu sînt Moșuț Domițian, zis Păsulă.

ILIE : Vreau să spun că dumneata, Moșuț Domițian, ești responsabil de ce spui și de ce înfăptuiești...

PASULĂ : Sint.

ILIE : Ori, de spui acum, e și din frică ? !

PASULĂ : Ca să fiu drept, și din frică. Însă cîntea mea...

ILIE : Cîntea dumitale acoperă o situație necinstită...

PASULĂ : Ca să fiu...

ILIE : Dacă stau strîmb și judec drept, mie nu mi-e de Ulă... Așa e... l-am prins cu decorațiile pe piept... Și cu pușca în mînă... O să-l aducă aici... Mie mi-e milă de dumneata... Un om care puteai rămîne cinstit... Deși, n-ai mințit nimic ! Ai spus numai adevărul. Că avea pușca la el... Dar, oare nu împușca el fazani ?

PASULĂ : Trăgea la fazani...

ILIE : Dar, s-ar fi putut să tragă și împotriva noastră...

PASULĂ : S-ar fi putut...

ILIE : Vezi... numai puțin dacă sucești adevărul cu fazanii, iese... Dacă stăm strîmb, iese un cântec !... Iese ?

PASULĂ : Iese.

ILIE : Chestia e, cine-l mănîncea ? Pînă la urmă, trebuie să-l mănînce cineva, nu ?

PASULĂ : Bistoș. Adică da, dacă stau strîmb... (Apare Măria.) Pe mine, mă iertați, am mîncat gras... (Fuge după șira de paie.)

MARIA : O caut pe Marta, unde-o fi ?

ILIE : Poate e la școală... Merg și eu acolo... Păsulă, te las, mai gîndește-te. (Pleacă, urmat de Măria.)

PASULĂ : Mă gîndesc, mă rog frumos...

MARIA (ieșind) : Vezi să nu-ți plesnească mintea.

PASULĂ (vine, mai vesel) : Să vă ia dracu, pe toți... (Scoate o oglindă din buzunar ; își privește cu satisfacție dinții.) Am mîncat păsulă cu cîrnați... (Ii vede venind pe Marta și pe Gilu.) Tulai, Doamne, vin alții... (Iese.)

GILU : Cunoști linia partidului ? Da. Atunci, cred că e limpede ce vrem noi de la acest proces. Un dușman ne servește politica... de distrus, n-are cum s-o mai distruge... Ulă e și el folositor, să nu-l scăpăm din mînă...

MARTA : N-avem probe că i-a ridicat pe țărani împotriva colectivizării.

GILU : Găsim probe cîte vrei.

MARTA : N-avem martori.

GILU : Asta-i, acum ! O să avem.

MARTA : Toate minciunile astea o să-l zdrobească.

GILU : Nu sînt minciuni. Oamenilor trebuie să le întrebăm în cap că trebuie să întrebăm colectiv ca să fie fericiți... Și, noi n-avem timp să tot umblăm după ei, ca să-i facem fericiți.

MARTA : Dar, măcar noi doi știm că ce-o să găsim... probele, martorii... sînt minciuni...

GILU : Din moment ce sînt probe, nu mai sînt minciuni.

MARTA : Cu asemenea... probe... venite din afara lui Ulă... nu din ce-a făcut el... O să-l condamnăm, desigur, dar n-o să ne fie rușine ?

GILU : Ești prea tînră, Marta. Și, de ce trebuie să-ți faci probleme... și să ai milă ?... Tu n-ai suferit de pe urma fasciștilor ? ! Era să mori !

MARTA : Și, în numele acelei suferințe, eu să-l fac pe Ulă să sufere ?

GILU : O să aibă posibilitatea să se apere.

MARTA : Și, noi n-o să păstrăm în dosar decît ce-o să putem folosi împotriva lui... Omul acesta n-a avut armă, n-a tras împotriva noastră, asta e realitatea !

GILU : Dar, pe noi nu ne interesează realitatea...

MARTA : Ne interesează adevărul.

GILU : Ne interesează să arătăm ce pățesc cei care ne împiedică să-i facem pe țărani fericiți !

MARTA : N-avem nici o justificare...

GILU : Ba da, țelul nostru nobil...

ILIE (vine) : Vă cântam, iubiți cavaleri ai dreptății.

GILU : Lumea se eliberează greu de trecutul ei blestemat... Ține la fleacuri, la tradiții penibile...

ILIE : So lasă chiar maltratată... Dar pe față, să se știe de ce.

GILU : Nu-nteleg la ce te referi.

ILIE : La Nicoară.

GILU : Avea idei depășite. A crăpat odată cu ele.

MARTA : Voia să știe... voia adevărul... și să fie liber să gîndească...

GILU : Acuma o să-i treacă.

ILIE : Ce-i grozav la tine, e că ești neclintit și cînd o tai pe muma-ta...

GILU : Glumești.

ILIE : E o măreție în asta, să știi... Iei vina asupra ta fără nici o teamă.

GILU : Nu eu l-am judecat pe Nicoară.

(Marta iese.)

ILIE : Dar tu l-ai trimis la judecată.

GILU : Fiindcă merita. Șovăia.

ILIE : Te-ai luptat cu toți foștii tăi prieteni care au avut îndoieli...

GILU : E nevoie de o revoluție rapidă, n-avem timp... Socializarea agriculturii rezolvă urgent...

ILIE : Fericirea țăranilor ! Iată o nouă utopie...

GILU : De ce nu-i spui gogoriță ?

ILIE : Fiindcă-ai fi în stare să mă pui la zid... O utopie — e bine spus... O lume, nu viitor fără conflicte, fără bogați și săraci, fără abuzuri, fără hoți, de ingeri, fără nici măcar probleme sexuale, fără frica de mîine, de veșnicul mîine, plină de lebede, de marșuri, fără secetă, fără foamete, fără inundații, fără revendicări, fără cutremure, fără rîie, fără nici o boală, fără nici un rău, o lume unde e destul să semeni cîteva pogoane cu grîu și porumb și să strigi cîteva lozinci...

GILU : Noroc că nu sînt prea mulți ca tine...

ILIE : Oare ? Nicoară e ca mine.

GILU : Era. S-a dus, cu puștisme la cu tot.

ILIE : Cu naivitățile lui cu tot ? Libertatea e o naivitate ?

GILU : Vorbe mari... Fapte sînt...

ILIE : Vorbe mari ? Noi sîntem oameni ai faptelor ? În lipsa unor teorii revoluționare noi... căci Marx n-a prevăzut ce-o să se-ntîmple și pe coclaurile astea, cu colectivizarea... și nu ne-a lăsat nici o indicație, pe care s-o ținem la piept ca pe o iconă și să ne scutească să mai gîndim... În lipsa gîndirii altora, am gîndit, totuși, cu capetele altora... Sau, mai

simplic : n-am gîndit deloc. În lipsa unor înși cu idei... te-am preferat pe tine, om cu picioarele pe pămînt și plin, în gură și în creier, de bucuria puterii... Să nu dăm vina, întotdeauna, pe țărani. Uneori, ideea pe care o avu tiranul nu muri odată cu moartea lui, o duse la împlinire altul...

GILU : Ai grijă ce vorbești.

ILIE : Ai grijă tu ce faci. Căci nici gîndurile lui Nicoară nu putreziră... Naivitățile lui muriră odată cu el ?

GILU : Sînt oale și ucele.

ILIE : E drept, pieriră odată cu el de pe-nici...

Pentru a arăta, însă, prin această moarte, că libertatea este o idee eternă a omului...

GILU : Vom muri și vom vedea.

ILIE : Vom trăi și vom vedea.

MARTA (intră, urmată de Măria) : Se-ntîmplă ceva lungă școală... Nu vrei să mergem ? (Ies toți patru.)

PĂSULĂ (iese de după șira cu paie) : Cine are dinți, să și-i păzească...

(Se apropie o mașină, un fel de ambulanță rămasă din timpul războiului. Are un difuzor pe acoperiș. În răsrucea satului, Vocea de la difuzor, hîrîită, cu paraziți, duioasă, violentă... Se aude o muzică vioaie. Poate să fie și „Ilenișă, tractoristă“. Păsulă dispăre.)

VOCEA : Stimați tovarăși țărani săraci și mijlocași, am transmis pentru dumneavoastră muzică progresistă... Cine intră în colectiv, va avea masa plină de roadele pămîntului și-i va cînta la ureche difuzorul... (Nu e picior de om în jur.) Cine vrea să vină cu cererea de înscriere, n-are decît să se apropie... Trăim zile mari, zile istorice, am putea spune că toate zilele pe care le trăim sînt zile de sărbătoare. Păsulă, ieși de după poartă, te-am văzut... Stai cu brăciurile în mînă... Vino, unde fugi ? O să-ți cadă găcile, adică indispenzabili... Nu-i frumos să fugi de fericire... Avem nevoie și de cadre de conducere, de președinți minunați, în satele noastre, unde va străluci în fiecare stilp lampa lui Ilici... Comunismul înseamnă electricitate... Tu, Floare, nu fugi după poartă, că-ți cad budigăii... He, he, he, mai glumim și noi... Dar vă asigur în mod solemn că puțini pot realiza mai multe lucruri concomitent, dacă nu se concentrează... Trebuie să vă concentrați spre fericire, să dați dovadă de capacitate de concentrare mintală, ca să atingeți țelul visat al omenirii de la sate, gospodăria colectivă... Măi, Păsulă, ieși de sub șură... ai curaj, nu spune că nu te lăsa tovarășa la de viață să semnezi cererea de fericire... Fii și tu bărbat ! Și în căsnicie trebuie să fie democrație, desigur, dar și o conducere fermă... Omul și muiera ea trebuie, ca să fie fericiți, să se ocupe de problemele pe care le pot valorifica, nu de cele pe care, în mod obiectiv și subiectiv, nu le pot rezolva... Omul este cel mai valo-

ros capital, el nu e un animal... Pentru oameni, zilele sînt sîrbători, pentru porci, ele sînt o corvoadă... (Cinci inși vin cu al șaselea între ei. Unul ciocănește cu degetul în ușa din spate a mașinii.) Care ești?... Aha... Intră... (Ușa se deschide și cei șase intră în mașină.) Asta e banditul cu pistolul?... (Se aud bușituri.) Tovarăși, în continuare vă transmitem o muzică populară de pe Someș... (Muzica. Cu chiuuri. După o vreme, cei șase ies din mașină. Al șaselea e dus aproape ca un sac.) Trebuie să trecem cit mai repede la recoltatul legumelor și al păioaselor. (Măria se apropie de mașină.) Tovarăși țărani săraci și mijlocași, fără conștiință omul este un bou, fără credință este tot un bou... Dumeata ce vrei, cine ești?

MARIA : Măria din deal...

VOCEA : Care deal?... Ce vrei? Ai adus cererea?

MARIA : Eu mă duceam cu sămăchișă la tîrg și-am văzut că...

VOCEA : Foarte greșit. Dacă te-ai înscris, ai valorifica sămăchișă în colectiv... Credința este... ca să zic așa, cum este la oi drobul de sare... Lingi sare și ești fericit... Sau, dacă nu chiar fericit, te ajută să trăiești...

MARIA : Dar, dacă lingi prea multă sare, poți crăpa...

VOCEA : Desigur, tovarășe, desigur, trebuie să găsești un echilibru... Cunoaștem și noi realitatea concretă... poți să te umfli de apă și să te, vorba aceea, piși mereu... Adică să te duci la budă meru, ca să mai glumim și noi... he, he... (Cei cinci se apropie de mașină cu un al șaselea între ei. Ciocănesc la ușă.) Da, da, poștiți... (Cei veniți intră în mașină.) La asta e instrumentul?... A, zici că e piră?... Păi, ia să vedem... (Se aud bușituri.) Transmitem în continuare un marș la fanfară... (Se aude marșul. Cei șase ies din mașină.) Tovarăși, să combatem târăgănelile din agricultură... Să schimbăm stilul de muncă...

MARIA : De ce nu ieși tu afară? De cine ți-e frică?

VOCEA : Nu-i vorba de frică, ci vreau să fiu auzit în mod clar... (Intră cei cinci împreună cu Ulă. Acesta e plin de decorații. Urcă în mașină.) La tine este pistolul? (Bușituri. Muzică de dans, un tango.) El a dat cu pietre în mașina noastră la Oprișani? (Tangoul. A fost o greșală tehnică.) E bine în colectiv, mă, nouă ne spui?! (Vocea lui Ulă : „În colectiv e ca în rai, / Dacă furi ai tot ce ai...”. Bușituri. Tangoul.)

MARIA (bate în tabla mașinii) : Ce-aveți cu omul?... (Către cei care stau ascunși pe la ei prin curți.) Oameni buni... Păsulă... Nu-i lăsați să-i rupă oasele...

GILU (intră) : Instigî lumea la revoltă? (E înconjurat de cinci inși.)

MARIA : Îi bat...

GILU : Bătaia face bine, ajută memoria... Asta are pistol, ne-a declarat un... Și-a furat și un cal de la gospodăria recent întemeiată!

VOCEA : Spui unde este calul și?... (A fost o defecțiune. Tangoul.) Ilopa, liniște, băieți, a venit tovarășul Gilu. Să trăiți mult, tovarășe Gilu.

GILU : Cum stăm?

VOCEA : Pe tot, bine...

GILU : Vino aici, ce dracu', ți-a intrat frica în oase, de cînd ți-au dat, la Luna, muierile cu paradnise în cap?

BASCĂ (buzulăsat la cap, coboară din mașină) : Nu vrea să mărturisească... zice că numai calul l-a furat... pistolul, nu.

(E coborît din mașină Ulă.)

GILU : Suiți-l în mașină, prea l-ați șifonat... (Ulă e urcat în mașină.) Ală...

BASCĂ : A, chestia aia?... (Îa din mașină microfonul, l-l întinde.) Poștiți...

GILU : Tovarăși, trebuie să vă anunț o bucurie... Peste două zile, va poposi și în comuna dumneavoastră o echipă de pictori... (Omului cu șapcă.) Scoate materialele... (Omul cu șapcă va scoate din mașină mai multe tablouri, pe care le va înșira în jur.) Avem aici o mică expoziție. Poștiți, priviți cit de bine o duc colecți-viștii din Golumbaul de Jos... Pictorii vă vor picta și pe dumneavoastră... Dacă, mă rog... Cine nu se înscris... (Omului cu șapcă.) Ridică! Acest minunat tablou, realizat de un pictor din prima grupă... Căci, am uitat să vă spun, pictorii sînt împărțiți în două grupe: unii se ocupă strict de agricultură și de țărani, alții se ocupă de industrie și de muncitori. Acest tablou... înfățișează două tractoare care termină de arat ogoarele înfrățite... Un grup de pionieri, în număr de șase, ies cu flori să întîmpine tractoarele ce-au lichidat haturile dintre ogoare... Sigur, pictura nu este o fotografie... În realitate, n-au fost doar șase pionieri, ci șizeci și unu... Dar arta esențializează adevărul... (Se aud bușituri în mașină. Ulă, trezit, i-a plesnit pe cei ce erau cu el. Iese, descotorosindu-se de ei. Gilu pune palma peste microfon.) Cei cu dobitocul asta? (Alți inși îl aruncă pe Ulă din nou în mașină.)

BASCĂ : Cred că nu strică puțină muzică din folclorul popoarelor. (Intră în mașină.) O melodie din Africa neagră...

MARIA : Calul pe care l-a furat era calul lui...

GILU : Și?

MARIA : L-a furat ca să se... plimbe cu el pe deal...

GILU : De unde să știm noi adevărul?

MARIA : L-a furat și săptămîna trecută... și l-a dus înapoi...

BASCĂ : O să intre la închisoare, e furt din avutul obștei.

MARIA : Să nu-l mai bată!

BASCĂ : Bătaia e ruptă din rai. Ea, în cazul de față, e pozitivă. Este educativă. Fiindcă e pusă în serviciul binelui... al lui și al colectivității. O să-i vină mintea la cap, și n-o să mai fure și o să spună unde se află revolverul... (Lui Gilu.) Primul. Bătut. A recunoscut. Are pistol. Unde ? Tace. Bătut. Spune. E la Mitru. Mitru, bătut, recunoaște. Are. Unde e ? Bătut. Spune. La Gyury. Gyury... dă vina pe asta...

MĂRIA : Și așa... pînă la...

BASCĂ : Pînă unde ? Pînă la infinit ? Nu, pînă găsim chestia. Asta e și cu decorații reacționare. El este. O clipă ! Permiteți ! (Ia din mîna lui Gilu microfonul.) Păsulă, te văd !

MĂRIA : Lasă-l... (Arată spre Păsulă.) Nu-i nici o brînză de capul lui...

BASCĂ : Imposibil ! Este !

MĂRIA : Ce ?

BASCĂ : ...brînză... (Lui Gilu.) Vreau să spun, de capul lui... (Măria deschide ușa mașinii.) Șase ! (El vede pe Ilie, urmat de Popescu și de alți cinci inși. E cu ei și bucătarul.) Să trăiți mult, tovarășe Ilie.

ILIE : Cum stăm ?

BASCĂ : Pe total, bine.

MĂRIA (spre ei, despre Ulă) : Curg lacrimile pe obrazul lui, ca boabele de grîu... (Bască închide ușa mașinii.) Ce rîu a făcut ?

BASCĂ (lui Ilie) : A furat un cal...

MĂRIA : Pentru o plăcere... un rău... Pentru nimic, ca să se plimbe... Pentru o bucurie, pe care...

BASCĂ : Pe care n-o avea ? De ce nu s-a plimbat organizat, în cadrul gospodăriei ? Să mai terminăm cu plăcerile asten nevinovate... gratuite... (Lui Gilu.) Legea e lege... (Ulă a ieșit din mașină.) Priviți-l, parcă e de pe altă lume... Noi muncim, și el se plimbă călare... Noi muncim, și el visează... Și noi știm ce este energia inconștientă care produce visul !... Avem legi !...

ULĂ : Noi avem legi, dar nu se-nchină nimeni la ele.

BUCĂTARUL : Ce-ai spus ?

ULĂ : N-am spus nici pîs.

GILU : Ce zice ?

BASCĂ (vesel) : Că n-a spus nici fis... Pardon !... Fram cu gîndul la... (La microfon.) În gospodărie, fiecare om are o bucată de pîine... Socialismul dă chestia asta...

POPESCU (lui Ilie) : Este socialismul un minimum vital ? (Ulă e băgat din nou în mașină.) De ce să aresteze un...

GILU : Un ce, un nebun ? Nu e nebun... Cine fură cai nu e nebun. Știe ce face !

MĂRIA : Bine zici... Dă-i drumul...

GILU : Ar fi o greșeală... Adevărul este că e un bandit, a furat, are arme, e decorat de...

BASCĂ : Acesta este adevărul total.

MĂRIA : Voi ziceți că spuneți adevărul, că-l știți, că-l aveți ? Că-l cunoașteți ?

BUCĂTARUL : Ca pe un gulaș secuiesc.

MĂRIA : Dacă voi aveți cheile adevărului, înseamnă că noi sîntem dușmani, asta înseamnă că voi ați furat adevărul nostru... I-ați închis, l-ați...

BASCĂ : L-am monopolizat ? Noi nu sîntem monopolizati burghezi, noi sîntem... și vrem să vă arătăm care e adevărul nostru, ca să...

MĂRIA : Dar mai e... al nostru, dacă ni l-ați luat ? (Lui Gilu.) Dacă ne-ați luat totul, pînă și adevărul, ca să nu mai avem niciodată dreptate... cum e și cu Ulă — care nu e aici ! — eu n-am dreptate ! (lui Ilie) atunci, acest adevăr și această dreptate mai sînt ale noastre ?

BASCĂ : Adică, pe un plan subțire, ne faci hoți ?

BUCĂTARUL (arată o tașcă) : Uite ce-am găsit la Ulă acasă, cu tovarășii... Bani vechi !

MĂRIA : Care nu fac două parale...

BUCĂTARUL : Diplome... furate în timpul războiului... actele grofului asupra cumpărării unor cîini de rasă...

MĂRIA : Care nu fac doi bani... Avere, doi bani, cîinii, doi bani...

BASCĂ (arătînd decorațiile de pe pieptul lui Ulă) : Și, decorațiile ce spun ?

MĂRIA : Ce ? Că toate acestea sînt mîndria nebunului...

ULĂ (cîntă) : „La inimă este-un leac... / Cetera și omul drag...”

BUCĂTARUL : Noi ne frămîntăm ca aluatul și el cîntă !

MĂRIA : Frămîntarea ta e prostie curată... Nici nu-i pasă de voi, de bătaie...

GILU : O să fure iarăși calul, dacă... E nebun !

MĂRIA : El e... (Suride.)

POPESCU : „Înțelepciunea lumii, cumîntenia pămîntului... Să-l lăsăm în pace, ne facem de ris... Arestăm un...”

BASCĂ : ...un înțelept ? !

ULĂ : „La inimă este-un țifru / Cetera și omul mîndru...”

BASCĂ : Nu mai cînta ! (La microfon.) Gura ! Tovarăși, asta n-ascultă !

MĂRIA : El e ca o... ca o pasăre...

BASCĂ : A, liber ca o pasăre cîntătoare ? Adică, numai nebunii sînt liberi ? ! (Observă că vorbește la microfon.) Tovarăși, să luăm atitudine ! (Lasă microfonul.) Ce vrea să spună muicrea asta, că timpitula asta, ce... ?

POPESCU : N-auzi ?... El cîntă... cetera... omul drag...

BASCĂ : Dragostea ? Noi nu cîntăm dragostea ? ! (În mașină, urgent, dă drumul la un cîntec de dragoste. Poate, același „Îlenuță, tractoristă”) Poftim, și noi aducem glorie dragostei... dar dragostei de tip nou... (Ulă pleacă cîntînd la vioara sa, adusă, la început, de unul dintre inși.) Hei, încotro ?

ILIE : Lasă-l...

BUCĂTARUL: Dar asta nu trebuie să respecte pe nimeni? El face ce mîncare vrea?...
 ILIE: Așa aduce el glorie... libertății... Hai să plecăm...
 GILU: Și, pe ăștia cînd îi colectivizăm? Pînă descară trebuia să raportăm că-s gata! Ne facem de ris! Aia de pe lingă Bochet o să iasă primii la colectivizare!
 BASCĂ (la microfon): Pînă pariu, tovarăși, că veniți acuma toți cu cererile... Uitați-vă ce fericit cîntă Ulă la vioară, de cînd s-a-nseris!... Sî-l ascultăm... Dar puteți cînta și dumneavoastră. Putem face un cor împreună... Și, cînd vin pictorii, să ne găsească cîntînd, ca să nu mai piardă și ei, săracii, vremea...
 ILIE: Plecăm la Livada... Și, trimite mașina asta la bază...
 BUCĂTARUL: Eu zie că e bună, la o adică... E și mijloc de propagandă, și de adăpost...
 ILIE: Sîntem destui...

MARIA: Prea mulți...
 GILU: Vezi-ți de-ale tale... Ce vrei să spui?...
 MARIA: De ce vă păzesc atîția inși? De cine vreți să vă apărați voi? De lume?... De popor? De ce vă temeți voi de popor? (Bască a dat drumul unui cîntec asurzitor.)
 ILIE: Doamne, mîierec asta... (Lui Popescu.) Ce spun? (E vacarm.) Să nu mai vină ăștia cu noi?!... (Dar nu se mai aude nimic.) No temem de popor? Doamne, Dumnezeu! !

(Mașina, care se afla cu fața spre sală, își aprinde farurile. Două. Patru. Șase. Se încreează. Opt. Difuzorul urlă. Motorul urie. Mașina se apropie de sală, orbind-o.)
 BASCĂ: Păsulă!
 ILIE: Nu mai urla, mă, la oameni! (Uruiul motorului devine asurzitor. Farurile, orbitoare.)

Violonistul

(IX)

O încăpere, într-un sediu.

ILIE: Noroc, tovarășe Gilu...
 GILU: Eu nu sînt tovarășe cu tine.
 ILIE: De unde pînă unde?
 GILU: După ce-ai spus, cînd cu nebunul de Ulă, nu mai ești tovarăș.
 ILIE: Dar ce sînt?
 GILU: Vom vedea.
 ILIE: Te pomenesti că-ai ajuns și tu un monopolist burghez?!
 GILU: Eu?!
 ILIE: Păi, dac-ai pus monopol pe „tovarăș” și nu-l dai decît cu dobîndă și la cine vrei tu, nu ești capitalist?
 GILU: Nu-mi plac glumele slabe...
 BASCĂ (vine, căciulît): În legătură cu Vlad Vasilescu...
 GILU: Să-i pară bine că... hui!
 ILIE: ...că trăiește?
 GILU: Că are o pîine. La orchestra populară „Muguri noi”.
 BASCĂ (explicativ): A primit o invitație să dea un concert în Franța... Paganini, chestii d-astea...

 ILIE: Tu ce meserie ai?...
 BASCĂ: Eu lucrez la...
 ILIE: Nu acuma... așa... dac-ar trebui să mergi la meseria ta...
 BASCĂ: Clasă muncitoare.
 ILIE: Da, da, dar mai concret...
 BASCĂ: Frizer.
 ILIE: Dărbați?

BASCĂ: Pentru femei. Figaro. (Cîntă.) „Figaro-n sus, Figaro-n jos...”
 ILIE: Văd că te pricepi la muzică.
 BASCĂ: Sînt solist... Știți, cînd dăm și noi program... la noi... „Figaro-n sus, Figaro-n jos...”
 ILIE: Și, de cînd n-ai mai muncit tu... așa... în producție?
 BASCĂ: Dinainte de Eliberare. Atunci am fost înohis. Am dus niște afișe... M-a apărut marele avocat Bandrea, n-ați auzit de procesul „Cazul... libertății furate”?! Sau cam așa ceva... Bandrea a tras tare!

 BASCĂ: Tovarășu’... eu am experiență... În artiști nu e bine, domnule, să ai încredere. Nouă, la Paris, ne-ar trebui să mergem un om verificat, de nădejde...
 ILIE: Ai dreptate.
 BASCĂ: Un om cu dosar, pentru care să nu fim trași de urechi dacă... No trebuie ceva așa, beton-armat!
 ILIE: Am găsit! Triuntem un om dintr-o bucată, de-al nostru...
 BASCĂ: Pe cine?!
 ILIE: Te trimitem pe tine.
 BASCĂ: Pe mine?!
 ILIE: Tu ești bun, zău, corespunzi...
 BASCĂ: Chiar?!
 ILIE: Eu m-am gîndit că tu ești foarte potrivit... Beton-armat. Cum e chestia ăia cu... (cîntă) „Figaro-n sus, Figaro-n jos...”

Vișine și caise

(X)

Aeasă la Măria. Gilu bea ; pilit, joacă singur, plin de o nepăsătoare și provocatoare sete de viață.

MARIA : Mă uit în ochii tăi și mă cutremur : nu se vede nici o umbră de suferință în pustirea și pieirea inimii tale...

GILU (*o ia de umeri*) : Ce miere ai fost tu, miere... În viața mea n-am aflat alta ca tine...

MARIA : De două zile și două nopți ai rămas aici... ca într-un ascunz'ș, și torni băutură în tine, de-o să crăpi...

GILU : Ei și ?!

MARIA : Îți pare rău că l-ai luat din nou pe sus pe învățătorul Popescu ?... Nu-ți pare rău de nimic, nimic nu te înfioră... Nici moartea, care te așteaptă, nu te cutremură... și nu te rupe de nelegiuirea cea pus stăpânire pe sufletul tău...

GILU (*o bate pe Țolduri*) : Nu fă pe preotensă cu mine... Tu ești o preotensă a amorului... ha, ha, ha... Uite c-a venit Ulă... Să-mi cinte !

ULĂ (*intră*) : Servus la toată lumea.

GILU : Hai, cîntă-mi, că-s cîrănit... Nu se vede ?

ULĂ : Nu se simte. Ce să-ți cînt ?

GILU (*încearcă un cîntec, cum e și pilit*) : „Săraca inima mă...”

ULĂ (*cîntă*) : „Fost-am la doftor cu é...” Nu se potrivește.

GILU : Fă să se potrivească...

ULĂ : Nu pot, că mi-e frig...

GILU : E vară...

ULĂ : Cînd te vîd, mi-e frig.

GILU : Vezi să nu bag cu frigul în oasele tale, să te trimiț la Canal...

ULĂ : Eu am mai lucrat, la oraș, la canalizare. Merge. (*Încearcă vioara*) Dar vioara nu merge. (*Cîntă la vioară*) Eu vreau, ca nu vrea. Îi e frig... (*Cîntă*) „La doftor și la potică... / Și n-am izbîndit nimic...” N-am saciz...

MARIA (*lui Gilu*) : Am niște cronampe... Măninci ?

GILU : Nu mi-e foame.

ULĂ : Mie-mi este. (*Măria îi pune o farfurie în mîini*) Cînd te vede, tremură, parcă intră în iarnă...

GILU : Cine ?

ULĂ : Vioara.

GILU : Să n-o fac eu țîndări !

ULĂ : Ai ochi de șarpe...

MARIA : Așa este... Cînd mă uit acum la ochii lui, mă trece înghețurile... Ptiu ! Doamne ! Parcă e satana !

GILU : Dacă te băgam atunci la pușcărie, nu-ți mai ardea acum de glume proaste...

ULĂ : Iartă-mă... Credeam că pot să te fac să rzi... (*Cîntă la vioară*)

GILU : Lasă, chestia asta cu împărăția ierului a mai spus-o un nebun...

ULĂ : Mai e un nebun pe lume ?! Ce bine, sîntem doi ! (*Cîntă la vioară*) Nu ești tu primul ?

GILU : Cîntă, mă omule...

ULĂ (*cîntă*) : „Poticărașu' mî-o spus... / Teacuri la inimă nu-s...”

MARIA : Cînd ai venit în prima iarnă, îți amintești ? am făcut oameni de zăpadă, toată grădina era plină de oameni de zăpadă, și pe deal am făcut oameni de zăpadă, o armată, și peste mormintele alea vechi... ale (*ride*) avarilor, cum le spunea...

GILU : Cine le spunea așa ?

MARIA : Un domn de la Cluj. Da, mulți oameni de zăpadă, și pe lângă casă... și unul era mare, cu o furcă de fier în mîini, nu, nu, cu o mătură. el era împăratul de zăpadă, împăratul zăpezilor din împărăția zăpezilor, cum ai zis tu, bînd pîlincă... aveai urechile roșii... Și nasul.

ULĂ : De-atunci, i s-nu topit și mucii de zăpadă.

GILU (*calm*) : Taci.

ULĂ : Să nu mai cînt ?

GILU : Nu.

ULĂ : Ce bine... Cînd îți cîntam, parcă-i cîntam...

GILU (*calm*) : Cui ? Șarpelui, dracului ?

ULĂ : Mai rău mă pedepsisse Dumnezeu... Parcă... să spun ? Da, parcă, domnule, cîntam la mormîntul dumitale.

GILU : Dacă n-aș ști ce n-ai în cap și te-aș lăsa în serios...

ULĂ : M-ai condamna să-ți mai cînt...

GILU : Nu... te-aș putea trimite la...

ULĂ : La moarte ? C-ai trimis... Hai, nu te-neruța, voiam să te fac să rzi.

MARIA : Du-te-n drumul tău...

ULĂ : Mă duc... El e om tare... Mi-e frigă de el... Și vioara... crapă de frig. (*Ride*) Plec ? (*Cîntă*) „Săraca inima mă... / Iar începe-a mă duré...”

GILU (*calm, dar ferm*) : Te-am rugat să termini.

ULĂ : Credeam că te-nveselești... Plec. (*Mărici*) Alfel, mă... mă... chiar la moarte ?! Doamne păzește ! Asta crede că, dacă are puterea să...

GILU (*urlă*) : N-am puterea !

ULĂ : Dar, de-ai avea-o... să condamni la moarte... tu nu ești condamnat la moarte ? Nu mori niciodată ?

MARIA : Hai, pleacă !

ULĂ : Plec. Dar, ce crezi... că Dumnezeu doarme? (*Moare de ris.*) Sforâie! (*Iese.*)
 GILU : Din bezna creierăşului său mai străfulgeră, din an în paşte, lumina minţii pe care a avut-o...
 MARIA : De ce l-ai legat atunci?
 GILU : Fiindcă spunea măscări...
 MARIA : L-ai şi plesnit peste ochi.
 GILU : N-am ştiut că e căzut din cer.

(*Intră Marta.*)

MARTA : Cu palma, aşu se face dreptatea?
 ...Ori să fie mulţumit că n-ai dat cu parul?!

GILU : Dreptatea fără forţă e neputincioasă...
 MARTA : Forţa fără dreptate este tiranică.
 GILU : În cărţi, aşu o fi. În viaţă e altfel.
 MARIA : Tu ai întotdeauna dreptate. Şi oamenii cu care umbli...

GILU : Şi, nu-i aşu?

MARIA : Doar nu chiar vrei să-ţi spun ce gîndesc?

GILU : Spune-mi.

MARIA : N-are nici o haznă!

GILU : Are...

MARIA : Ce rost are, dacă tu te vezi ca un inger... ca un arhanghel... ca un sfînt fără moarte, stăpîn pe misia ta de a izbăvi lumea... stăpîn pe ceata de arhangheli... (*Ride.*) N-are nici un rost! Decît doar dacă vrei să afli ce cred, ca să mă plesnesc şi pe mine peste bot, ca pe Ulă!

GILU : Tu nu eşti bolundă.

MARIA : Cu atît mai rău pentru mine.

GILU (*surizînd*) : Şi cu atît mai bine pentru mine... Mărie, tu ţi-ai ieşit din apele tale... Ce-i cu tine? Eşti muiere săracă, ce-i cu tine de le iei partea la toţi nărozii?

MARIA : De ce nu le iei tu partea?!

(*Marta iese.*)

GILU : La toţi bandiţii?! La toţi reacţionarii?! (*Ride.*) La toţi hoţii?!

MARIA : Şi tu erai hoţ...

GILU : De cai, e altceva...

MARIA : Tot hoţ se cheamă...

GILU (*încălzînd o veche amintire*) : De cîi şi de iepe. (*Pe alt ton.*) Era altceva... Era un pretext... ca să nu lupt în armata lui Antonescu...

MARIA : Ce era?!

GILU : Un... pretext! O chestie! Aşa era situaţia...

MARIA : Beteşuguri!

GILU : Ce?!

MARIA : Prostii. Tu chiar fugeai ca să furi ei! ...Şi să tragi pe la muieri! Şi erai grozav, minca-te-ar lupii!

GILU (*se uită în jur*) : Nu-i adevărat...

MARIA : Aşa e... furtul cailor era semnul libertăţii tale întregi!

MARTA (*revine*) : Despre ce vorbeşti?

GILU : Despre libertate... ce înseamnă ea astăzi, în socialism... Măria are ideile ei... Eu, de cînd mă ştiu... semnul libertăţii mele depline era să fug din armată şi să nu mă înrolez în...

MARIA : Trăiască lupta pentru pace! Trăiască!

GILU : Ce te-a apucat?

MARIA : Trăiască colectivizarea!

GILU : Ce-ai, muiere?

MARIA : Nu asta vrei s-nuţi de la mine?

GILU : Nu te ştiam şuic...

MARIA : Nici nu sînt, doar că m-am lovit de-aţîia înşi în paltoane şi cu şepci, ca tine...

GILU : N-am să-ţi mai cule pragul...

MARIA : Să dea Dumnezeu!

GILU : Mă urăşti că nu te-ai luat de nevastă.

MARIA (*fiartă*) : O, taci, omule...

GILU : Asta e... Te-am lăsat borţoasă... Ce-ai făcut cu copilul, l-ai lăpădat?

MARIA : Ai venit să afli de ai copil? Acuma?!

GILU : Am?

MARIA : N-ai...

GILU : N-am?

MARIA : Vrei să fii sigur? Bistoş n-ai!

GILU : Ar fi mare acum... Am mai trecut pe-aici... aşu... nu l-am văzut... Două de nu l-ai trimis la ceva neamuri...

MARIA : Ar fi fost mare... Mîine-poimîine, ca neamţul acela pistruiat... Îţi mai aminteşti de el?

GILU : N-am nici o vină...

MARIA : N-ai. Ai tras în el, ca să nu tragă el...

GILU : Aşa este...

MARIA : Aşa este. Fără să te gîndeşti prea mult.

GILU : Aşa este.

MARIA : Dar, de-atunci, ai fi avut timp să te gîndeşti. Şi să-ţi dai seama de porcăria... de murdăria...

GILU : Da, da...

MARIA : De murdăria întregii tale vieţi.

GILU : Sări peste eu... A fost o întîmplare...

Dar, şi el... el ce căuta aici? El n-avea nici o vină că era aici?... Cînd s-au omorît fetele alea... sau au fost duşi în lagăre...

MARIA : Ştia el ceva?

GILU : Nimic, nimic? El n-avea nici o răspundere că se află în trupele alea fasciste?

MARIA : Un copil...

GILU : De l-ar fi pus să tragă... în mine... sau în... trăgea?

MARIA : Trăgea...

GILU : Vezi? Vezi?! Greşeala ta e... că şi el era plin de greşeli, ca să zic aşu...

MARIA : Micii, micii...

GILU : Nu se ştie, nu se ştie...

MARIA : Groaznica lui... omorîre... n-are nici o legătură cu greşelile lui... cu viaţa lui... Nu merita!

GILU : Vrei să-i spui şi Martei?!

MĂRIA : Vreau să-mi spun mie... Nu merita !

GILU : Nu ești atât de... de... că de nu te-am luat de... să spui că eu...

MĂRIA : Asta vrei ?

GILU : Ești în stare !... Ca să te răzbuni că !

MĂRIA : Asta vrei... da ? Ca să arăți că ai fost de nenul cu fasciștii ! Ce bine îți-ar sta monșten asta, în autobiografie ! Ai dezertat din armată și-ni împușcat fasciștii...

GILU : N-a fost așa ?!

MĂRIA : A fost o întâmplare...

GILU : Întâmplare ?!

MĂRIA : Da... De-asta am și încercat să te iert... Ți-ai pierdut mințile, și-ai tras ! De frică ! Să nu te vadă el, din măr... Și să vină și alții...

GILU : De mă vedea... Adio, și-un praz verde ! Oale și ulece !

MĂRIA : Tu ai avut ochiul mai bun... Și urechea... Ochi și urechi de hoț de cai... Vina lui, că era în măr, că era aici... o putem și pe ea ierta, Gilule...

GILU : Nu mi-ai spus de mult pe nume...

MĂRIA : Dar că era în măr, Gilule, nu te poate pe tine scuti de spurechiunea că l-ai împușcat ca pe o burză...

(Intră Marta)

GILU : Și, ce rezultă din toate astea ?... Ca și din povestea cu Uia ? Că istoria, doamnălor, e oarbă... Nu auziți marșul necruțător al cismelor ei ?... (Ride.) Idi-otul ăla fascist... cu mormintele avarilor... ne-ar putea lămurii ce este marșul ei...

MARTA : Era un neamț de la noi... desigur, intrat în armata germană... Dar nu era un fascist...

MĂRIA : Dumnezeu să-l ierte, o fi oale și ulece...

GILU (Martei) : Ce mă privești așa de aspru ? Nu m-ai văzut niciodată beat ? Ce s-a-ntâmplat ?

MĂRIA : Hoji de cai au ochiul nger și urechen tinăre...

MARTA : Uia ?... l-a prins istoria... fără să știe nimic...

GILU : Trebuia să-l facă atent, să-i trimită o notă informativă ?

MARTA : Și războiul... și luptele ce-au urmat... Atâtea capcane, pe care el nu le-a cunoscut...

GILU : O, el, sfântul... Cu creierașul său de muci ! N-a știut ce sînt crimele, matrapzileurile... habar n-are de ele !

MĂRIA : Nu te lega de el !

GILU (ride) : Doar nu e amantul tău ?

MĂRIA : Nici nu mă supăr pe-un mișgar...

MARTA : Un copil... un om dumnezeiesc de curat...

GILU : Curat la minte ca lacrima... O minte albă ca... nopțile polare.

MĂRIA : Ai fost în excursie...

GILU : Da, la Leningrad... Au o nebunie acele nopți...

MARTA : Nu știu ce-ai spus... că e ca lacrima mîntea lui, ca o lacrimă... Chiar așa ! Un ins minunat este fărîmat... de niște puteri negre... războiul...

GILU : Puterile sălbătice și oarbe ale destinului sălbatic și orb, ho, ho, ho...

MĂRIA : Și totuși... nu-i chiar așa, nu suride ca un prost... Totuși... n-au putut decît să-i slăbească mintea... Dar el cîntă, asta n-au putut să-i zdrobească...

GILU : Sufletul ? Te-nșeli, cîntă ca o pasăre cîntătoare, în prostie, fără să știe că e vorba de chitcă...

MĂRIA : Bine, cîntă !... Dar nu putrezeste ca al tău, împins de...

MARTA : ...de o voință înfiorătoare...

GILU : Mă puneți pe mine pe-aceiași cîntar cu Uia ? Cu un vierme ?

MARTA : Acest vierme... rămas într-o dongă din război... și din bătaie... din ce în ce mai mult degradîndu-se... datorită timpului... o ceva mizerabil ! Și totuși... curățenia inimii sale...

GILU : Bunătatea sufletului său de cîine... E devotat ca un cîine, ăsta nu e om... e neînchegat la minte.

MĂRIA : A fost om...

GILU : E o rușină... a intrat igromia în feasta lui, apa !... Ți spală mîntea... E doar inimă, instincte, sentimente obscure... Un animal... Plec !

MĂRIA : Du-te, n-o să spun nimănui ce te sperie pe tine...

GILU : Nu mă sperie nimic.

MĂRIA : Știu. Dar, du-te sănătos...

GILU (Martei) : Dar tu de ce-ni venit aici ? Ce să afli de la ea ?

MARTA : Nimic. Am venit cu mașina... să-mi dau niște caise...

GILU : Caise ?! Nu cred ! E plină piața de ele... N-au nici un preț !

MARTA : Toțmai d-aia... (Suride.) Am venit s-o vîd...

GILU : Ți s-a făcut dor de una ca ea ? (Ride.) Nu te cred !

MARTA : De ce nu mai poți să crezi așa ceva ?

GILU : Pentru niște caise ?

MARTA : Și vișine...

GILU : Nu... nu...

MĂRIA : Crezi că n-are altă treabă decît să se țină pe urmele tuturor timpurilor ?... (fi că cu coș cu vișine și caise.) Du-te cu ea cu mașina...

GILU : Bine... Așa să fie. Caise și vișine... (Iese.)

MARTA : Mișcările care l-au distrus, de-a început să și bea... l-au ros ca niște molii pe acest eul superb... pe această minune a vieții... (Iese.)

Stele filante

(XI)

Sală de clasă a școlii din comună.

MĂRIA : Ce fel de ședință e azi, cu apă, sau cu apă minerală ?

FACCA : Nu știu.

MĂRIA : E ședință mică sau e mare ?

FACCA : Mare !

MĂRIA : Atunci, e cu apă minerală.

POPESCU (intră, îl vede pe Facca) : Ai venit să faci o poezie despre ziua de azi ?

FACCA : Nu iubești poezia ?

POPESCU : Iubesc poezii care mint, ei sînt cei mai buni cronicari ai lumii, dacă-i citești pe dos...

FACCA : Eu întotdeauna am cîntat realitățile țării și realizările partidului.

POPESCU : Ai înveselit realitățile.

FACCA : Așa ne cerea realismul socialist.

POPESCU : Să mințiți ?

FACCA : Dacă-am mințit, am mințit odată cu cei ce m-au pus să mint, nu da vina doar pe mine. Tu de ce n-ai spus adevărul, tu undea ai fost atunci ?

POPESCU : Am fost la închisoare.

FACCA (văzîndul pe Viorel) : Iată un artist care nu minte... și, ca să nu mintă, s-a lăsat de meserie...

(Popescu iese.)

VIOREL : Am să-mi încerc norocul... făcînd apologia unui găinar literar...

FACCA : După ce multă vreme ai trîncănit — ca să devii interesant ! Măcar prin vorbe ! — că arta e neputincioasă... și că și-a mîncat mîlaiul... Vezi, Doamne, fiindcă acum nu mai are puterea de a coordona viața spirituală a omenirii... rolul ei fiind luat de știința, care cerețează mai bine ce este omul și natura... și de politică... Of, ziceai, că o primadonă de operetă : arta nu mai poate cuprinde integritatea omului și integritatea societății... Deodată, apari cu piesa *Mormîntul avar*... E o dulceagărie despre structura naturii și a elementelor din tabloul lui Mendeleev... Carbonul, fierul, argintul din rapită, din grîu, din cartofi, vin din apă și din pămîntul și din oasele cailor avari... și tătarii... și turcii... și din oasele celor ce muriră pe-aici, odată cu fazanii și iepurii și cerbii cu care au fost contemporani... E un circuit al elementelor chimice, din care vrei să închezi tu o umanitate și o țară... Frumos ! Nobil ! O să iei un premiu la amatori... Patriotarzii au fost folositori întotdeauna... Păcat că n-o iei de la Decebal, ca în filme... Cu Gelu, voevodul... Ori Zamolxes, voevodul puterilor cerești, ca atîția

cuprinși de... Chiar Blaga și Eliade, spirite nui... Mă rog, eu nu umblu în căile tale... O să dai în bură ! Viața e nemuritoare ? Bravo ! Țara e nemuritoare ? Bravo ! Omul e nemuritor ?... Eu sînt nemuritor ?... Mă transform mereu ?... Te-nșeli ! Am halit varză și praf, m-am burdușit cu vin... Am rămas același. Ele s-au cărat din mine... Unele, la budă, altele s-au făcut muci și unghii și năln-șeală... Sînt cu praful și varza și vîntul care m-a atins, ploaia care m-a udat, zăpada care m-a... ? Aiureli ! Eu rămîn eu, mediul nu mă schimbă, nici cel social, nici măcar aiurelile tale artistice... Păcat că nu ți-ai menținut gogoșa cu crăparea artei !... A, vrei să spui e-am mîncat și mult... ? Nu mai puțin decît toată lumea. Fiecare, cu porția lui. Dar eu am rămas ce-am fost : o caroserie iluminată de... de ce oare ?... De minciună, vrei tu să zici. Poate. Dar tu nu te minți singur ? Cu visele tale artistice... cu fermecătoarea ta căsnicie...

ILIE : Ce-ți mai face băiatul ?

POPESCU : E la liceu.

ILIE : Ce-i place ?

POPESCU : Nu contează ce-i place... O să-l dau la matematică.

ILIE : El pasionează ?

POPESCU : Nu prea... Dar, acolo, întotdeauna doi și eu doi fac patru.

ILIE : În viață nu fac ?

POPESCU : Doi și cu doi fac patru și la Moscova și la New York ? Da, în matematică. De-o ajunge profesor, o să-i vină un inspector care știe că doi și cu doi fac patru, nu unul care să spună că primul doi e politic și al doilea apolitic...

ILIE : Îți plăcea istoria, literatura...

POPESCU : Literatura e o chestiune de timp liber... ca și filologia... Ideologia...

ILIE : Te-a zdruncinat atît de mult ?!

POPESCU : Ce crezi ? Am păt-o pe pielea mea, pentru e-am avut o părere... Și, una mărunță.

ILIE : Au fost greșeli...

POPESCU : Ce ușor te speli pe mîini...

ILIE : Ce pot să-ți spun ?

POPESCU : Mie să nu-mi spui nimic...

ILIE : Totuși... noi...

POPESCU : Ce sîntem noi, o echipă de instalatori de gaze, de pompieri, de telefonisti, de confori, gata să ridice un ins, să stingă un foc, să pudreze ?...

ILIE : Partidul e cu totul altceva...

POPESCU : De-aici m-a luat prima oară frizerul... care era îmbrăcat în lozinci, ca în... un prost, un cinic.

ILIE : Un dinozaur ?... Cea-a fost atunci ?
POPESCU : Chiar vrei să afli adevărul despre dinozauri ? Simplu... A apărut glacioul... care lor nu le prina...
ILIE : Nu prea se brodește... Dar, cu o năică... (*Suride.*) O explozie cosmică, și uriașele reptile care erau obișnuite cu niște condiții climatice dulci și constante, calde, pentru ele... Au capotat ! Da ?

POPESCU : Da, n-au mai putut hiberna, ca reptilele de azi... Fără blană, fără penaj, au murit de frig.

ILIE : Nici o pierdere...

POPESCU : Dar nu uita e-au ocupat și-au stăpinit pământul o sută de milioane de ani ! Au pierit, fiindcă pământul a devenit de nelocuit pentru ei...

ILIE : Vrei să-ți continui... conferința începută atunci ? Poftim...

POPESCU : Nu, mulțumesc... Atunci m-ați aruncat la coș... Eu, care mă gândeam poate mai mult la trecut... și cei care se gândeau la viitor... Și l-ați lăsat liber pe...

ILIE : Acum ai toată libertatea...

POPESCU : Nu-mi poți da nici o libertate, și nici nu mi-o mai poți lua... Am învățat un lucru teribil : să am libertatea pe care mi-o dau singur... libertatea mea este cea pe care mi-o ofer singur...

ILIE : Am răsoit și eu rîndurile acelea... Măa plăcut ce subliniași... că reptilele sînt tributare soarelui, pentru a-și ridica temperatura internă... Dinozaurii erau probabil capabili să-și conserve, ai subliniat, propria lor temperatură internă... Prin asta, ei se disting de reptile și se apropie de păsări și mamifere... Este exact ? A, nu ți-am răspuns la întrebare... la părerea despre libertate... Nici nu mi-ai cerut părerea.

(*Apare Măria.*)

POPESCU : Nici nu ți-o cer. (*Iese.*)

MĂRIA : Flori am zis să n-aducem. Nu se potrivește.

ILIE : Crezi ?

MĂRIA : Ședințele fără flori sînt mai adevărate.

ILIE : Puneți mai multe scaune la tribună...

MĂRIA : Eu sînt cu scaunele... Cîte ?

ILIE : Cîți inși au fost băgați pe degeaba la închisoare, de la voi ?

MĂRIA : Pe mine mă întrebi ? Întreabă-i pe cine i-a băgat...

ILIE : Toți care-au avut vreo funcție de conducere prin comună, ori n-au avut, și-au ajuns la închisoare, să vină la tribună...

MĂRIA : Și care-au fost la ocnă ?

ILIE (*la microfon*) : Să vină toți la prezidiu...

MĂRIA : Și care-au murit pe-acolo ?

ILIE : Să lăsăm cîte un scaun liber... și punem pe el o pălărie și numele omului... La ora zece începem ședința, mai sînt cincisprezece minute... Vă rog să vă luați scaune din sălile de clasă și să veniți

cu ele la prezidiu... Toți persecutații să vină aici...

VIORREL : Și Gilu unde o să stea ?

ILIE : Unde-i este locul.

MĂRIA : Norocul nu l-a-mbrogăit deloc...

VIORREL : Îți pare rău de el ?

MĂRIA : El jură că...

VIORREL : Degeaba jură, probele sînt clare...

ILIE : De ce nu ne faci o piesă despre ziua de azi ?

VIORREL : Nu mai fac filme, nu mai scriu piese... Arta a murit, nu mai are nici o putere...

FACCA : Nici n-ai făcut decît cîteva filme mizerabile.

VIORREL : E drept... Dar am scris și o piesă într-un act pentru Casa de cultură din Oradea.

ILIE : Și ?

VIORREL : Azi a fost premiată și mine sconsă de pe afiș.

ILIE : Am auzit... (*Oamenilor.*) Vă rog, ocupați locurile din față... (*Lui Viorrel și lui Facca.*) Frenăta cumva trecerea în ea ?

FACCA : Nici vorbă... Era o piesă destul de conformistă. *Stele filante*, se chema... despre niște stele flamboiante, arzînd... care au fost aruncate de Dumnezeu împotriva cîtorva alchimisti și astronomi, să-i pedepsească pentru c-au vrut să descopere secretele divine... Era după o notiță științifică dintr-un ziar de pe vremuri... O bagatelă cu ifose.

ILIE (*oamenilor*) : Stimăți tovarăși reabilitați... Statul v-a readus la locurile pe care le-ați avut... Partidul vă spune că s-a greșit cu dumneavoastră... Linia care v-a rupt de la casele dumneavoastră a fost, de fapt, împotriva partidului... Ziua ce le-a fost promisă celor ce-au luptat, sau n-au luptat, în loc să se adeverească din plin, n-a venit la timp, unii au înfundat închisorile... De ce ? o să ne întrebați. Cine v-a furat zilele petrecute departe de-a voiștri ? Cine v-a furat încrederea în socialism ? Cine v-a îndepărtat de partid ? Oameni din afara partidului, americanii, turcii, oamenii de pe lună, chiaburii, burghezo-moșierimea ? Dumneavoastră cunoașteți adevărul. O să mă întrebați : mai poate ieși comunismul victorios, la noi, după cele întîmplate ? Eu cred că da, dacă nu le veți mai permite celor ce v-au umilit, sau altora, care vor dori să vă șterpească munca și viața, în numele unor idei sfînte, prin care ei să-și facă rost de decorații și de mașini...

FACCA (*lui Buta*) : Demagogia e mama...

ILIE : Trebuie să facem o revoluție socialistă, adevărată, cu oameni adevărați, nu cu bișnițari care toacă vorbe mari, ca să-și poată face avere din fabrica statului și moșie din pămînturile colectiviste-lor...

(*Urale, Voci :* „Trăiască Partidul Comunist Român !”, „Trăiască cine ne-a scos din închisuri”)

sori !", „Dumnezeu să vă dea sănătate !", „Trăiască lupta popoarelor din colonii !", „Trăiască România !", „Jos traficanții de arme !", „Jos fabricanții de bombe atomice !", „Trăiască roșul, galbenul și albastrul !", „Dumnezeu să v-alduiască !", „Să vă trăiască pruncii !" Urale, lumea iese, împreună cu Ilie. Măria pune paharele de pe masă pe o tavă. Facca se apropie de ea, urmat de Buta.)

FACCA : Faină poveste... Numai de-ar...

VIOREL (se apropie de Popescu) : Nu vă supărați... Aș dori să vă pun câteva întrebări... Vă cunosc biografia... Totuși, unele lucruri nu pot să mi le explic. Sinteți un om de caracter...

POPESCU (surizător) : Și eu vă cunosc... Vreți să faceți o piesă?... Un scenariu de film ?

VIOREL : Vreau, în primul rînd, dacă nu vă este imposibil... sau greu...

POPESCU : De ce-am spus ce-am spus despre Nicoară ?

VIOREL : „Nu e bine ca oamenii onorabili să fie călăii celorlalți oameni". Don Quijote, nu ?...

POPESCU : Și, ce vrei să afli ? Ce s-a-ntîmplat acolo ? Ca, din murdăriile și grozăviile de-atunci, să faci un film cu care să te umfli de bani ? Din sîngele celor ce-au suferit vrei tu să faci opere de artă ? Și să-ți faci glorie ? Crezi că folosește la ceva... demascarea ? Nu schimbă nimic, pe mine nu mă va schimba cu nimic, și nici pe ei... Ca să nu se mai repete ? Nu de asta depinde, de artă, de filmele tale... Istoria are alte drumuri, care nu țin cont de vorbe.

VIOREL : Totuși, de ce-ați spus că... ?

POPESCU : Ce făceti tu atunci ? Studiai la facultate... sau în viață, „manierismul în dragoste" ? (Suride.) Sau... desfeteai la domnișoare?... Nu ți-e rușine să-mi citezi mie ce-a spus... de-a spus... Don Quijote ? Spunînd o măgărie, mi-am salvat

viața. Pe-a lui Nicoară tot n-o mai putea salva nici Dumnezeu. De ce-am spus ce-am spus despre Nicoară?... Voi susțineți în fotolii — și pe mine mă sîno-penu în bălți. N-ați făcut nimic pentru mine atunci, n-aveți acum dreptul să mă întrebați nimic... Am spus — pentru că n-am mai rezistat !

VIOREL : Măcar acum să reintrați în viața socială... ați fost reabilitat... Să vă bateți să nu se mai petreacă asemenea...

POPESCU : „Eu sînt un om paacific, blînd, potolit, și știu să înghit orice injurie fiindcă am nevastă și copii de hrănit și de crescut ; așa că să știți domnia-ta, nu fie cu supărare, că eu nu pun mîna sub nici un chip pe spadă, să lupt nici cu om prost, nici cu cavalier". Sancho Panza, nu ?

(Intră Ilie.)

VIOREL : Și, totuși, trebuie să vă recăpătați pofta de viață...

POPESCU : Lasă vorbele goale... Cine m-a strîns cu mîngîina să-i declar ce-a dorit el despre Nicoară... că e vîndut capitaliștilor etc., etc... a știut el ce face... El nu doar pe Nicoară l-a zdrobit... Cine mînîneacă rahat, cum am mîncat eu, și-l mai și laudă că e bun, așrîște unde am așrîșit și eu... să nu mai am încredere în mine, și în nimeni... Nici în voi, nici în Dumnezeu... N-aveți dreptul să mă mai judecați, nimeni n-are dreptul... Ba da, pe noi toți, cîndva, are dreptul...

VIOREL : Cine ?

POPESCU : Majestatea-sa poporul român. Dar, pe noi toți... Acuma, însă, lăsați-mă în pace... Nu vreau nimic de la nimeni, nu mi-e foame, nu mi-e sete...

ILIE : Pe vremuri, erai lacom... mîncai ca focul...

POPESCU : Acuma, sufăr de anorexie ...de pierderea poftei de mîncare... (Lui Ilie.) Tu ai curajul să spui că ești nevinovat ?

ILIE : Am eu o asemenea necuviință, să spun o asemenea necuviință ?

Oglinzi pentru orbi

(XII)

Acasă la Viorel.

DORIN : A urma un drum drept, înseamnă a face ocolîșuri la dreapta și la stînga. Proverb.

VLAD : Anglia este pur și simplu invadată de ciîni.

DORIN : Dacă pierzi din vedere scopul, trebuie să muncești dublu.

VLAD : Tot proverb ?...

LAVINIA : E bine ca oamenii, la bătrînețe, să rămînă în locurile ce le sînt familiare.

(O privește pe Măria, care tricotează.)

VLAD : Așa spun medicii ?

DORIN : Elefantul nu poate zbură din floare în floare.

VLAD : Sînt peste o sută cincizeci de mii de inși mușcați de ciini. Iată cum cel mai bun prieten al omului devine foarte periculos.

DORIN : Tata era un copil cuminte ?

VLAD : Las-o în pace pe bunica !

DORIN : Singurătatea și tăcerea nu prea le priese bătrînilor.

VLAD : Vrea să se odihnească.

LAVINIA : Pare că vrea să fie lăsată în pace, dar, de-o lășăm să doarmă... de-o lășăm singură, sănătatea ei... fizică și mintală... o să...

MĂRIA : Cînd vine Viorel ?

LAVINIA : Soțul meu ? Vine acasă cînd dă Dumnezeu ! El e acasă un vizitator, un cunoscut, un amant de ocazie. Ceea ce nu e rău.

(Vlad și Dorin ies.)

MĂRIA : Și tu, ce faci fără el ?

LAVINIA : Mă plimb cu mașina, ca să omor timpul.

MĂRIA : Alceva ?

LAVINIA : Nimic. Așa. Mă defulez.

MĂRIA : Ce faci ? !

LAVINIA : Mă defulez. Cu mașina. Sînt o specie nouă de muieră : nici văduvă, nici soție, nici divorțată, nici cu amanți. El o mereu în deplasare. Acasă vine... ca un turist !

MĂRIA : Muncește.

LAVINIA : E înșurată cu cinematografia și eu nu sînt decît amanta lui episodică.

MĂRIA : Știu c-o să mă convingi că ai dreptate. Ești bună de gură. Dar eu îți spun de la început că nu sînt în același gînd cu tine.

(Intră Dorin.)

DORIN : Mama unui ajuns grangur a venit să-l vadă, de revelion... Și el a ținut-o în hol, căci se grăbea să plece la Sinaia... Și, en-l încurca. Și mai aveau un frate în oraș, croitor... I-a zis să meargă la el. Mai că sa așa a și făcut, nici nu s-a dezbrăcat. Și el a plecat la Sinaia, trei zile.

(A intrat și Vlad.)

LAVINIA : Normal. Omul își făcuse planuri dinainte, fără să știe de venirea ei... Hai să nu umblăm cu melodrame. E firesc. False probleme... părinți și copii ! Că nu

vor să-și mai vadă părinții bătrîni, că-i deranjează... cu jungliurile lor, cu tusea...

MĂRIA : Cu viața lor.

VIOREL (intră ; băieților) : Mergeți la bucatărie și mînceați...

VLAD : Eu nu mă duc. Nu sînt puse farfuriile.

DORIN : Și, mie nu-mi place ciorba de perișoare, am mai spus.

MĂRIA : E și ciorbă de fasole, am adus-o eu, pentru taică-tău.

VLAD : Atunci, s-o mîncească el cu dumneata.

DORIN (cîntă) : „A venit aseară mama... / Din cătunul de departe...”

LAVINIA : Termină cu joiciile !

VLAD : Nu tu ne-ai învățat să cîntăm melodada asta ? !

DORIN : Nu tu crăpai de ris... cîntîndu-l ? !... (O imită, cîntînd.)

VIOREL : Băieți, pun mîna pe curea !

MĂRIA : Lasă-i, sînt mici... Se-nveselesc și ei.

VIOREL : Aștia au apucături de lorzi...

LAVINIA : De măgari.

VIOREL : Parc-ar fi copii de domni : vor sare, n-au șervețele, nu le place ciorba de perișoare, mereu cîrle...

VLAD (ride) : Cîrrr !...

LAVINIA : Dacă nu-i plesnești ? !

DORIN : Să te bată pe tine, că ești majoră.

VIOREL : Poftim, dau sfaturi ! Dar nu se ridică să-și pună singuri mîncarea în farfurie...

VLAD : La vîrsta noastră, știu, tu păzeai porcii...

DORIN : Te duceai la cules de porumb... Generația croică.

VLAD : Noi sîntem generația terbelă. Sîntem cum ne-ați făcut...

DORIN : Ne-ați făcut între două sedințe.

MĂRIA : Au haz, bătu-i-ar norocul !...

MĂRIA : Vine vremea și-a lor...

LAVINIA : A mea a și trecut. Eu n-am nimic de făcut...

VIOREL : Dacă n-ai învățat să faci nimic...

LAVINIA : N-am putut... Am fost fată de...

Nu m-au lăsat la facultate. Nu știu nimic. Nu pot construi nimic, să fiu și eu utilă... societății... Nici mie nu-mi sînt de nici un folos... (Rizînd.) Viitorul meu n-are nici o axă... Eu nici măcar nu visez, ca tine, să pun un spectacol de teatru... cu mai multe scene, cu mai multe cortine... Care mereu se deschid, o scenă în spatele alteia, o cortină în spatele alteia, un infiniț de cortine... Ca zilele. Ca anii ! Ca secolii ! Ca viețile. Ca morțile oamenilor... Un labirint pe orizontală... Plin de oglinzi pe lături...

VIOREL (Măriei) : Își bate joc de mine.

LAVINIA : Oglinzi, oglinzi pentru orbi... (Iese.)

(Intră Facca și Buta.)

VIOREL (privește pe geam ; Măriei) : Gilu ! Știe ceva ? !

MARIA : Nu știe nimic. (*Viorel merge să deschidă ușa de la intrare.*) Ceva nu-i a bună, aici... (*Apare Lavinia.*)

FACCA : Viorel se simte, în casa asta... se simte străin, în mijlocul mobilierului ăsta burghezo-moșieresc... Nu-i compête.

GILU (*intră, urmat de Viorel*) : Ce de lume ! LAVINIA : A tunat și i-a adunat.

GILU (*il arată pe Viorel*) : Eu aveam eu el... o poveste...

FACCA : Nu vreau să v-aud secretele... S-ar putea să vă torn, sînt un om slab.

LAVINIA : Nu glumește...

GILU : Între cunoștințe, prieteni...

FACCA : Dacă-i suflă secretul unui prietenăș, devii sclavul lui, mintenaș.

LAVINIA : Și, el te poate pîri...

FACCA : Ighen. Și, astfel, îți pierzi libertatea personală, frunzi verde și nasoață.

GILU (*lui Facca, surizînd*) : Ție nu ți-aș spune nici că te vîd aici... (*Măriei.*) Cum o duci eu sănătatea ?

MARIA : O duc.

(*Viorel și Gilu trec în altă cameră.*)

FACCA : Pînă una-alta, putem rade și noi o pîlîncă ? (*Intră în bucătărie, urmat de Buta.*)

LAVINIA : Vrei s-ajung ca dumneata ?... O sfință ?

MĂRIA : Eu ?

LAVINIA : Cel puțin pentru Viorel, ești o sfință... care n-a furat un cap de ață, care a...

MĂRIA : Nu sînt...

LAVINIA : Nu mai ești ? !

MĂRIA : Poate, nici n-am fost...

LAVINIA : Pentru el, sigur ești... Și e bine să rămîii... Și să nu te lași, să muncești mereu, să creștii capre, găini, rațe... Lipsa de activitate... pah ! degradează personalitatea ! Și să-i aduci și lui ouă... îi plac... Și pîlîncă, o adoră ! Să vezi la noapte ! O, ce noapte o să fie !

FACCA (*revine, mîncînd o bucată de carne*) : Orice noapte e o victorie a somnului, de n-o razi !... E un simbol al prostiei, de nu-ți petreci... Noaptea asta o să ne-mbătăm criță... și-o să fie simbolul dragostei și prieteniei între popoare. Ighen.

LAVINIA : O să fie simbolul neantului. Ighen. (*Facca intră în bucătărie.*) Viorel nu mă mai iubește.

MĂRIA : Meghiș ?

LAVINIA : Sigur ! Poate, și-o fi găsit vreo figurantă, jună copilă...

MĂRIA : Cînd v-ați luat, te-a iubit...

LAVINIA : S-a-murat cu mine din lene ! S-a culcat cu mine, ca și cu oricare alta. Dar, cînd ne-am trezit dimineața... ploaia, și eu am rămas acasă la el... El s-a dus... și, cînd a venit de la slujbă, m-a găsit tot în pat... Nu plecaser, ploua... Și, din comoditate, a rămas cu mine. Și-am făcut

sport. Atunci, cum să ne iubim acum, dacă nu ne-am iubit atunci ?

MARIA : Aveți doi copii...

MĂRIA (*vine*) : Ce voia... Gilu ?

VIOREL : A auzit... M-a pîrit cineva... Că pistolul acela ar fi la mine... Ce bine-ar fi, dac-ar fi ! S-ar termina odată toată...

MĂRIA : Bei o pîlîncă ? (*Intră în bucătărie și revine cu o sticlă și cu un pahar. Îi toarnă.*) E din cireșul negru de lingă mormintele alea scotocite și de un neamț de-al nostru... E bună ?

VIOREL : Tare. (*Scutură sticla.*) Face mărgele...

MĂRIA : Pîlîncă e bună dacă mărgelele astea țin pînă spui „Tatăl nostru”...

VIOREL (*bea ; apoi scutură din nou sticla*) : „Tatăl nostru, carele ești... dă-ne nouă... și nu ne duce...” (*Bea.*) Of ! L-am uitat ! Am uitat rugăciunea asta, mamă... Am uitat „Tatăl nostru” ! (*Uimit și el.*) N-am mai spus... de cînd ?

MĂRIA : Nu mai bea...

VIOREL : Nu e din cauza băuturii... Chiar !... „Și nu ne duce pe noi în ispită...” Nu mai țin miute !...

MĂRIA : Cînd dai pe-acasă ?... S-au făcut atîtea croampe ! Sau... băieții ?... Le place televizorul ! (*Se aud impușcături la televizor.*)

VIOREL : Filme cu... șerifi, vîcari americani... (*Surîde.*)

MĂRIA : Lavinia s-a dus în baie... O fi gata ?

VIOREL : Ai tot ce-ți trebuie ?...

MĂRIA : Și grîu... și porumb... (*În ușă, în capod, Lavinia, la de pe o mîsușă un pieptene. Dispare.*) Ce nu face omul, ca să trăiască... (*Suride.*) E bine... Am două zadii cusute, crezi că-i uua... E ca un sac... Patruzece de stiuoleți întră... Am și-o straiță... Pun și iarbă, dar nu crede nimeni că e iarbă... Să nu te vadă ciosul, ăsta e... Și milițianul. Dar, cînd milițianul trece colțul și intră la birt, fii vezi de drum... Paznicul are o... pe Felicia lui Păsulă. Cînd intră la ea, cărarea-i liberă... Grîul e mai greu de adus acasă... Dar merge. Și cu strugurii merge... Cînd președintele e la îndrumare... e bine. Și seara... Că se mai culcă și ei... Lași sacul în holdă, ziua... Scara îl iei. Și dimineața e bine, pînă nu se trezește ei din pene... Cu merele e mai greu... dar merge... Ți-am adus și ție... S-au făcut, de mai mare dragul... Dar tenchiul e buza, porumbul... O majă scot, ca popa... Apoi, alta... O mai plătim și pe Felicia lui Păsulă, să-l țină bine pe... Noi ducem și pîlîncă... și acriturile... E bine... Toamna, mai rupem piciorul la cite-un purcel... la cite-un vițel... Merge... Dacă mi-ajută Dumnezeu, alduitul, dacă nu se-atinge boala de mine, trăiesc o mie de ani...

Cine cântă colinde în postul Crăciunului

(XIII)

Lingă mărul din grădina Măriei.

- MARIA : „Doamne, cînd m-oi spovedi, / Șapte popi mi-or trebui, / Șapte popi din șapte sate, / Să mă spele de păcate. / Și vreun popă ungurese, / Să nu știe ce vorbesc...” (Se apropie un îns îmbrăcat în negru.) Dumitale... ești popă ungurese ?
- EDUARD (îmbătrînit, cărunț, suplu, o față de bătrîn pe un trup de tînăr) : Nu...
- MARIA : Păcat... puteai să mă spovedești... Sau să le cînti o slujbă morților de-nici...
- EDUARD : Ce fel de morți ?...
- MARIA : De toate felurile, de toate neamurile... I-a acoperit pămîntul, n-a mai rămas nimic din ei, moartea a șters orice lumină din privirile lor... Și-aici, mai la vale, sînt niște morți mai bătrîni... Au venit niște istorici de la Cluj, zilele trecute, și spun că au peste o mie de ani de cînd gura lor n-a mai mîncat ciorbă de peste... (Suride.)
- EDUARD : Sînt morminte avarie.
- MARIA : De unde știi ? Că nu te cunosc ; deși, glasul îl cunosc... Înseamnă că ne-am mai văzut... Ești popă ungurese ?... Cînd m-oi duce și eu dîncolo... lucră-se-vor onsele mele cele smerite... (Se închină.)
- EDUARD : Onsele morților fac o țară...
- MARIA : Adică, părinte ? !
- EDUARD : Ești din țara unde te naști, dar mai ales ești din țara unde sînt îngropate onsele alor tăi...
- MARIA : Pe-aici, multe onse putreziră... Dar pămîntul nu și-a bătut joc de ele, le ține în el ca pe-o comoară... (Suride.) Ori nu crezi ? De unde ești, dacă nu ți-este cu supărare ?
- EDUARD : De pe-aici... (Schimbă vorba.) Mormintele asten avarie au fost jefuite nu de hoți... De inși care nu vrut să distrugă inelele și toate podoabele ce le purtau cei morți. (Apare Gilu, în costum închis.) Să le arunce în vînt !... Tonte fiind niște desertăciuni... Degeaba le ducem cu ei în mormînt... Hoții, se pare că erau creștini... Cel puțin, asta e ipoteza, cam romantică, a unui dramaturg de astăzi... (Lui Gilu.) Cunoașteți această versiune ?
- GILU : Eu nu mă ocup de istorie...
- MARIA : El este... cu ce se-ntîmplă acum...
- EDUARD : Se spune că nu i-au iertat nici morți, că i-au căleat...
- GILU : Istoricii sînt niște naivi, se țin de fleacuri... Cine mai știe ce-a fost pe vremea lui Păzvan ? !
- EDUARD : Onsele oamenilor sînt o mărturie...
- GILU : Am mai citit și eu, la reciclare... avari, tătari... buni... Ei, doar nu erau să-i primească cu pîne și cu sare ? !
- EDUARD : Le-au dat grîu, lapte, carne...
- GILU : Aiurea... Le-au dat de nevoie, nu de voie. Și, pe urmă, ăștia i-au jefuit...
- EDUARD : Care, ăștia ?
- GILU : Țștia, la care le-au luat...
- EDUARD : Exact.
- GILU : Cum, exact ? !
- EDUARD : Așa...
- MARIA : Goi au venit pe pămînt, goi să rămînă în el... Moartea, și-așa, șterge orice înfumurare... (Lui Gilu.) Pare-a intrat și-n tine, pare-ai început să puți. Spovedește-l, părinte. (Știe că nu e preot Eduard, acum a sigură.) Are mîinile pline de sînge... Și biserica aduce iertare... e sfîntă...
- EDUARD (Măriei) : Dumnezeu nu mai crezi în Dumnezeu ? !
- MARIA : Lasă-mă pe mine cu păcatele mele... El are nevoie de sfinți... ei, doar, pot să-l ierte... Dumnezeu e înțelept și bun și iartă păcatele păcătoșilor săi... El o să fie robul tău, părinte...
- EDUARD : Nu sînt preot...
- MARIA : Știu, acum a știu de unde să te iau... Dar el are nevoie de un popă... (Iese.)
- EDUARD : Ați pățit ceva deosebit, domnule ? !
- GILU : E scrîntiță... Nimic deosebit. (Ride.) Am fost cîndva amîndoi un trup... Dar ne-am despărțit... De nu era războiul, altfel era viața noastră. Apoi, eu am avut diverse munci...
- MARIA (revine) : Ai fost securist, în anii ăia...
- GILU : Da, am fost... Și, ea zice e-am pus poporul la punct.
- MARIA : Și, nu l-ai pns ?
- GILU : L-am pus, de zici tu... Am fost utili atunci... da, am înăbușit orice idee contrarevoluționară ! Dar, eu timpul... fiind pace... am fost înlăturați...
- MARIA : Nici acum a nu ești convins...
- GILU : Nu. Am fost... „jertfit”, poftim ! Și, azi trec pe drum ca un cîine rîios, lăsat la vatră... Merg pe șantier, pontator... M-am recalificat și nu mai spun ce-am fost... Cîno mă știe mă arată cu degetul și din criminal nu mă scoate... Și mă scuipă. Și nu discută cu noi masele... Dar

nici cei de sus... Și nici cine m-a folosit pe mine... Dar aici se înșală Tudorică, eu am crezut atunci...

EDUARD : Și mai crezi ?

MĂRIA : Crede.

GILU : Sint dat la o parte ca o obială puturoasă... Sint exclus...

EDUARD : Din partid ?

GILU : Din viață... Un mort mai mort decât morții ăștia...

MĂRIA : Nu, nu-i așa... ăștia sint cuminiți... Nu mai pot învia. Tu, de-abia aștepti... Și, și știu de ce-ai venit aici... Ai mirosit că dumnealui e străin... E neamț... Ai aflat că, de cîteva zile, un străin dă tir-coale prin locurile astea... Un fugit din țară...

GILU : Un fost fascist... ofițer în S.S.

EDUARD : Adevărat... un fost prizonier la ruși, un fost...

MĂRIA (lui Gilu) : Poate, a ascuns pe-aici vreo comoară... ceva furat de la evrei... Sau face cine știe ce spionaj...

EDUARD (surizînd, lui Gilu) : Într-adevăr, caut o comoară... tineretea mea ! Dum-nule, aici am descoperit, cînd eram student la Cluj, un mormînt avar... Un schelet de cal într-un mormînt avar, din secolul al VI-lea...

GILU : Știu, știu... Am venit aici împreună cu Annis, ea mi-a spus totul... Și că v-ați întîlnit la Oradea, c-ai căutat-o... Și c-o să vă vedeți aici, azi, cum v-ați înțeles... Are ceva de vorbit cu Măria... Poți să mă-ntrebi : ce are de discutat cu ea ? Și eu m-am tot întrebat. Nimic. Doar că Măria n-a făcut rău la nimeni și e atît de proastă sau de curată încît are puterea să ia de bine, binele din lume... Ea nici pe mine nu mă dă cu măturo-afară, chiar acum, cînd sint o mură-tură... De ce-ți spun toate astea ?... Fi-îndcă le cunoști de la Annis, care, iat-o ! vine... Măria nu este altceva decît o pri-vire... Dar, peste cine ? Și, ce vede ? Steaua de seară, luceafărul... Ea se închină aceluia Dumnezeu sfînt care se află în noi, chiar în cei mai ticăloși... (Dă să-i sărute mîna Măriei.)

MĂRIA : Ce faci, bolundule ? (Ies amîndoi.)

.

BASCĂ (intră, urmat de Ulă) : Ulă, e adevărat c-ai cîștigat la „Loto“ o mașină „Dacia“ ?

ULĂ : E adevărat. Dar nu-i vorba de-o mașină, ci de-o bicicletă. Și n-am cîștigat-o, mi-a fost furată.

BASCĂ : Hoțul o s-ajungă în iad.

ULĂ : Și eu ce cîștig din asta ?

BASCĂ : Să te gîndești la frumusețea sufletului tău și la chinurile ce-l vor cuprinda pe el în... În iad se întîmplă ceva îngrozitor : cei care ajung acolo nu pot să se privească în ochi ! Gîndește-te, să stai o veșnicie cu atîția inși, și să nu-i vezi ochi în ochi...

ULĂ : Da-ia se sapă ei și-și dau cu smoală topită în cap...

BASCĂ : Dar, chestia îngrozitoare e că nu pot muri ! Suferă în clocotul smoalei și nu pot muri ! E mult mai bine pe pămînt, cînd nu mai poți, mori ! Dar acolo oști condamnat să trăiești. De-aceia o bine să ne rugăm Domnului.

ULĂ : Din cînd în cînd, mă rog și eu... Acuma, mă rog (cade în genunchi) să dea plonie... Că, de nu, pămînt ca anul trecut, se face spicul cît furniga, cum a zis Dindere că s-a făcut pe la ei... Doamne, dă-ne plonie...

BASCĂ (se așază și el în genunchi, se uită în toate părțile, se-nchină) : Doamne, dă-ne plonie... și ne iartă pe noi de păcatele noastre... Că eu, cît am fost director la „Metalul roșu“, patru ani, patru ani am stat numai în ședințe... Și nu m-am închinat... Patru ani din viața mea, într-o ședință neîntreruptă... Ședeam pe scaune, primeam indicații, dădeam indicații...

ULĂ (tot în genunchi) : Și leafa curgea... Noi stăm, voi stați, ei stau, și așa producția crește și țara meru înfloreste...

BASCĂ : Să ne închinăm cerului luminilor (se-nchină), din care a venit Hristos, în chip de rob, ca să ne spele de păcate.

ULĂ : Stau oamenii, și statul le plătește statul...

BASCĂ : Pentru fericirea lor, să ne rugăm unicului fiu, fiului ceresc, care a venit pe lume între doi dușmani... (scoate din mapă un fel de dosar) ...e vorba de regele Irod, cel cu tăierea pruncilor, și de cezarul August, dăc-ai auzit de el... Serie în „Geneza“, 3, 15...

ULĂ : Dar, ce producoai voi la „Metalul roșu“ ?

BASCĂ : Produceam de toate, în adunări și ședințe, ca să scăpăm de întrebările oamenilor... Dar acum se apropie postul Crăciunului... (Trage cu ochiul în dosar.) Am conșpectat totul... Pentru noi, creștinii, e timpul de curățire a sufletului, în vederea primirii Lui prin Sfînta Împărtășanie... Am încheiat citatul.

MĂRIA (intră) : A murit Bandrea.

BASCĂ : Da, da...

MĂRIA : Vino la el la înmormîntare...

BASCĂ : Da, da...

MĂRIA : Da, da, dar n-o să mergi... Și te-a apărât la proces...

BASCĂ : O să văd, o să analizez, în funcție de timp... Da, da... o să merg... Dar vine postul Crăciunului, să ne pregătim să-l primim pe Domnul... Căci rostul întrupării Lui este ca în fiecare din noi să se întruclipeze făptura cea nouă a lui Hristos, el să se sîlășluiască în noi...

ULĂ : A încheiat citatul...

MĂRIA : E ușor să faci pe sfîntul, cînd nu mai poți bea și mîncea și...

ULĂ : Și cînd nu te mai ajută sculele... Am încheiat citatul.

MĂRIA : Am auzit că în fiecare lună dai pentru biserica de la noi din sat o mie de lei din pensie...

BASCĂ : O mie o sută unu lei...

MĂRIA : Te-am făcut și epitrop...

BASCĂ : Sint liber să fac ce vreau cu banii mei. Și Constituția asigură libertatea religioasă...

MĂRIA : Dar tu chiar crezi în Dumnezeu ?... Sau vrei să-ți plătești din... ? Crezi ?

BASCĂ : Eu totuși viața am pariat... și-am câștigat... Când eram frizer, jucam la cursele de cai... Apoi... Și-acuma, de ce să nu fac o investiție ? Dar, dacă este ?... Dacă este ceva dincolo ?... E groznic ca viața să se termine aici... Eu cred că Marx și Engels n-au studiat profund nevoile individului... Dealtfel (*răsfoiește dosarul*), din ce-a spus Engels la moartea

lui Marx... că trebuia să se ocupe și de individ... eu ce să înțeleg ?... Eu îl caut pe Dumnezeu și din punct de vedere al clasicilor noștri... Dacă, totuși, este ? Tu ce crezi, este ?

MĂRIA : Nu mai sta în genunchi, că răcești...

BASCĂ : Bine, mă ridic... dar să-i aducem împreună celui născut în iesle inimile noastre... și să cântăm tradiționalele noastre colinde... (*Incepe să cante și-l îndeamnă și pe Ulă*.) „Colo-n cîmpul înverzit, / Mîndră floare a răsărit. / Maica Sfîntă mi-o vedea, / Și din grai așa grăia : / «Uite-aici, pe brațul meu, / Ți-l aduc pe Dumnezeu.» / Floricica se-nchina... / Și mirosme i-aducea. / Și eu mică floricea, / Îi aduc inima mea...”

(*Măria, închinîndu-se, a ieșit.*)

Nunta

(XIV)

În grădina Măriei.

EDUARD : Miroase a mîncare... Dar, ce li-niște ! Unde-o fi Măria ? (*Petei.*) Romanii au mers să romanizeze Grecia și s-au grecizat... Te poți întreba : un cuceritor, cucerind, rămîne asimilat și învins ? După Georceanu, culul de la Cicău întîi a fost sacrificat și apoi a fost introdus în mormînt... Cercetarea materialului osteologic s-a făcut prin observații și măsurători... Măsurători, după metodele lui Kiewalter, Duerst, Krahmer... Problema principală rămîne, erod eu, că moartea are o memorie a ei... Cercetînd-o... cite nu afli ! Dar, și viața ! Privește-o pe această femeie simplă... (*Arată către Măria.*) Ea a celebrat toate sacrificiile, toate erorile, ea a înțeles mai bine multe... Și putea fi și ea moartă, de mult. Și nu este. Și am impresia că nici nu... Mărie !

MĂRIA (*îdră să apară*) : Ce-i, omule ?

EDUARD : O auzi ? Eu cînd o aud, mi se pare că vorbește de dincolo de moarte... (*Măria vine.*) Mărie, vreau să-ți prezint pe fiica mea... Poate, ea va desăvîrși ce-am ratat eu... Îi place istoria, am adus-o să vadă mormintele avar pe care le-am descoperit în tinerețe...

MĂRIA : Vă e foame, vă e sete ?

EDUARD : Da... ne e foame și sete...

MĂRIA : Să vă aduc lapte... și brînză... (*Iesc.*)

EDUARD : O auzi ? Pentru mine totul e straniu... Parcă aud niște cuvinte învățate... (*Merge împreună cu Fata în urma Măriei.*)

ULĂ (*bate în tobă*) : Nuntă ! Nuntă mare !

FACCA (*lui Bască*) : O s-ajungi în rai !

ULĂ : Noi avem rai, dar n-avem Dumnezeu.

BASCĂ : Practic, Măria reprezintă cazul tipic...

FACCA : Mai slăbește-mă cu tipicul !

BASCĂ : Dar, de la tine-am învățat că există oameni tipici în împrejurări tipice.

FACCA : Există timpoti în împrejurări timpote !

BASCĂ : Să trecem la subiect. Măria, practic, este muierca părăsită de bărbat.

BUTA : S-a mai fumat.

BASCĂ : Social... ființa abandonată de șansă...

FACCA : Politic ?

BASCĂ : Nu-mi place să fac aprecieri politice.

FACCA : Dar metafizice ?

BASCĂ : Da, merge.

BUTA : Ar fi, ce ?

BASCĂ : Creatura uitată de Dumnezeu...

FACCA : Imposibil, el are memorie.

BASCĂ : Părăsită de Dumnezeu.

FACCA : Mai merge. Așa merge. A fost și un film. Sedusă și abandonată. Nu de Dumnezeu, nu te speria... Dar, cam pe-ncolo... Câștigată de cauze mărețe, de religii... și primind mereu picioare în fund.

BUTA : O muieră nu primește picioare în fund.

FACCA : Nu primește, dar le simte.

BASCĂ : Iubitul ei dintîi... Gilu... e un urangutan... Spiritul... în gămălia lui de ac...

IAVINIA : Nu-i nimic, timpul trece, noi rămânem...

MARTA : Nu, timpul rămâne, noi trecem...
(*Leit-motivul ei.*) Alții o să treacă după noi, el, timpul, rămâne...

LAVINIA : Dragostea rămâne... Țara rămâne...

MARIA : Mă cam doare capul, parcă mi-a venit vremea să plec... Și-mi pare rău... Am avut o viață frumoasă...

(*Marta și Popescu vin și pun pe masă pahare, sticle cu țuică, mezeluri... De fapt, toată lumea lucrează. Aduc crengi de stejar, flori... Scaune, sticle cu apă minerală, lămpi, felinare, pentru orice eventualitate, furcu-lite etc., etc. Păsulă nu-și găsește locul.*)

MARTA : S-a deschis o nouă școală în sat, ce bine, cine deschide o școală închide o temniță... Mai dirijezi corul din comună?...

POPESCU : Nu, demult... Îi las pe tineri, care nu fac nimic. Pe vremuri, eu și cu popa aveam și cor... și echipă de dansuri... Acuma sînt șaisprezece dascăli, trei ingineri, doi doctori, și nu e nici o mișcare culturală aici... Toți se uită la televizor.

MARTA : Te simți scribit...

POPESCU : De ce să nu recunosc ?

MARTA : Dar nu ridici un pai. (*Vine Viorel.*) Soarele, iată un personaj care se conduce în viață după o lege simplă și unică : frumosul și uritul... Cine nu vine la cor, e urît, nu-i om bun... Minciuna, demagogia, nu sînt frumoase !... Deci, nu le aprobă. El e pur sufletește, frumos...

VIOREL : Dar nu face nimic... Cunoșc.

POPESCU : Deci, înveți din realitate...

VIOREL : O, sînt sătul de atîta realitate ! Cu cît mă apropîi mai mult de realitate, cu atît mai mult vreau să trăiesc în ficțiune...

MARTA : A fost jignit, se simte umilit...

VIOREL : Sînt sătul de eroi umiliți. De ani de zile, nu face nimic, se simte umilit... Dar și umilinta a îmbătrînit, s-a-nvechit, a putrezit...

POPESCU : Nu mai am altceva de făcut decît să mă revolt... și s-o scuip ?

GILU : Cum stăm cu pregătirea nunții ?

BASCĂ : Pe total, e bine...

GILU : Nu ești fericit ?

BUTA : Doar Ulă e merou fericit... Ulă, poți să-ți mai faci o elismă după un război atomic ?

ULĂ : Poți, cu o singură condiție, să-ți mai găsești c...

POPESCU (*vesel*) : Asta e... de-ți mai găsești...

MARTA : Toți sînteți niște slăbănogi... de-abia așteptați să vă compătimească cineva. Doar Maria, care a îngropat atîția oameni... și n-a urît pe nimeni, nu se plînge... Ea e ca pămîntul, ca aerul, de-o veșnicie... O femeie puternică și singură, iată un mit actual, Viorele... O viață, o lume, un sat, o casă, pădurea... în care trebuie să fii liber... Doar să știi să vezi frunzele verzi

ale merilor... culorile rapitei... să fii stăpîn, să nu depinzi de nimeni între aceste coline, în acest timp...

GILU : Mărie, pînă vin nuntașii de la Sfat, hai cu mașina mea pînă la Oradea, să bem o bere rece...

MARIA : Nu merg, că mi-i face oarece...

GILU (*surîzînd*) : Nu-ți fac nimic...

MARIA : Atunci, de ce să merg ? (*Iese.*)

VIOREL (*care s-a apropiat de ei*) : Nu-nțeleg o boală din pasiunea pe care mîică-mea a avut-o și-o mai are față de dumnacata...

GILU : Sînt simpatic.

VIOREL : M-a-uei greață, cînd o văd cum se pierde... și chicotește, cînd se află în fața ticălosului care i-a distrus viața...

GILU : A căpeșunului ?... Tu ești un om... de artă, n-ai decît să dezlegi în fața viitorului și acest mister.

VIOREL : Eu n-am nici un viitor în artă... m-am și lăsat de filme, am venit la Oradea și mă ocup de folclor.

GILU : O să-ți treacă... Tot o să vrei să depui mărturie în film, cum te laudai, despre adevărurile pe care le posezi... (*Suride.*)

VIOREL : Singura mărturie este propriul meu eșec.

GILU (*văzîndu-l pe Bască apropiindu-se*) : Iată-l și pe Mesia, sughițînd. Să-l iubim și să-i mulțumim c-a venit la nuntă...

VIOREL : E un prost.

GILU : Ai dreptate, dar prostia lui ne este de folos.

VIOREL : Pentru ce ? Ca lumea să spună că un cretin a făcut și-a dres, nu, nu ? !

GILU (*trage un foc de armă în sus*) : Douăzeci de salve de tun ! A sosit Mesia ! (*Îl îmbrățișează pe Bască.*)

BASCĂ : Ce bancuri ! O, nu mă strînge ! Că sughit ! (*Sughite ; șoptit.*) Și, nu strîga, lumea e plină de atei... Eu, ca pensionar, îmi pot permite, dar ei... (*Lui Viorel.*) Constituția și drepturile omului îmi dau dreptul să cred... Deși nu sînt Mesia...

VIOREL : Nu mă îndoiesc că ai face și din el o baltă de sînge...

BASCĂ : Astea nu sînt glume, îmi pare rău... (*Se îndepărtează.*)

GILU : O să plece...

VIOREL : Nu-l cunoști.

GILU : Din moment ce l-ai invitat...

VIOREL : Mama, nu eu.

GILU : Ca și pe mine... (*Despre Bască.*) S-a scrisit el, dar a devenit băiat bun...

VIOREL : Sînt sătul de băieți... Și de băieții buni...

GILU : Nu face nimănui rău...

VIOREL : Dar nu i-au pierit reflexele de ciot...

GILU (*rișînd*) : De ce ?... Nu te-nțeleg !

VIOREL : Nici eu nu v-am înțeles... Pentru mine, sînteți ciot și imposibil de înțeles...

GILU : Ca soarta... (*Ride.*) Fleacuri.

VIOREL : Poate... Dar aceste fleacuri, umori... Cu ce drept v-ați atins de Nicoară ?

GILU : Dacă nu cunoști ceva, nu te amestecă... Și-apoi, pentru asta am venit aici ?

(Vine Măria spre ei.) Băiatul tău m-a luat în focuri... pentru ce s-a-ntimplat acum o mie de ani...

VIORREL : N-ai nici o răspundere ?

MĂRIA (lui Viorrel) : Vezi că vinul e cam dulceag... Să mai aducă din cel aspru... (Lui Gilu.) Ce frumos te-ai îmbrăcat, ca un grof... (Bucătarului.) Ciți purcei ai fript ?

BUCĂTARUL (beat) : Să ne trăiască dușmanii, ca să ne vadă fericii !

(Ies.)

VIORREL (lui Gilu) : Erai tipul în zale și scut, luptătorul ! Vedea doar lupta de clasă...

GILU : O mai vedeam, e-un ochi, și pe mnaică-ta... De sub coif !... (Ride.) Ea nu-ți seamănă, nu e cu sabia în mână...

VIORREL : Da, și nici nu poartă vreo răspundere pentru ce s-a-ntimplat... e o biată femeie... care a fost și ea — nu crezi ? — victima acelor întimplări...

GILU : Și victima mea...

VIORREL : Nu ride de ea, ticălosule !

GILU (il plesnește) : Te-ai îmbătat, tinere... (Pleacă.)

VIORREL (după el) : Am să-ți frâng gitul...

LAVINIA (vine încărcată cu lampioane din hirtie creponată) : Mai bine nu veneai de ziua lui...

MĂRIA : Ca să nu vă văd luîndu-vă de pîr ?

LAVINIA : Ca să nu-l frîngi cu poveștile dumitale groaznice...

MĂRIA : Parcă tu i-ai zis ceva groaznic.

LAVINIA : Eu ? Absolut nimic. Dumneata ! De-atunci, e ca bolnav de neputință... Erai ca o sfință... Toată viața l-ai îndemnat să fie cinstit, să fie curat... Exemplul binelui !... Să fie și el ca dumneata... Și-atunci, i-ai spus că ești o hoată... Și ce metode ai, cînd e un bou la Felicia lui Păsulă... cînd e alt bou la sedințe... cînd e altul la birt...

MĂRIA : Păi, ce să-i spun... dacă ne conduc niște boi ? !

LAVINIA : De ce nu-i dați afară ?

MĂRIA : Eu ? O muiere bătrînă ? Toți bărbații s-au dus pe șantier, pe la Oradea, la fabrica de aluminiu...

LAVINIA : L-ai îngrozit...

MĂRIA : Nu asta l-a supărat...

LAVINIA : Ba da, ba da, că, dacă și dumneata ești hoată, nu mai există cinste !

MĂRIA : La cinstea ta nu te-ai gîndit ?...

LAVINIA : Eu am fost cinstită : i-am spus că l-am înșelat... Dar a-ți înșelat bărbatul înseamnă că-i dai o conștiință... că-l faci să știe ce e bine și ce e rău...

MĂRIA : Afurisită minte are omul...

LAVINIA : De ce ?

MĂRIA : Osul blestemat al Evei...

LAVINIA : Te-șeli... Eva nu l-a păcălit pe prostul ei... nu l-a înșelat, scoțîndu-l din

plietiseala aia din rai... I-a arătat ce frumuse sînt merele !

MĂRIA : Și ce gust au...

LAVINIA : Gust grozav... Mîncînd, l-a făcut să știe care e dulceața lor...

MĂRIA : Dulci, de li s-au strepezit dinții...

LAVINIA (suride) : L-a făcut să cunoască binele și răul... Pe cînd dumneata, aducîndu-i merele alea furate...

MĂRIA : Nu poți trăi cu opt lei pe ziua...

LAVINIA : Nu... Deci, trebuia să furi... Și el ce făcuse... ?

MĂRIA : El ?

LAVINIA : Da, el... ca bărbat în toată firea... ca fiu, ca artist... Ce făcuse, ca dumneata să nu trebuiască să... ? Nimic ! Ba, mai mult ! Făcuse filme... și pusese piese de teatru... despre milionarii ogoarelor !

MĂRIA : În Miersig sînt bogați...

LAVINIA : Cît timp mama unui... a lui, fură, nu e nimeni bogat... Și el n-avea dreptul să se umple de bani pentru niște filme minoase...

MĂRIA : Vremurile se schimbă...

.

BASCĂ : Hristos a fost om ca și noi, minus păcatul... Trebuie și tu să te lapezi de păcat... De ce umbli cu dumneacă după tine ?

PAUNIȚA : De la mine au cumpărat peștele pentru nunta...

GILU : E gestionară la motelul „Baza de soare”.

BASCĂ : Și tu umbli toată ziua la vînătoare...

GILU (cu haz) : Sînt șeful fazaneriei...

BASCĂ : Dar nu-ți faci datoria, n-ai adus la timp, astăzi-primăvară...

GILU : Știu, știu, știu ! Și mi-au murit cîteva sute de fazani !

BASCĂ : Nu-ți scrie nici pe frunte director, nici pe scaun... Și n-o să te țină cu pile...

ILIE : De ce urli la el ?

BASCĂ : E o rușine că un fleac de problemă... i-a rezolvat-o un nătărău de la București, și el se ține de...

PAUNIȚA : Nu se ține de fusta mea, că sînt majoră. (E imensă.)

BASCĂ : Vinează, doarme, bea...

PAUNIȚA : Și iubește.

BASCĂ : Ce iubește ?

PAUNIȚA : Peștele. Sau ce-ai vrea dumneata să insinuezi, în mod vulgar ?... (Se apropie de el.) Ei, drăcia dracului, e-o dată îmi sare țandăra !

GILU : Lăsa, lasă... (Îi face semn ei să-i lase în pace. Păunița pleacă, suflîndu-și mincile.)

PAUNIȚA : Plee, dar de mai insinuează... Bucăți îl fac, de-l string o dată în brațe. Că am și eu obrazul meu ! (Pleacă.)

BASCĂ : Te-ai înhăitat cu o însă subdezvoltată, mintal, vreau să spun... Ce nevoie e să mai aibă directorul general de ține

la fazanerie, dacă alții își rezolvă problemele...

GILU : Problemele mele mi le rezolv eu... Și aveam o promisiune că...

BASCĂ : Ce promisiune ? Tu ai sarcina să rezolvi aprovizionarea.. Mă apucă greața oînd te văd ! (*Iese.*)

POPESCU (*venind*) : A trădat Gilu religia ?

ILIE : Nu... Dar mă cuprinde o îngrijorare cînd îl văd nervos pe... (*Semn : Bască.*)

GILU : Face gălăgie pentru un fleac... Nu i-au plăcut niciodată lucrurile firești — pînă la, pește, muieră... (*Privindu-l pe Popescu.*) Da, și libertatea nu... Nici acumă nu-i plac, se pare, deși a devenit un sfînt...

POPESCU : Crezi că-l așteaptă pe Hristos?... În bronzaur... D'nozaurul e ca o societate, uneori, sau ca un însc... Nu se poate adapta la condițiile vieții de azi... Moare !

ILIE : Crezi ?

POPESCU : O gîndire care nu e suplă, care e dogmatică... Nu tu spunei că viitorul e altfel gîndit și visat?... Ai uitat ? Moare, dinozaurul, nu poate supraviețui... Așa e logic, așa spune rațiunea...

ILIE : Realitatea întotdeauna e mai tare ca rațiunea...

POPESCU : Asta e ideea ta... Dar... Ce va fi, vom vedea. Ce-a trecut, e sigur. (*O vede pe Marta, Merge spre ea.*)

GILU : De ce te-ai îndispuș pentru gălăgia lui...? (*Îl arată pe Bască ; acesta vine spre ei cu Bucătarul.*) Fleacuri...

ILIE : Nu, nu... Întotdeauna, pe el l-a cuprins o mare neliniște, o isterie chiar... atunci cînd n... Așa-și ura victimele, Gilule !

GILU : A ajuns un căcăcios... (*Pleacă, surizînd.*)

BASCĂ : Îmi vine să vărs... (*Sughite.*) Parcă am fiere pe limbă... (*Inghite. Lui Ilie.*) Ce medicamente să iau ?

ILIE : Sper să nu te apropii de pușca de vînătoare a lui Gilu...

BASCĂ : Ea ar fi cel mai bun medicament ? (*Suride, sughitînd.*)

ILIE : Să nu te pună dracu', din cauza sughitului, să-ți zbori creierii... și să strici nunta... (*Iese.*)

BASCĂ : Dumnezeu... (*sughite*) nu... (*Sughite.*)

BUCĂTARUL : Astupă-ți bine urechile cu degetele și bea din sticla asta vin...

BASCĂ : Alcool, nu ! (*Sughite.*)

BUCĂTARUL : Atunci, privește fix la brîșca asta... (*Îi ține, la o palmă de nas, un briceag deschis.*) ...Și bea apă rece... (*Îi dă dintr-o sticlă, scoasă din buzunar.*) Privește fix, căci numaidecît sughitul începează...

BASCĂ (*privind*) : Da, simt cum începează... (*Sughite. Iese.*)

FACCA : N-au sosit încă mirele și mireasa!... Nu sînt delec grăbiți ?

BUTA : Deceaba so grăbesc, noaptea tot nu mai pot s-o ajungă...

FACCA : O s-o ajungă deseară.

ULĂ : Crezi că azi tinerii mai sînt atît de proști încît să aștepte noaptea din noaptea nunții ?

FACCA : Nu sînt chiar toți atît de grozăvi cum par, unii dau dovadă de o gravă atonie sexuală...

BUTA (*o vede pe Păunița*) : Sper că nu te gîndești la ea...

PAUNIȚA : Unde e Gilu ? (*Se aude un joc de armă.*) A, acolo e... Numai el are pușcă...

BUTA : Trage bine cu pușca ? Ia fazani, vreau să spun... (*Se aude un vaiet.*)

PAUNIȚA : Dacă n-ai pușcă, nu-i birfi pe cei ce au.

FACCA (*lui Buta, făcîndu-i cu ochiul*) : Gilu, trăgînd cu pușca, dragă, caută absolutul...

BUTA (*nu-i place c-a fost luat de Păunița peste picior*) : Trăgînd în ce ?... În cine?... Crima și cu absolutul vostru, pe mine mă lasă absolut rece...

PAUNIȚA : Cine se supără are motive... (*Se aud vaiete.*) Femeia e dată de Dumnezeu ca să fie iubită.

LAVINIA : A murit Gilu !

POPESCU : S-a-mpușcat?... Ori a tras cineva în el ? (*Gilu e adus pe brate.*) Cine ?

MARTA : Vom vedea...

MĂRIA : Doamne, omule...

BASCĂ : Viorel a tras...

FACCA : De ce ? !

(*Mortul e pus pe masă.*)

MĂRIA : De ce, omule ?

VIOREL (*văzînd-o cu pălăria lui Gilu în mînă*) : Acuma nu mai e nimic de făcut...

MĂRIA : Nu e bine, nu e bine... Dacă pentru tine nimic nu e sfînt, ești pierdut, băiete...

VIOREL : De ce trebuie dumneata să-l plîngi ?

MĂRIA : Pentru că era tatăl tău...

VIOREL : Și-a bătut joc de viața dumitale.

MĂRIA : De ce crezi tu așa ceva?... Și, oricî-ar fi fost, n-aveai dreptul să tragi în el !

BASCĂ : Își pierduse încrederea că Gilu ar putea fi judecat...

VIOREL : Tu să-l judeci și să faci dreptate ? !

BASCĂ : Dacă nu ei, noi... Și, dacă nu noi, Dumnezeu, el are dreptul cumpănă a...

ILIE (*lui Bască*) : Lasă oamenii în pace...

BASCĂ : Și-a omorît tatăl, știind ce face ! A tras în el nu ca un orb, ci convins că face un bine mamei sale... și lumii !

ULĂ (*repede*) : Prepeliță peștriță, dar mai peștriță-s puii prepoliței peștrițe !

MĂRIA : Doamne, cu ce-am păcătuit eu ?... Vioarele, de ce nu l-ai lăsat în pace ?

VIOREL : Dar ce i-am făcut ?

BASCĂ : I-ai zis ticăloș și te-ai dus după el în magazie și...

MĂRIA (lui Viorel) : N-aveni nici un drept!

VIOREL : Era un criminal...

MĂRIA : Nu-i adevărat !

BASCĂ : Este... Ce este, este... și a fost...

ILIE : De unde ești tu atât de sigur ?

BASCĂ : Dumnezeu să-l ierte, dar... Și eu îl înțeleg pe băiat... El a trus într-un ins care i-a batjocorit mama... Un ucigaș... Să ne gândim la Nicoară... Asta era în primul rând, și doar cu totul și cu totul din întâmplare îl făcuse pe Viorel cu Măria... Așa că e bine că Viorel și-a asumat răspunderea... Că, altfel, orice tăcere și cocoșare e mai plină de moarte decât moartea ce-o văzurăm acum... Amin !

VIOREL : Dacă tot ți-a întunecat zilele, de ce nu l-ai augurat într-o noapte ?

MĂRIA : Pentru că nu l-aș fi putut ierta de păcate.

VIOREL : Înainte de-a-l omori ?

MĂRIA : Niciodată...

VIOREL : Nu te pricep.

MĂRIA : Nici pe el nu l-ai priceput... El așa era frumos și bun, cu păcatele lui cu tot... Uite, s-a dus cu el cu tot... Și tot frumos a rămas !... Privește, ce tată grozav ai avut ! Ce obraji, parcă e viu ! Nefricat a fost toată viața, și cam nebun... Dar privește-l, băiete... Și mort e frumos ca un Dumnezeu. Și zîmbitor, și stăpîn pe el... privește-l, nici slăbăvile iadului nu l-au înfricoșat !

LAVINIA : Să nu mai vină cu nunta aici... S-au dus să se plimbe prin satul bunicii lor... Să plece direct acasă...

BUTA : Mergem și noi pe la casele noastre... Dăce ! Bine e-am fost aici toți trei...

PAUNIȚA : Nici de mator nu ești bun, căcărează...

MĂRIA : Doamne, nu l-am văzut niciodată îmbrăcat așa de frumos... cu pantaloni albi, ca un boier !... El... boier ! (Suride.) Îi plăcea să mînină și să bea ca un lucrător cu ziua... ca un nopsamoz... Se lega de muieri ? De Păunița ? Foarte bine... Putea. (Se aude Ulă cîntînd, la vioară, cîntecul lui Gilu : „Mă pretene, io și tu...”) Te molipseni de setea lui, de foinca lui, de...

VIOREL : ...de setea lui de viață...

BASCĂ : Tu nu mai ai voie să vorbești despre el !

MĂRIA : S-a răstăcit pe-aici pe la noi... de tînăr... Un răstăcit. Și-acuma, cu pantaloni albi, cu cămașă albă, călăcă !... Cu pîlărie albă ! Parcă-l văd cum pășește în rai, parcă-l văd cum a căzut sub pușcă... da, cum a pierit ca un fum alb... zîmbind, bucuros că e curat, în alb, privindu-se și el cum se duce în ceruri, cum intră în rai, nealeos...

BASCĂ : Mă rog, pînă vine miliția, putem vorbi și de rai... Părecia mea personală

este că el nu era pregătit pentru rai... A fost un ins intransigent, dar, în ultima vreme, i-a slăbit simțul crâc...

ILIE : S-a eliberat de iluzia că tot ce facem... trebuie să fie și este o victorie ușoară și grabnică... (Lui Bască.) Ce-a spus Nicoară ?

BASCĂ : Oameni, fiți comuniști !

ILIE : Și, cînd a murit ?

BASCĂ : Nu știu.

ILIE : Comuniști, fiți oameni ! (Luindu-i basca de pe cap.) Mă întreb, tu ești om ?

VIOREL : Se închină și lui Dumnezeu...

ILIE : Injecție cu novocaină, anestezie locală... pentru a nu crîpa !

BASCĂ (luindu-și basca) : N-am nici un motiv să plesnesc. Eu n-am făcut nici o oncesie...

ILIE : Gilu a făcut... a venit la nuntă... Dar ai venit și tu !

BASCĂ : Invitat... Ca și el, desigur, dar... ca să văd...

ILIE : Ce ? Cine face compromisuri ?... Cine joacă, ce ?

BASCĂ : Atitudinea unui revoluționar trebuie să rămînă mereu intransigentă. Lumea e nemilosă, lupta nu s-a sfîrșit...

ILIE : Am observat. Ce vrei să-mi mai spui ?

BASCĂ : Să mă lași în pace.

ILIE : Crezi că mai pot ?

BASCĂ : Nu-ți place mura mea ?

ILIE : Nu-mi place cînd un ticălos îi omorîă pînă și pe ticăloșii care-au omorît alți oameni...

BASCĂ : Nici mie nu-mi place de Viorel, dar asta-i părerea mea personală... Eu vorbeam de Gilu... S-a rupt de popor... Doar cu Păunița, cu pești la proțap... Nu tu mi-ai spus ce-a zis ăla... Nu vî rupeți de popor, dacă nu vreti să vă răstăciți... Bărbuceanu ?

ILIE : Bărnăuțiu...

BASCĂ : După mine, putea să fie și Marx... E bun ! Gilu nu mai credea în... în logică... A noastră...

ILIE : A ta ?

BASCĂ : Nu mai stătea cu picioarele pe pămînt... Gîftele de plan, cărămizile pe care le pui, rațiunea... astea sînt pietrele de temelie adevărate... Or, el a început să se bucure de flacuri... S-a dus chiar la un concert dat de Vasilescu ! Și tinea cont de sentimente, cînd judeca... Bunăoară, problema asta cu nunta... Eu i-am spus că e o greșală politică. El mi-a zis că tineretul are pentru ce să... Și că mirii se iubesc și nu știu... și nu le pasă... Și că toate-au fost alt de încercate, încît nu e bine să-i mai invenimăm eu... Greșit ! Cine ascultă de pasiuni, de sentimente... poate să sufere, să-l cuprindă spaima ce-a greșit... El, dealtfel, și în trecut a mai fost robul singelui său, al poftelor... Dar atunci nu s-a abătut prea tare de la linie. E vinovat, pe cuvînt.

ILIE : După tine, toți oamenii sînt vinovați.

BASCĂ : Nu după mine, după Biblie.

ILIE : Și, după ea... toți trebuie să crape !

BASCĂ : Numai Dumnezeu e nemuritor.

ILIE : Nu fă pe prostul cu mine. Nu Biblia... tu crezi asta ! Și te consideri judecătorul tuturor. Și al lui Gilu ! Dintre toți înșii aflați la nunta asta, tu ești singurul sfânt ! Curat ! Și chiar ești. În ticăloșie. Cel mai sfânt ticăloș...

BASCĂ : Ce ți-a căsunat pe mine ? !

ILIE : Tot vrînd să faci dreptate pe pămînt, i-ai distrus pe toți cei pe care ți-a căsunat c-au devenit mai ticăloși... (Se apropie de ei Popescu.) Dar pînă cînd îți închipui tu că o să rămîn un idiot și-o să cred toate măgăriile pe care le spui despre oameni... și toate... pe care le faci... ? Pentru ce să te creșd, că nu ești legionar... sau în alt partid ? Dar, oare, am fost noi vreodată în același partid ? Am gîndit la fel ? De ce l-ai împușcat pe Gilu ?

BASCĂ : Du-te și te ușurează... o să gîndești mai limpede... (Suride.) Ți s-a urcut pînă la cap.

ILIE : Răspunde...

BASCĂ (văzîndu-l pe Ulă) : Poate-ți răspunde el... Ulă, am auzit că și tu ai fost înșurat...

ULĂ : Fost.

BASCĂ : Și, ce-ai făcut în noaptea nunții ?

ULĂ : M-am uitat tot timpul pe ferestra.

BASCĂ (rîzînd) : De ce ?

ULĂ : Fîndcă mi-au spus c-o să fie cea mai frumoasă noapte a vieții mele...

BASCĂ (despre Ulă) : Așa face din tot ce gîndește... cum gîndește !... băscălie...

ILIE : Tu... din ce gîndești... tot ce-ți trece prin cap e numai moarte...

BASCĂ : Mă urăști, dar nu știu de ce... Înșă nici nu mă mir... (Suride.) Și pe Isus... deși poporul evreu știa c-o să vină și-l aștepta... cînd a venit, n-a vrut să-l primească !

ILIE : Te-ai scîrbit de tot ! Te crezi Mesia ! Aiureli... L-ai omorît pe Gilu... fiindcă te-a părăsit... și-a vrut să-și petreacă la nuntă...

BASCĂ : N-ai nici o probă...

ILIE : Una, nemaipomenită ! Cînd ai dat de el aici... și știai c-o să se-ntîmple, te-au apucat hachițele... Ai răcnit la bocanci, te-a otrăvit fiecare... te ardea la ochi că-l vedeai !

BASCĂ : Basme... (Iese.)

ILIE : Oare ? Această neliniște și groază și isterie te-au cuprins întotdeauna cînd ai distrus un om... (Il urmează, Nuntașii se împrăstie. Se înserază.)

LAVINIA : De ce toate astea ?

MARTA : E altă de simplu...

FACCA : Cine e ?... De ce nu-l... ?

MARTA : Cine este, nu mai are unde fugi.

(Ies.)

BASCĂ (revine după un timp) : Au plecat toți... Auzi cum birîie mașinile ?... În general, au „Dacia”...

MARIA : Du-te și tu...

BASCĂ : De-abia am scăpat de Ilie !... Să-mi piardă măcar bîne urma... Crede că-m înțins-o... (Atent.) Cînd îl îngropi ?

MARIA : Mîine, dac-oi mai putea...

BASCĂ : Poți... Dumnezeu să-l ierte !... Îmi amintese, cînd era tînăr...

MARIA : Nu-ți amintă nimic, du-te... (Nu-i este bine. Bea o cană cu apă.)

BASCĂ : Era prieten bun cu...

MARIA : Nu mai învia morții...

BASCĂ : Nu pot...

MARIA : Poți... Amintindu-ți de cî... îi trezești pe ei în iadul din tine... (Se înjură.) Du-te !

BASCĂ : Of, și tu, ai ajuns un zid surpat, o ruină... și sufletul tău e o ruină... Am văzut-o și pe Marta la mîntă... O fi terminat formele cu mortul ?... (Măria pune mina pe un topor.) Ce vrei să faci ?

MARIA : Să-ți crăp capul, dacă te mai vîd...

BASCĂ : M-am dus. Dealtfel, vîd că se apropie cineva... O fi de la poliție ? Au venit c-o mașină lungă... Mă ure pe motocicletă mea, că cu n-am făcut avere... și-o șterg !... (Măria cade ușor pe iarba de lîngă mîr. De-abia se vede.) Au crescut brusturii... De-abia se vede... Printre tufe de concăze... de ribizli... Poate, moare ?... Să nu mă aplec cu ea... Doamne, dă-i moarte ușoară... Ca să fie și ea îngropată odată cu Gilu... Vine procurorul ? Călatorului îi șale bine cu drumul... (Iese.)

MARIA (cu voce stinsă) : Ce vremuri frumoase !... (Aude un cîntec de muzicuță.) Da... Ce-a zis Marta ?... Sasul era zgîrcit... Nu pe soldat l-a ucis el, nu pe hoț l-a ucis... zicea că l-a furat cîreșele... (ride) ...și sărăcea, prostul... (Muzicuța a încetat să cînte.) Am să-i aprind lui Gilu o sută de lumînări... (Plînge.) Cîm ridea el, cum mă gidila noaptea la subțiori și-n tălpi !... Și cum bătea luna peste noi, goi... Și cum am mers călare pe cai, goi, pe lună... (Iarăși se aude muzicuța cîntînd.) Dar, ce căută puștîul ăsta în măr ?... Unde este ?... Hei ! (Strigă stîns.) Am obosit... (Muzicuța nu mai cîntă.) Să mînine un măr... (Mîncă. S-a apropiat Eduard. E cu fata lui.) Oare, și el a murit ? !

EDUARD : Iudita Winkler și Pains desorju, în necropola avară de la Cicău, un schelet de bărbat de 23 de ani... și scheletul unei femei de 23 de ani... Era un cercel acolo... Cu date, a propus secolul șapte... Apartenența etnică ? Tipul dolihomorf nordic atenuat... femeile au semne mongoloide... Iar prezența scheletului de cal „tarpan” arată o populație venită din est... Numai mormîntul călărețului a fost jefuit... Avarii au respectat întru totul alinierea mormintelor stabilită de gepizi, de unde și părerea că cele două grupuri etnice nu trăiau aici ca stăpîni și supuși, ci se respectau reciproc. Deoarece alt mormintele gepizilor căr și cele ale ava-

rilor au fost răvășite, asta nu putea veni decît de la o populație care nu-i respecta nici pe unii și nici pe alții... și asta nu putea fi alta decît populația autohtonă... (Se îndepărtează.) Deci, necropolele atestă indirect existența populației locale... (Se îndepărtează.)

MĂRIA : Nu, nu, ăsta e măr... Eduard e viu ! (Strigă, stîns.) Eduard ! (Acesta n-o aude. Se îndepărtează.) Eduard !... (El vede pe Nicoră, cu o luminare în mînă. El vede și pe neamțul tînăr.) Ați venit să-mi aprindeți cite o luminare ? Și, ce-i cu scheletul ăsta de cal ? (Nu se vede.) Cine e călare pe el, de-i numai oase ? Doamne, mă uit la moarte drept în ochi... (Apar și cele șase fete îmbrăcate mirese.) ...Dar îmi place să mîșine mere, vreau să-l îngrop pe Gilu... l'ite, a rășărit luna ! (O lumină ciudată acoperă zărilor.) Nu lumina ta ! Lasă-mă să culeg strugurii... (Se ridică.) Vreau să dau mîncare la porci ! Lumina ta dumnezeiască e mare... (Apar și copiii evrei — și se aude un clopotel sunînd.) Dar eu vreau să-i spun lui Viorel că nu el... Că acum știu ! Eduard, tu ești viu ! (Eduard nu apare. În schimb, toată scena se umple de oameni cu luminări în mîini.) Martha, vino să-ți împletesc o pereche de mînuși de lînă, cum ai vrut tu ! (Apare Gilu, elegant, în alb.) Mă uit în ochii tăi, Gilule... dar vreau să-l văd pe Păsu-l și să-i rup părul din cap ! Bască afurisită ! Unde stai așemșa și pîndești ? Ticăloșia ta e mai grozavă, deși e ca o balegă... (Către cei cu luminări, umbre tăcute ce vin spre ea.) Nu, nu mi-e frică de voi... Ori voi ați venit la mine, ori eu am trecut în lumea voastră, dacă vă văd și vă aud... Dar n-am timp. Trebuie să se mărite nepoata lui Nicoră ! Și tre-

buie să te-ngroz, Gilule, doar n-o să te mîșine vîrmaș neîngropat ! Nu vreau, n-am vreme... Trebuie să dau la găini ! (Caută boabe de porumb în magazie.) Doamne, ce frumoasă viață am avut !... Nu mi-e frică... Gilule, ce frumos ne-am iubit noi... tinerii... noaptea, pe lună, cînd furai cai... (Rîde.) Ce nepoți frumoși avem, Gilule... Dar trebuie să dau la gălîțe mîncare... Și să tund oile... Pui ! Pui ! Pui ! (Împrăștie boabele. Umbrele se retrag.) Puii mamei, pui, pui, pui... Și rațelor... și găștelor le e foame ! Pui, pui, pui ! (Umbrele dispar cu desăvîrșire. Se aude din depărtare toba lui Ulă apropiîndu-se.) Hei, omule, vino că bem o pălîncă !... (Punc o sticlă pe masă.) Să dau drumul la oi în grădină, e iarba mare !... Pui, pui, pui !... (Ulă a ajuns în fața ei.) Bea o gură ! (El bea, bate toba, Bea și ea.) Cîntă-mi cîntecul lui Gilu... și al meu... (Ulă schimbă melodia. Măria mai închină cu el un pahar, Beau, Cîntă singură, El, la toba, la vioară, o acompaniază.) Mă pretine, io și tu / Șolan omi vidé raiu..."

ULĂ : Capra negră calcă-n piatră, și cum calcă, piatra-n patru crape, așa să crape capul caprei, cum a crăpat piatra-n patru...

MĂRIA : „Nici nu-i hia să-l vedem, / Pentru ce oameni sîntem...” (Ulă bea, Lădăie cîntecul.) „Sîracă inima mă, / Iar începe-a mă duré...”

ULĂ : „Și, raiule, sînătos, / Noi om mă mai pe din jos...”

MĂRIA : „Rămîi, raiie, sînătos, / Noi om mere pe din jos...”

ULĂ : „Și, raiule, cu plăcere, / Noi tot pe din jos om mere...”

MĂRIA : „Hai, hai, inimă, hai, / Pe din jos pe lingă rai...”

În loc de postfață

Am terminat în aceste zile o piesă care poartă ca titlu titlul unui articol al unor oameni de știința ce-au descoperit la Cîndu o necropolă avară și-au constatat că mormintele celor acolo depuși au fost jefuite. Ei fixează în veacurile VI—VII aceste oseminte avare la noi, ele existînd, deci, înaintea, cum se cunoaște, a trecerii pe la noi a altor semînții venite din est... Mormintele avare, secolii la rînd, au stat acoperite de humă și inaccesibile celor ce, trecînd prin acest spațiu, nici nu se gîndeau să facă arheologie. Cine, deci, le-au jefuit ? — se întreabă semnatarii cercetărilor consultate de subsemnatul. Și tot ei răspund, în consens și cu alte descoperiri asemănătoare, că : mormintele au fost jefuite de populația băștinașă. E o probă că aici exista, în acele vremuri, o populație băștinașă. Piesa mea are și un personaj de profesie istoric, dar ea, de fapt, povestește viața unei femei din Transilvania. Povestea acestei anonime începe în vremea celui de-al doilea război mondial și nu se sfîrșește nici în zilele noastre. Peste dealurile și văile torturate de timp al Transilvaniei, istoria nu de puține ori s-a scris cu sînge. Fără uniformă militară, această femeie aș putea spune c-a fost un soldat etern al acestor locuri, apărînd

demnitatea pusă în câmpul și libertatea amenințată de cizme. Studiul osteologic al unui schelet de cal dintr-un mormînt avar din Transilvania, cum se numește piesa, se vrea o privire asupra istoriei mai vechi și mai noi, se vrea o privire asupra Transilvaniei, nu numai fiindcă aici Pirvan și Daicoviciu au găsit începuturile noastre ca neam, ci fiindcă și alți cărturari și scriitori au considerat că Ardealul este patria noastră mămă,.

Ar fi o nerozie, desigur, să se creadă că cine iubește Moldova nu iubește și Oltenia și Muntenia sau cine cinste Transilvania nu are în vedere și măreția și frumusețea întregului rotund al patriei noastre. Ridicîndu-i un monument de aur lui Mircea cel Bătrîn, Eminescu nu înseamnă că i-a venerat mai puțin pe Ștefan cel Mare sau pe Rareș, sau pe alți străluciți cîtori de țară. Aș vrea, deci, să se înțeleagă că punerea în lumină a unui colț din Transilvania este un semn adus de scriitorii noștri întregului spațiu românesc, așa cum slăvirea lui Penes Curcanul, bunăoară, înseamnă o laudă adusă armatei române, ce desăvîrșea, în acel timp, un act de răscruce. Măria din piesa mea face parte dintr-un șir de femei anonime care au stat la temelie istoriei. Această alcătuire umană, puternică și fragilă, este izbită mereu, ca o bancă în furtună, de valuri nemiloase, ce-i vor parca — nepăsătoare! — picirca. Și, pentru ce? Ca să nu existe nimic nesupus lor? Tristețea Măriei vine din zguduirea ei lăuntrică de către aceste valuri de jale, ce încearcă să-i distrugă firea ei solară, cîntecul, măreția. Măria este o ființă liberă, și viața ei va fi mereu punctată de apriga luptă dintre libertatea ei și necesitatea istoriei. Dar, nu de puține ori, trestia gânditoare care este omul, după cum spune Pascal, alcătuirea aceasta fragilă, pe care o apleacă și poate s-o rupă și vîntul, se arată, în fața eroizității timpului și istoriei și în fața năpraznicelor valuri și suferinți, mai rezistentă ca o stîncă. Această frumusețe morală (care o face să se împotrivicească violenței și intereselor altora, ce par să aibă înfașisarea, aproape, a destinului orb) îi dă Măriei o distincție de sublim. Măreția ei nu iese în lumină printr-o luptă de stradă, ci mai degrabă prin protejarea liniilor de forță dintotdeauna ale vieții, care sînt munca și demnitatea, adevărul și încă atîtea alte cuvinte ce pot fi ușor transformate în vorbe... Mi-ar plăcea să văd o identificare a ei cu locurile în care ea trăiește, cu destinul unei colectivități umane. Dacă Aristofan spune că are în vedere, în piesele sale, binele public, de ce n-am încerca și noi să apărăm acest bine prin viața Măriei, o anonimă, o femeie din Transilvania, în al cărei suflet batut de opreliști și dureri binele își arată, neclintit, forța sa de lumină, pusă în slujba marelui bine public... Măria este unul dintre soldații anonimi ai desăvîrșirii noastre.

D. R. P.

„Rampa“, acum 50 de ani august 1929

„Cum luptați cu căldurilo?“ întrebă un redactor citeva personalități culturale rătăcito prin oraș. Perpessicius: „N-am timp să mă lupt și cu căldurile. Lupt cu finanțele!“ Tânase, care iarna trecută s-a înzăpezit de citeva ori în turneu, nu se plînge de căldură. Sică Alexandrescu: „Am pus în repetiție o comedie intitulată 20 de zile de răcoare. N. Vlădoianu (directorul „Albanbrei“, eternul adversar al lui Tânase): „Am de gînd să mă răcoresc recitînd borderourile încasărilor de la Cărbuș!“ ● Liviu Rebreanu, directorul primei noastre scene, anunță înființarea unui „studio“ după

modelul scenelor similare din Berlin și Paris ● Din *Parodiile toride* ale lui N. Constantinescu, un fragment din „Glossă“: „Nădușit, cu fața tristă / De-a căldurilor ponoase / Mergi la teatre de revistă / La „Elita“ sau „Tânase“. / Dar revista ce se naște / Și trei ore ține poate / Pentru cine le cunoaște / Toate-s vechi și nouă-s toate“ ● De la toamnă, un serios concurent artistic. Teatrul „Ventura“. Se anunță ansamblul. Alături de director, vor juca Maria Filotti, George Vrăca, George Timică, Maria Mohor, Pop Marțian, Aura Buzescu, Constantin Toncanu, Marietta

Deculescu, Ionel Țăranu, Jules Cazaban etc. Mulți, foarte mulți tineri, victoare „stele“ ale teatrului românesc ● Plutește în aer un nou scandal în lumea teatrului. Victor Eftimiu a terminat piesa *Marele duhovnic* și a încredințat rolurile principale lui Tony Bulandra și George Storin. Împotriva piesei vor începe în curînd proteste energice, dar ea va avea succes de public ● Gongul noii stagiuni bate astăzi-seară. 31 august, la Teatrul Național din București. Nici nu s-au stins ecourile vacanței și B. Bulfinski, I. Morțun, Sorana Topa, N. Bălățeanu, G. Ciprian, G. Calboreanu, I. Finteșteanu, N. Brancușir etc. evocă epoca lui Ion Vodă Armeanul din drama lui Mihail Sorbul, *Letopisești*. Pofțiți la teatru!

I. N.